



25—28 november

**Debatter m. m.****Tisdagen den 25 november**

Sid.

Meddelande ang. enkel fråga av herr Blomquist (m) om åtgärder mot »sniffning» .....	4
---	---

**Onsdagen den 26 november**

Kommunalt partistöd .....	5
Om inrättande av kommunalråd .....	18
Om överförande av värnpliktiga jordbrukare m. fl. till lokala försvarsförband .....	20
Om åtgärder för att demokratisera försvaret .....	21
Inrikesflyget, m. m. ....	22
Allmänflyget .....	34
Omorganisation av den centrala skatteförvaltningen .....	36
Ägandeförhållandena inom skogsnäringen .....	39
Förbud mot professionell boxning .....	73
Interpellation av herr Hernelius (m) ang. utformningen av det svenska biståndet till Vietnam .....	99

**Torsdagen den 27 november**

Svar på enkla frågor:

av herr Svanström (cp) om femdagarsvecka för värnpliktiga..	101
av herr Dahlberg (s) om åtgärder mot olycksfall i stormfälld skog .....	102
av herr Nilsson, Ferdinand, (cp) ang. indelningen i valkretsar vid 1970 års val .....	105
Interpellation av herr Olsson, Johan, (cp) om ett regionalpolitiskt handlingsprogram .....	106

	Sid.
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Schött (m) om enhetliga sjövägmärken .....	108
av herr Tistad (fp) ang. ändrad tobaksbeskattning .....	108
av herr Strandberg (m) ang. inkomstbortfall för värnpliktig vid inskrivningsförrättning .....	108

## Samtliga avgjorda ärenden

### Onsdagen den 26 november

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 36, ang. kommunalt partistöd	5
— nr 37, ang. rätten att utbekomma allmänna handlingar i stads- planeärenden .....	18
— nr 38, om inrättande av kommundelsråd och andra åtgärder för att stärka den kommunala självstyrelsens medborgerliga förankring .....	18
Statsutskottets utlåtande nr 156, om överförande av värnpliktiga jordbrukare m. fl. till lokala försvarsförband .....	20
— nr 157, om åtgärder för att demokratisera försvaret .....	21
— nr 158, ang. möjligheterna att inom försvaret ersätta cykeltolk- ning med andra transportsätt .....	22
— nr 159, om dels en statlig transportorganisation för inrikesfly- get, m. m., dels en översiktlig plan för inrikesflygets utbyggnad	22
— nr 160, ang. det svenska allmänflyget, m. m. ....	34
— nr 161, ang. sjömansförmedlingen och sjömanshusen .....	36
Bevillningsutskottets betänkande nr 63, ang. riktlinjer för omorga- nisation av den centrala skatteförvaltningen .....	36
Bankoutskottets utlåtande nr 46, ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen .....	39
— nr 49, ang. omorganisation av revisorernas kansli .....	73
Första lagutskottets utlåtande nr 51, ang. förbud mot professionell boxning m. m. ....	73

## Tisdagen den 25 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 14 in-  
nevarande månad.

Upplästes följande till kammaren in-  
komna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om tjänstle-  
dighet från riksdagsarbetet den 26 no-  
vember 1969 för deltagande i Nordek-  
förhandlingar i Oslo.

Stockholm den 24 november 1969

*Gunnar Lange*

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes första lag-  
utskottets förslag till riksdagens skri-  
velser till Konungen:

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts  
proposition med förslag till lag om  
vissa rättigheter för statslösa personer  
och politiska flyktingar; samt

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts  
proposition med förslag till lag om änd-  
ring i giftermålsbalken m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo kon-  
stitutionsutskottets utlåtanden nr 36—  
38, statsutskottets utlåtanden nr 156—  
161, bevillningsutskottets betänkande nr  
63, bankoutskottets utlåtanden nr 46  
och 49, första lagutskottets utlåtande nr  
51, andra lagutskottets utlåtanden nr 74  
och 77—79, tredje lagutskottets utlåtän-  
de nr 58, jordbruksutskottets utlåtande  
nr 39 samt allmänna beredningsutskot-  
tets utlåtanden nr 52 och 53.

Anmäldes och bordlades Kungl.  
Maj:ts till kammaren överlämnade pro-  
position nr 167, med förslag till lag  
om ändring i rusdrycksförsäljningsför-  
ordningen (1954: 521).

Anmäldes och bordlades följande mo-  
tioner:

nr 1107, av herr *Dahlén m. fl.*,

nr 1108, av herr *Jacobsson, Per*,

nr 1109, av herr *Pettersson, Harald*,  
*m. fl.*, samt

nr 1110, av herr *Strandberg*,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-  
tion nr 129, med förslag till ändring i  
kommunallagen (1953: 753) m. m.;

nr 1111, av herr *Kaijser* och fröken  
*Stenberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts  
proposition nr 137, angående ökad lä-  
karutbildning i stockholmsområdet;

nr 1112, av herr *Olsson, Johan*, och  
herr *Nilsson, Nils*, i anledning av Kungl.  
Maj:ts proposition nr 137, angående  
ökad läkarutbildning i stockholmsom-  
rådet;

nr 1113, av herr *Richardson m. fl.*,  
i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-  
tion nr 137, angående ökad läkarutbild-  
ning i stockholmsområdet;

nr 1114, av herrar *Alexanderson* och  
*Ernulf*,

nr 1115, av herr *Andersson, Sten*,

nr 1116, av herrar *Hansson* och *Björk*,

nr 1117, av herr *Hernelius m. fl.*, samt

nr 1118, av herrar *Schött* och *Strand-  
berg*,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-  
tion nr 148, med förslag till ändring i  
lagen (1920: 796) om val till riksdagen,  
m. m.;

nr 1119, av fru *Diesen* och fröken  
*Stenberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts

**Meddelande ang. enkel fråga**

proposition nr 153, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1908:128) angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, m. m.;

nr 1120, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155, med förslag till kungörelse om ändring i förordningen (1940:910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.;

nr 1121, av herr *Strandberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155, med förslag till kungörelse om ändring i förordningen (1940:910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.;

nr 1122, av herrar *Åkesson* och *Ottosson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155, med förslag till kungörelse om ändring i förordningen (1940:910) angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.;

nr 1123, av herr *Jacobsson, Gösta, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 158, med förslag till lag om postbanken, m. m.; ävensom

nr 1124, av herr *Tistad m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 158, med förslag till lag om postbanken, m. m.

---

**Meddelande ang. enkel fråga**

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framstälts av herr *Blomquist* (m) till statsrådet fru Odhnoff: »Har Statsrådet övervägt några initiativ i anledning av den s. k. sniffningen av olika lösningsmedel, som i några fall den senaste tiden lett till unga människors död?»

---

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.02.

In fidem  
*K.-G. Lindelöw*

*/Solveig Gemert*

### Onsdagen den 26 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

---

Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

---

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 337, till Konungen i anledning av motioner om klagan över beslut i dispensmål enligt affärstidslagen.

---

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** yttrade:

Sedan det vid gårdagens talmanskonferens visat sig att det av första lagutskottet och bevillningsutskottet till fredagen den 5 december upptagna ärendet angående ändring i ärvdabalken kan företagas till behandling i kamrarna redan torsdagen den 4 december, får jag meddela, att arbetsplenium fredagen den 5 december inställes. Bordläggningssplenium hålles kl. 14.00. Torsdagen den 4 december hålles arbetsplenium i enlighet med den ursprungliga tidsplanen, d. v. s. kl. 11.00.

Jag kan vidare meddela att det till onsdagen den 17 december upptagna ärendet från utrikesutskottet angående förbud mot spridning av kärnvapen kommer att upptagas till behandling redan tisdagen den 16 december.

---

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 167, med förslag till lag om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521).

---

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1107—1110 till konstitutionsutskottet, motionerna nr 1111—1113 till statsutskottet, motionerna nr 1114—1118 till konstitutionsutskottet, motionen nr 1119 till bevillningsutskottet, motionerna nr 1120—1122 till lagutskott samt motionerna nr 1123 och 1124 till bankoutskottet.

---

#### Ang. kommunalt partistöd

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 36, i anledning av proposition om kommunalt partistöd.

I detta utlåtande hade utskottet behandlat Kungl. Maj:ts proposition nr 126, med förslag till lag om kommunalt partistöd, samt ett antal motioner, som väckts i anledning av propositionen.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att kommuner och landstingskommuner genom en särskild lag skulle tilläggas befogenhet att lämna ekonomiskt bidrag till politiskt parti, som, under den tid beslut om bidrag avsåge, vore representerat i kommunens fullmäktige respektive landstinget. Beslutet skulle enligt lagen innehålla, att bidrag utginge till varje sådant parti med samma belopp för varje plats som partiet under nämnda tid hade i fullmäktige respektive landstinget.

I de likalydande motionerna I: 1064, av herr *Nilsson, Ferdinand*, och herr *Mattsson*, samt II: 1227, av herr *Johansson* i Skärstad och herr *Persson* i Heden, hade anhållits, att riksdagen måtte besluta, att kommunalt partistöd skulle

**Ang. kommunalt partistöd**

kunna utgå retroaktivt även till tidigare i den kommunala församlingen icke representerat parti som vid valet erhållit mandat för det år valet ägt rum.

I de likalydande motionerna I: 1076, av herr *Dahlén* och herr *Gustafsson*, *Nils-Eric*, samt II: 1245, av herrar *Hedlund* och *Wedén*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att bifalla propositionen nr 126 med den förändringen, att 1/4 av anslaget belopp skulle fördelas lika mellan de partier, som vid val erhållit representation i fullmäktige respektive landstinget, samt 3/4 fördelas i proportion till partiernas platsantal där.

I de likalydande motionerna I: 1077, av herr *Strandberg m. fl.*, samt II: 1246, av herr *Nordstrandh m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 126 skulle antaga i motionen infört förslag till lag om kommunalt partistöd, vilket förslag avsåge, att hälften av den totala bidragssumman skulle fördelas lika mellan partierna som grundbelopp och hälften i förhållande till antalet mandat.

I de likalydande motionerna I: 1078, av herr *Werner*, och II: 1244, av herr *Hermansson m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen skulle med bifall till förslaget i Kungl. Maj:ts proposition nr 126 antaga i motionerna infört förslag till lag om kommunalt partistöd, vilket förslag gällde, att bidrag skulle utgå dels med visst grundbelopp lika för alla partier, dels med visst belopp i förhållande till antalet mandat; någon uppdelning hade icke angivits.

I motionen II: 1231, av herr *Sjöholm*, hade anhallits, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 126.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med avslag på motionerna I: 1064 och II: 1227, I: 1077 och II: 1246, I: 1078 och II: 1244 samt II: 1231 och i anledning av proposition nr 126 och motionerna I: 1076 och II: 1245

för sin del måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om kommunalt partistöd med den ändrade avfattning, som angivits i utlåtandet.

Den av utskottet föreslagna ändringen i Kungl. Maj:ts förslag innebure, att en fjärdedel av anslaget skulle fördelas lika mellan partierna och återstoden fördelas mellan dessa i förhållande till deras antal platser i fullmäktige.

Reservation hade avgivits av herrar *Georg Pettersson*, *Erik Olsson*, *Sörlin*, *Sten Andersson*, *Nyquist*, *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund, fru *Thunvall* samt herrar *Johansson* i Trollhättan och *Andersson* i Billingsfors (alla s), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med avslag på motionerna I: 1064 och II: 1227, I: 1076 och II: 1245, I: 1077 och II: 1246, I: 1078 och II: 1244 samt II: 1231 måtte bifalla propositionen nr 126.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Sedan 1968 har det skett en förändring vad gäller detta ärende så till vida att alla de politiska partierna nu är överens om att kommunerna skall få rätt att lämna anslag till de politiska partierna i kommunen för att dessa skall kunna informera om den kommunala verksamheten. Denna enighet framgår ju också av utskottsutlåtandet.

Vad man däremot inte blivit enig om är fördelningsgrunderna. De som står för utskottet anser att man skall börja med ett grundbidrag till de politiska partierna och därefter ge bidrag enligt en proportionell fördelning. Detta avviker från det statliga partistödet. Vi anser att det inte finns anledning att ha olika beräkningsgrunder för de båda partistöden som i sak är likartade. Man får väl också hålla i minnet att detta stöd inte är ett allmänt stöd till de politiska partierna, utan det är ett stöd för

att ge dem möjlighet att lämna information om den kommunala verksamheten. Har man den utgångspunkten bör det ju vara en proportionell fördelning när det gäller denna informationsverksamhet. Jag tror inte att jag behöver utveckla detta ytterligare.

Det finns också en annan synpunkt som kommit fram mycket starkt när det gäller fördelningsgrunderna för det statliga partistödet, nämligen att man skall se till att man inte får fördelningsgrunder som medverkar till en splittring av partierna. Genom att man lämnar grundbidraget, ger man ett stöd till de små partierna, och detta kan lätt bli en frestelse att verka i den riktningen, om man bara ser till pengarna. Jag tror att det finns större förutsättningar för uppkomsten av småpartier i kommunerna än när det gäller rikspolitiken.

I samband med den partiella författningsreformen har det också framhållits att man skall försöka undvika sådana anordningar som stimulerar till en splittring i småpartier.

Från dessa utgångspunkter, herr talman, har de som nu återfinns på reservationen kommit till den uppfattningen att man bör tillämpa samma fördelningsgrunder när det gäller den kommunala verksamheten som för den statliga. Jag ber därför att få yrka bifall till den reservation som är fogad till konstitutionsutskottets utlåtande.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):

Herr talman! I likhet med utskottets ordförande vill jag uttala tillfredsställelse över att kommunerna nu medges rätten att lämna bidrag till de politiska partierna för den kommunala informationen. Detsamma gäller ju även landstingen.

Man måste konstatera att detta ligger helt i linje med den utveckling som ägt rum. Vi har det statliga partistödet som herr Georg Pettersson omnämnde samt även rätten för kommunerna att ge bi-

drag till de politiska ungdomsorganisationerna. Vi vet också att vi framför oss har en utveckling mot större kommunenheter, där informationen synes vara mycket viktig, varför den på ett riktigt sätt bör föras ut till medborgarna.

Vi har inte särskilt många alternativ att välja på, när det gäller att föra ut informationen. Partierna utgör det lämpligaste instrumentet för att informationen skall nå ut — och nå så långt som möjligt.

När det gäller fördelningsgrunderna har enighet inte kunnat uppnås i utskottet. Vi har sett denna fråga på olika sätt. Regeringspartiet menar att man skall ha samma konstruktion här som när det gäller det statliga partistödet, medan vi å vår sida menar att ett grundbidrag som skulle utgå med en fjärdedel av det beviljade anslaget skulle vara mera rättvisande.

Herr Georg Pettersson anförde att en sådan konstruktion skulle kunna medverka till en partisplittring. Såvitt vi kan förstå lär risken inte vara särskilt stor. Men vi får heller inte bortse ifrån att i en demokrati som vår, som vi vill skall fungera, måste man om man är missbelåten med nuvarande partibildningar alltid ha rätt att bilda nya partier, eller partibildningar. Detta ligger faktiskt som ett grundfundament i hela det demokratiska tänkandet.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan. Det betyder bifall till propositionen med den ändringen att ett grundbidrag skall utgå med en fjärdedel av det partistöd som lämnas.

Herr talmannen infann sig nu och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **RICHARDSON** (fp):

Herr talman! Låt mig allra först helt kort i likhet med föregående talare slå fast det väsentliga i denna fråga, näm-

### Ang. kommunalt partistöd

ligen att det är en för den svenska demokratin betydelsefull reform som nu skall genomföras och att full enighet råder i huvudfrågan. Jag behöver därför inte orda ytterligare om den saken.

Syftet med förslaget att ge kommunerna rätt att lämna ekonomiskt bidrag till politiska partier är att »öka medborgarnas möjligheter till information, inte att gagna partierna i och för sig», heter det i reservanternas yttrande. Jag delar den uppfattningen helt och fullt men vill tillfoga ytterligare en sak, nämligen att fördelningen skall vara så rättvis som möjligt.

Ingen lär kunna göra anspråk på att företräda den gudomliga rättvisan, men utifrån syftet med bidragen — att skapa bättre möjligheter för partierna att ge information till allmänheten — förefaller det mig gåtfullt hur den fördelningsprincip som reservanternas förrespråkar skulle kunna vara den mest rättvisa. Om ett litet parti vill utarbeta ett kommunalpolitiskt handlingsprogram lär det vara lika arbetskrävande och lika kostsamt som om ett stort parti vill göra det. Och inte skall väl det lilla partiet behöva nöja sig med att dela ut materialet till bara en del av hushållen i kommunen? Det stora partiet är i själva verket betydligt bättre rustat genom att det har tillgång till fler egna arbetande medlemmar och kommer därför att gynnas ytterligare genom en fördelningsprincip av den typ reservanternas vill ha.

Det förslag som utskottet förordar — för övrigt identiskt med folkpartiets och centerpartiets gemensamma motion — innebär att en fjärdedel av anslaget fördelas lika mellan alla partierna och att resten fördelas mellan dessa partier i proportion till deras mandatantal i fullmäktige. Det förslaget är i själva verket en kompromiss, en eftergift för de intressen regeringspartiet vill hävda. Både rättvisa och billighet talar för en kompromiss av detta slag.

Vilka skäl finns då för tanken att hela anslaget skall fördelas i proportion

till mandatantalet? Reservanternas presenterar ett enda skäl, nämligen att det bör vara samma princip som gäller i fråga om det statliga partistödet, såvida inte »starka skäl, som direkt anknyter till de kommunala förhållandena» förekommer. Huruvida det finns några sådana skäl diskuteras över huvud taget inte. Det heter kort och gott att denna fördelning är »bestämt att föredras», och därutöver hänvisas till det enda skäl mot en modell med fasta grundbelopp för alla partier som framförts i debatten om det statliga partistödet, nämligen risken för partisplittring.

Detta skäl är emellertid av föga vikt. För det första bör noteras, att sedan det statliga partistödet infördes av 1965 års riksdag har situationen radikalt förändrats i och med den partiella författningsreform som beslutats. Denna innebär ju bl. a. att man genom den s. k. fyraprocentregeln skapat starka garantier mot partisplittring. Några ytterligare garantier eller hindrande åtgärder behövs verkligen inte.

För det andra bör observeras att den olägenhet som onekligen kan finnas med stark partisplittring på det rikspolitiska planet inte alls har samma betydelse inom kommunalpolitiken. Stark partisplittring inom riksdagen skulle kunna försvåra och komplicera regeringsbildningen, men eftersom parlamentarismen inte tillämpas inom kommunalpolitiken förlorar ett sådant argument mycket av sin betydelse. Departementschefens påstående att partiernas roll i princip är densamma på det lokala eller regionala planet och på riksplplanet är därför en sanning med modifikation.

Jag finner således att inga bärande skäl talar mot en konstruktion av det kommunala partistödet i enlighet med den fördelningsprincip som konstitutionsutskottet förordat och att starka rättviseskäl talar för en sådan lösning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.



Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! Det parti som jag företräder har ju ett något uppmärksammat förflutet när det gäller partistöd över huvud taget, ett förflutet som kanske kan verka något dämpande på entusiasmen inför dagens riksdagsbeslut. Jag vill emellertid erinra om att även vår partigrupp stod bakom en utskottsreservation under vårriksdagen, konstitutionsutskottets utlåtande nr 23. I denna utskottsreservation anfördes följande: »Det statliga partistödets stora betydelse, då det gäller att vidmakthålla och vidareutveckla en fri opinionsbildning har vunnit allmänt erkännande. Uppfattningen att staten måste i väsentlig utsträckning bidra till de politiska partiernas finansiering synes i dag ha stöd av en bred opinion.» Detta uttalande hör också med till vårt förflutna.

Vår uppfattning om det kommunala partistödet kommer till uttryck i den motion från vårt håll som redovisas i detta utskottsutlåtande. Den kommunala självstyrelsens villkor förändras undan för undan. Två tredjedelar av kommunantalet har skurits bort under de senaste 18 åren och 1974 återstår endast 282 kommuner av 2 498 utgångsåret 1951. Den breda och i alla folkgrupper och bygder förankrade representationen minskar. Den direkta kontakten mellan kommunmedlemmarna och de kommunala förtroendemännen avtar. Starka partiorganisationer är ett sätt att stärka vanliga medborgares inflytande över den kommunala samhällsverksamhet som allt färre får möjlighet att delta i. Den gemensamma valdagen ställer också allt större krav på de lokala partiorganisationerna. Informativ verksamhet mellan valen är också av största betydelse. Mot denna bakgrund kan det kommunala partistödet också motiveras.

I föreliggande lagförslag ges primär- och landstingskommuner befogenhet att lämna ekonomiskt bidrag till politiska partier, som är representerade i kom-

#### Ang. kommunalt partistöd

munens fullmäktige respektive landsting. Men inte bara detta; i lagen inskrives också att bidrag utgår till varje sådant parti med samma belopp för varje plats som partiet innehar i dessa församlingar. Ett antal remissinstanser anser att bidrag bör utgå dels med ett för varje representerat parti lika stort belopp, dels med ett visst belopp för varje mandat. Dessa remissyttranden har följts upp i ett antal motioner.

Från vårt håll har föreslagits att hälften av det kommunala partistödet skall utgå som fast partistöd och hälften som rörligt bidrag till partierna efter deras mandat. En minoritet i kommunalrättskommittén har också föreslagit att lagtexten skall utformas på detta sätt. Då vårt yrkande föll i utskottet, anslöt vi oss till utskottsmajoritetens förslag om 25 procent till grundbidrag. Jag vill i detta sammanhang uttala min sympati för herrar Ferdinand Nilssons och Torsten Mattssons motionsyrkande om retroaktivt partistöd i visst preciserat fall. Att sedan inte sympatin lett fram till något bifallsyrkande, den svagheten delar jag med motionärernas partibröder i utskottet.

Motivet för ett grundbidrag är klart redovisat i utskottets hemställan. Det går inte att bestrida att partiernas kostnader till viss del är oberoende av partiernas storlek. Ett proportionellt bidrag missgynnar de små partierna — det går inte att komma ifrån. Alla partier har samma grundkostnad när det gäller politisk information och kommunalpolitisk utbildning. Ett parti, som förlorar ett val, får sin bestraffning i form av ekonomiska förluster när det gäller både det statliga och det kommunala partistödet. Men det är kanske detta som är meningen. Ett grundbelopp skulle ge ett parti en ny chans. De partier som vinner i ett val får nya pengar, premier av det allmänna! Man kan fråga sig om en fri opinionsbildning skall ha en sådan injektion.

Allt slags partistöd har naturligtvis sina mörka fläckar. Ur demokratisk

**Ang. kommunalt partistöd**

synpunkt är det högst betänkligt — för att inte säga oanständigt — att parti-grupper som inte är representerade i de beslutande församlingarna med sina skattemedel tvingas bidra till den propaganda, som är riktad mot den åskådning de själva företräder. Det heter också i ett remissyttrande, att den kommunala demokratin inte kan vara betjänt av att nya åsiktsriktningar får svårare att göra sig gällande. Detta är ju inte riktigt detsamma som att man vill uppmuntra småpartier. Den enda avslagsmotion som föreligger kan på denna punkt rekommenderas till allvarligt studium.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Vi har från centerhåll väckt en motion i denna fråga, och jag beklagar att den motionen inte har följts upp av våra representanter i utskottet. Jag gör det därför att åtminstone jag får en obehaglig smak i munnen när jag hör sådant som att alla partierna är ense om att anslå medel enbart till de bestående partierna. Utskottet vill till och med ge sådana bestående partier som går tillbaka en chans att bevara status quo. Det uttrycker ingenting av kampvilja, ingenting av någon önskan att ändra på förhållandena, utan allt går ut på att de etablerade, de nu företrädda partierna, skall ha pengar av skattemedel eftersom väljarna inte vill hålla dem med resurser. Jag kan inte hjälpa att jag anser att detta inte är riktigt trevligt.

Den argumentation som framförts för denna uppfattning är svag. Jag återkommer till den sedan jag konstaterat att representanter för oppositionspartierna över huvud taget inte har någon annan motivering för avslag på vår motion än att man i huvudsak godtar Kungl. Maj:ts förslag. Det är som om regeringspartiet hade talat. Men så brukar det ju vara — med det avspisar

man obekväma motioner som kommer från borgerligt håll. De borgerliga ledamöterna i konstitutionsutskottet har visat en höggradig läraktighet.

Sedan jag nu konstaterat detta går jag in på den argumentation emot en sådan här uppfattning som i alla fall förekommer i reservationen. Man syftar naturligtvis inte på uppslaget att gå utanför ramen för de etablerade partierna, men man framhåller i alla fall att det inte är anslag till partierna som är huvudsaken, utan det är anslag för upplysningen.

Men tänk efter! Om det finns ett parti i en kommun, i ett landsting eller för övrigt i riket, som inte har företrädare och som likväl lyckas skaffa sig representanter vid ett val, bör detta parti ha gett minst lika mycket information till väljarna för att skaffa så och så många tusen röster som de redan etablerade partierna för att skaffa motsvarande antal röster. Den argumentation, som anförts i reservationen, stöder den uppfattning jag gett uttryck åt att den upplysningsverksamhet som ett parti, en ny åsiktsriktning, som inte tidigare varit företrädd, bedriver för att erhålla representanter bör vara minst lika värdefull som den upplysningsverksamhet de redan företrädda partierna ger. Jag kan inte hjälpa det, men jag finner att denna enda argumentation som anförts i detta sammanhang talar för vår motion.

Jag skulle naturligtvis kunna tänka mig ett återremissyrkande så att konstitutionsutskottet skulle få tillfälle att göra ett ordentligt sakligt ställningstagande. Det vore inte oförtjänt, om utskottet fick en sådan bakläxa, när det bara går vidare och finner det helt naturligt att de etablerade partierna skall ha representation. Det finns emellertid vissa nyanser i det att somliga i utskottet säger: »Mitt parti är så litet att det bör ha en extra slant.» Bortsett från denna argumentation tycker jag att det sätt på vilket problemet har behandlats är så torftigt att ärendet vore förtjänt

av en återremiss. Jag skall emellertid inte begära votering, ty jag förstår att majoriteten av de etablerade partierna nog slår vakt om sitt.

I min hembygd håller en ny åsiktsriktning, vars syften och argumentation jag delvis gillar, på att arbeta sig fram. Jag finner ansatserna ännu litet diffusa, men det gäller ett hedervärt och bra försök. I mångt och mycket sammanfaller de åsikter som partiet har med mina egna. Jag tycker för min del att även KDS bör liksom andra partier kunna retroaktivt påräkna stöd för sin upplysningsverksamhet i den mån deras upplysning kan resultera i mandat. Som jag sade bör det av ett nytt parti krävas mera upplysningsarbete än av de gamla, redan etablerade partierna.

I nuvarande läge, herr talman, skall jag inte framställa något yrkande.

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! Vad som anförs i propositionen om betydelsen av att de politiska partierna sprider information om den kommunala verksamheten har jag ingen anledning att polemisera emot. Samtliga partier försöker väl redan nu att bedriva sådan verksamhet, men av i första hand ekonomiska skäl begränsas denna verksamhet i stor utsträckning till att endast gälla valtillfällena. Det råder alltså enighet om hur betydelsefullt det är att allmänheten informeras och engageras i samhällsarbetet, att den medverkar vid utformningen av boendemiljön och andra servicefrågor. Även om de kommunala institutionerna kunde göra åtskilligt mer för att genom någon form av ett lokalt remissförfarande, exempelvis genom införande av stads- eller kommunalråd, låta den lokala opinionen komma till tals, är det ostridigt att på detta område ett mycket stort ansvar åvilar de politiska partierna.

Vi är alltså helt överens om motivationen för att ge kommunerna rätt att lämna ekonomiskt bidrag till partiernas

#### Ang. kommunalt partistöd

informationsverksamhet. Däremot är vi oeniga när det gäller fördelningen av det kommunala partistödet. Reservanterna har hittat på ett nytt underligt argument, när de säger att »syftet är att öka medborgarnas möjligheter till information, inte att gagna partierna i och för sig». Ja, men det förra förutsätter ju ändå det senare.

Vad det handlar om nu är väl i första hand att å ena sidan finna sådana regler att något parti inte speciellt favoriseras, å andra sidan att ett eller flera partier inte ges sämre möjligheter att informera sina väljare — eller väljarna över huvud taget, eftersom det måste åligga alla partier att presentera sina program för allmänheten.

I propositionen och i reservationen ägnas många ord åt den partisplittring som man anser skulle bli följden av att bidragssystemet inte görs strikt proportionellt. Man säger att ett bidragssystem som inbjuder till uppsplittring på småpartier eller får andra icke avsedda verkningar på partiförhållandena anses böra undvikas. Som vi anfört i vår motion, bortser man i den här argumentationen från förslaget i lagtexten att endast de partier skall få bidrag som redan har representation i kommunens fullmäktige. Även om det ibland förekommer att särgrupper bildas och blir representerade i fullmäktigeförsamlingarna kan det betraktas som undantag om sådana kvarblivit mer än en valperiod. I alla händelser finns det ingen anledning att vare sig ifrågasätta sådana grupperns lika rätt till med övriga partier jämbördiga bidrag eller att utforma lagstiftningen med tanke på sådana särfall. Jag tror att i den mån nya partibildningar kommer till stånd så sker det utifrån andra värderingar, som knappast påverkas av att mera rättvisa system för partistödet införs. Eller menar man verkligen att enskilda väljare i sina överväganden, om de skall stödja något annat än de s.k. etablerade partierna, fäster något som helst avseende vid om partistöd utgår eller inte?

### Ang. kommunalt partistöd

Vi har i våra motioner pekat på att t. o. m. som stora ansedda partier i vissa kommuner är svagt representerade och tämligen små, och jag vill fråga: Har det med motverkande av partisplittning att göra att ett sådant parti blir någorlunda jämlikt behandlat med övriga, d. v. s. får någorlunda jämlika resurser för att klara informationsuppgifterna? Vi har ansett att i botten på ett bidragssystem bör ligga grundbidrag lika för alla partier och därutöver bidrag i relation till antalet mandat. Flera remissinstanser har också i sina yttranden påvisat det kända faktum att vissa kostnader i botten är lika oavsett partiernas storlek.

Till sist vill jag säga i fråga om utskottsmajoritetens resonemang att det förvånar oss att motionärer som i sak är överens om grundbidraget har ansett sig böra yrka avslag på vpk-förslaget, därför att detta inte förbundits med en precisering av grundbidragets storlek. Vi har ansett att man med förtroende skulle kunna överlåta den saken till kommunerna själva att avgöra.

Av vad jag har anfört framgår att jag finner anledning yrka bifall till motionsparet I: 1078 och II: 1244. Avslås det yrkandet, kommer jag emellertid att stödja utskottets utlåtande.

Herr ANDERSSON, STEN, (s):

Herr talman! Vi kan väl vara överens om — både utskottets loftmajoritet och reservanterna — att någon absolut objektiv och helt rättvisande fördelningsgrund för partistödet inte går att uppnå. De borgerliga, som i konstitutionsutskottet i en lång rad frågor har haft fru Fortunans obegränsade bevägenhet, tror sig nu kunna närma sig även fru Justitia genom att införa ett grundbelopp, lika för alla partier. Varför skulle då detta vara mera rättvist? Jo, säger man — och man stöder sig på en del remissinstanser i likhet med nu senast herr Werner — vissa fasta kostnader är lika stora för partierna, oavsett par-

tiernas storlek och verksamhetens omfattning. Det är naturligtvis riktigt. Sådana fasta kostnader finns, men det existerar också andra kostnader, som är mera betungande för det socialdemokratiska partiet liksom för vpk och centerpartiet men som de borgerliga motionärerna och utskottsmajoriteten inte låtsas om.

Det är t. ex. ostridigt att dagstidningarna utgör en av partiernas allra viktigaste politiska informationskanaler till och från väljarna. Folkpartiet och i någon mån moderata samlingspartiet har försteget framför socialdemokraterna och centerpartiet att stora finanshus ställt sin press till partiernas förfogande. Tidningarna för folkpartiets och de moderatas talan utan kostnad för partierna. Den vägen når de borgerliga partierna varje dag cirka 3 miljoner läsare med sin politiska information. Anorlunda är det med de tidningar som för socialdemokratins och centerpartiets talan. De ägs inte av några finanshus. De är alla rörelsetidningar. De flesta är andra-tidningar och som sådana, av upplagespiral och annat svårbotligt, dömda till om inte bestående så åtminstone svåröverkomliga ekonomiska bekymmer, i vilket fall så länge som inte politiker ur alla läger inser att en mångfasetterad och mångstämmig daglig tidningsdebatt utgör en av demokratins hörnpelare. Den borde därför inte tillåtas bli stjälp över ända av på detta område förlegade marknadsmekanismer. Såsom det nu är tvingas socialdemokratiska partiet att använda 8 miljoner kronor av 11,5 miljoner kronor, som det statliga partistödet utgör, och sannolikt en stor del av det kommunala partistödet till att bevara och hålla öppna de informationskanaler som tidningarna utgör.

Medan de borgerliga partierna når cirka 3 miljoner väljare når vi knappt 1 miljon. Det leder i sin tur till att vårt parti oftare än folkpartiet och moderata samlingspartiet måste komplettera informationen via dagspressen med

andra trycksaker till allmänheten, en informationsväg som alla vet är ytterst kostsam. Väljer man nu såsom utskottet att lägga en skattning av varje partis reella kostnader såsom fördelningsgrund, måste rimligtvis alla kostnader och inte bara en del tas med. Använder man alltså en total kostnadsbedömning såsom fördelningsgrund, skulle vår, centerpartiets och vpk:s andel av partistödet — också det kommunala — öka kraftigt. Det kostnadsexempel som jag har nämnt visar att utskottsmajoritetens förslag är orealistiskt och alls inte mer utan mindre rättvist än reservanternas.

Vid sidan av detta har de borgerliga partierna startat en kampanj för att få det socialdemokratiska partiet att inför väljarna framstå som omåttligt rikt jämfört med övriga partier. Och visst är vårt parti rikt — på människor men inte på miljoner. Undersökningar som gjorts efter valet visar att de borgerliga partierna tillsammans hade mera pengar, flera anställda funktionärer, än det socialdemokratiska partiet. Att man sedan använde en del av resurserna att slå varandra i skallen med må vara de borgerliga partiernas ensak.

Ledare för den här Krösuskampanjen är tydligen herr Holmberg som på partistämman häromdagen uppgav att det socialdemokratiska partiet förfogade över 41 miljoner kronor i valrörelsen. Vid ett annat tillfälle sade han att vi med hjälp av det kommunala partistödet skulle anställa 800 ombudsmän. Ja, uppgifterna är naturligtvis osakligt nonsens. Jag erinrar mig osökt vad professor Tingsten sade till en tentand som också han lämnade besynnerliga uppgifter som svar på de frågor som professorn ställde: »Antingen är kandidaten gravt omdömeslös eller också beror uppgifterna på genuin stupiditet. Kandidaten får bestämma själv.» Och det får herr Holmberg också göra. Grav omdömeslöshet eller stupiditet — någon tredje förklaring till de här osakliga uppgifterna finns inte.

Det vore bättre om debatten kring

**Ang. kommunalt partistöd**  
samhällets stöd till partiernas informationsverksamhet kunde föras på basis av de faktiska förhållandena.

Jag yrkar bifall till utskottsreservationen.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Det är naturligt att det senare inlägget inte bör stå utan gensaga.

Jag fäster uppmärksamheten på att herr Sten Andersson, sin vana trogen, icke gjorde ett försök att bemöta siffran 41 miljoner i sak. Han gjorde inte något försök att analysera siffran. Han hängde på några grova okvädinsord, och det må beteckna hans debattkonst för dagen.

Herr ANDERSSON, STEN, (s):

Herr talman! Det vore en underbar upplevelse att få höra herr Hernelius utveckla sin debattkonst.

Det är högern — moderata insamlingspartiet, eller vad det heter — som har anklagat oss för att ha haft 41 miljoner kronor till förfogande i valrörelsen. Det är en siffra som med tiotals miljoner överstiger de faktiska kostnaderna för partiet i valrörelsen. Det må väl då vara herr Holmbergs eller, eftersom han inte är närvarande, herr Hernelius' sak att tala om: Var får ni alla miljonerna från, och varför får vi dem inte?

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Ja, det är nu inte mitt specialobjekt detta, och jag har ingen anledning att gå in på detaljer när det gäller valkostnader. Såvitt jag vet hänför sig 28 miljoner av de 41 miljonerna till uppgifter som partiet och dess organ redovisat i offentligt tryck. I övrigt är det beräknade hjälpsatser från frivilliga krafter genom fackföreningsrörelsen, trycksaker, t. ex. Metallarbetarens enorma valnummer under förra valrö-

**Ang. kommunalt partistöd**

relsen, till mycket stora belopp o. s. v. Allt detta är uppskattningar och det kan man nog föra en saklig debatt om, herr Sten Andersson. Det vore bättre än att hänge sig åt okvädinsord.

Herr ANDERSSON, STEN, (s):

Herr talman! Det finns efter detta inlägg ingen som helst anledning att tvivla på herr Hernelius' ord när han säger att han inte är expert på dessa saker. Men, får jag nu be herr Hernelius att fråga herr Holmberg hur han har fantiserat ihop dessa uppgifter, så kanske vi kan få en mera expertbetonad debatt någon gång längre fram.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Jag utgår från att herr Holmberg inte har det ringaste emot att diskutera den här frågan med herr Sten Andersson vid lämpligt tillfälle under förutsättning att herr Sten Andersson går ifrån sin vana att komma med okvädinsord — att komma med stenar i stället för bröd.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Herr Sten Andersson förde in frågan på pressen, och det förefaller mig vara att blanda ihop be- greppen en smula.

Men jag vill först notera en annan sak. Herr Andersson erkände att det finns vissa fasta kostnader som är lika för alla partier. Därav borde man dra konsekvenserna också när det gäller fördelningsprincipen.

Jag tror att han överdriver två före- teelser när det gäller pressen, nämligen dels den partipolitiska bundenheten, dels betydelsen i övrigt för opinions- bildningen. Den politiska färgen märks inte annat än på ledarsidorna, och de läses väl inte särskilt flitigt.

För övrigt kommer frågan om stödet till pressen att behandlas i andra sam- manhang. Jag vill också på tal om bi-

drag från utomstående nämna, att en motion framlades från folkpartiets sida under vårriksdagen om höjning av det statliga partistödet. Motionens syfte var att vi skulle komma ifrån bidragen från utomstående, men den avlogs utan vi- dare.

Herr ANDERSSON, STEN, (s):

Herr talman! Det är egentligen en ganska vidunderlig uppfattning att tid- ningarna inte skulle betyda någonting då det gäller informationen från par- tiernas sida. De undersökningar som finns är inte så särskilt omfattande. Bland annat har man dock gjort en un- dersökning vid Göteborgs universitet beträffande Nya Wermlands-Tidningen och Värmlands Folkblad. Den visar hur bundna — medvetet eller omedvetet — tidningarna är till partiernas uppfatt- ning. Det är ostridigt, för att använda ett ord som utnyttjats ofta av utskotts- majoriteten, att många borgerliga tid- ningar har en anmärkningsvärd villig- het att publicera de cirkulärledare som partikanslierna skickar ut. Detta vore också värt en undersökning.

Man kan med andra ord inte bortse från tidningarna då man bedömer par- tiernas verksamhet vad beträffar in- formation till väljarna. Det rätta sättet att stödja pressen är inte via partistö- det — har det sagts — utan genom ett presstöd som gör att annonsörerna, utan att i och för sig vilja det, blir de som till slut avgör vilka politiska uppfattningar som skall ha en chans att komma till tals i tidningsdebatten. Detta är ur demokratiska synpunkter helt orimligt.

Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! Den princip som herr Ferdinand Nilsson argumenterade för i sitt anförande är naturligtvis riktig. Det är inte demokratiskt att nya åsiktsrikt- ningar får svårt att göra sig gällande. Vi skall inte leva i en ständig skräck för småpartier.

## Ang. kommunalt partistöd

Den praktiska frågan i dag gäller emellertid om vi skall gå utanför representationen. Det kanske är för mycket begärt att vi från vårt håll, som varit negativt inställda till allt partistöd, skulle gå längre än som här föreslagits.

Till herr Sten Andersson vill jag säga att man inte gärna kan bestrida att stora partier — och framför allt organisationer med stort medlemsantal — har lättare att nå ut med sin information. Det måste bli en *billigare* information för ett större parti än för ett mindre. Det var dessutom en mycket stor överraskning för mig att moderata samlingspartiet har en stark tidningspress, stöttad av vissa finanshus. Jag vill bara nämna att i hela Västsverige finns inte en enda moderat tidning.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Det är alldeles klart att ett tidsenligt system måste vara sådant att vi skall ha statsanslag till tidningar som ingen vill läsa, statligt och kommunalt anslag till teater som ingen vill se och — naturligtvis — anslag till partier, vilkas medlemmar just inte vill offra någonting för dem. Systemet är klart upplagt, men i dag har jag inte varit inne på principerna. Jag har utgått från vad som anförs i reservationen av herr Georg Pettersson m. fl., nämligen att »syftet är att öka medborgarnas möjligheter till information, inte att gagna partierna i och för sig». Orden »i och för sig» är naturligtvis ett extra tillägg, ty partierna skall gagnas de med, eller hur, herr Georg Pettersson?

Jag vill i alla fall slå fast att om informationen åstadkommer ett mandat i ett val, innebär det att informationen har lämnats och att den varit effektiv. Om det i en valkrets kommer ett nytt parti, så fordras mycket mera arbete av det nya partiet för att få ett mandat än av de gamla. Under sådana förhållanden har informationen i varje fall inte varit sämre om det nya partiet får mandat. I enlighet med lojikens

enklare regler och möjligen efter konsulterande av herr Sten Andersson skulle herr Georg Pettersson nog kunna komma fram till att då dra konsekvensen av satsen att det inte är fråga om att gagna partierna i och för sig utan att honorera informationen.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Herr Sten Andersson överraskade mig nyss i ett senare inlägg med att vara helt saklig. Det gjorde mig mållös några minuter, men nu har jag fått målföret igen och skall ta upp några av de siffror han nämnde till belysning.

Han sade att 3 miljoner tidnings-exemplar har borgerlig och 1 miljon exemplar socialdemokratisk inställning. Detta är en sanning med stor modifikation. Av de 3 miljonerna har största delen intresse av att vara opolitiska på reportageplats, vilket en tidning bör vara. Det har tyvärr inte den socialdemokratiska pressen i samma utsträckning. Vissa har det — jag kan nämna Arbetet, Norrländska Socialdemokraten, Värmlands Folkblad. Andra har det inte; jag kanske inte behöver nämna namn.

Men bilden är inte fullständig med antalet dagstidningsexemplar. Det finns också något som heter radio och TV, som är det viktigaste informationsmediet i Sverige i dag, inför vilket svenska folket sitter samlat kväll efter kväll — i varje fall delar av svenska folket — och i en framtid kanske större delen av dygnet. Om jag skall göra ett försiktigt påpekande i det sammanhanget vill jag säga att regeringspartiet i fråga om informationen genom radio och TV i varje fall icke varit i ett sämre läge. Detta är på sätt och vis naturligt, eftersom regeringsställningen alltid ger vissa fördelar när det gäller sådan information. Det är onekligen regeringen som lägger fram de viktiga förslagen och som kan genomföra desamma så länge den har majoritet. Detta gäller i

### Ang. kommunalt partistöd

alla länder. Det gäller i England och har i alldeles särskilt hög grad gällt i Frankrike, innan den nuvarande regeringen började ändra på detta förhållande och minskade regeringsdominansen i radio och TV.

Sedan tillkommer andra faktorer, såsom hela den mycket stora och välskötta fackförbundspressen. Upplagesiffrorna har jag inte för ögonblicket i huvudet, men herr Sten Andersson har dem säkert i huvudet. Denna press får vi inte bortse från; den är ett informationsorgan av stor betydelse i sammanhanget.

Jag tror att man finner, om man tar hänsyn till dessa faktorer, att de borgerliga partierna snarare är i underläge i förhållande till socialdemokratin än tvärtom, så länge socialdemokratiska partiet är i regeringsställning.

Herr ANDERSSON, STEN, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade glatt herr Hernelius genom att överraska med att ha varit saklig. Kunde inte herr Hernelius bereda mig samma glädje någon gång?

Det är i och för sig riktigt att många andra än borgerliga väljare nås av den borgerliga pressen. Jag talade om det antal väljare man når, oavsett var de hör hemma. Partiernas informationsverksamhet går ju ut på att nå så många som möjligt.

Slängen åt den socialdemokratiska pressen var både onödig och obefogad. Det har hittills aldrig — i varje fall inte under min tid som partisekreterare — gått ut en cirkulärledare till den socialdemokratiska pressen, medan den borgerliga pressen publicerat mängder av cirkulärledare. Det är väldigt lätt att få fram sådant material.

Men vad vi diskuterar är partiernas kostnader. Visst finns det en mycket fin facklig press. För den har partiet inte några kostnader, liksom väl M-partiet inte har några kostnader för Svenska Dagbladet — de pengarna betalar

väl de stora finanspojkar i samhället. Dagens Nyheter lär inte heller få några pengar från något parti — den tidningen klarar finansieringen ändå. Men vi får lägga ut pengar för vår press.

Radio och TV som herr Hernelius berörde föranleder inte några kostnader för partierna. Jag har haft lyckan att få ta del av högerns utredning om SR:s behandling av de politiska partierna. Jag vet inte om det var meningen, men jag fick utredningen. Den är väldigt bra. Varje gång det förekommer ett socialdemokratiskt statsråd i TV blir det en pluspoäng. Men det stämmer ofta inte alls med det faktiska förhållandet. Jag minns en sak ur utredningen. Kommunikationsministern hade uppträtt och talat om att det skulle bli hastighetsbegränsning. Genast fick socialdemokraterna en pluspoäng i statistiken. En annan, högst kontroversiell sak fördes fram när statsrådet Kling talade i ett ärende, där säkerligen majoriteten av tittarna reagerade negativt, men vi fick ett plus i högerns statistik.

Jag vet inte om jag behöver erinra om det, men det är faktiskt den kommunala informationen som vi nu diskuterar. Radion gör åtskilligt där, men TV har hittills inte gjort så mycket.

Det avgörande i denna diskussion är att de borgerliga har tagit partiernas kostnader som utgångspunkt för sitt förslag. Gör man det, då skall alla kostnader tas med, inte bara de som passar ens syfte.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Att räkna pluspoäng var gång någon framträder i TV är naturligtvis inte helt riktigt. Ibland kan det faktiskt bli minuspoäng också, herr Sten Andersson.

(Herr Andersson, Sten: Inte i er statistik!)

Nej, inte i statistiken, men i verkligheten. Det är en av bristerna med statistiken. Jag erinrar mig för resten ett sådant fall för inte så länge sedan.



Beträffande vänligheten om Svenska Dagbladet vill jag säga att så länge jag dagligen tjänstgjorde på den tidningen observerade jag aldrig något bidrag från större eller mindre finansfurstar. Detta behövdes aldrig.

Sedan vill jag framhålla att det inte var jag som drog upp siffrorna rörande dagspressen i debatten om den kommunala informationen. Det var herr Sten Andersson.

Till sist, herr talman, vill jag bara säga att jag känner mig alltid så upplyftad när jag hör en ledamot av Svenska penninglotteriets styrelse tala om fru Fortuna. Därvidlag måste han ha sakkunskap.

Herr ANDERSSON, STEN, (s) kort genmäle:

Herr talman! Detta är sista omgången i det här slagsmålet.

Visst är det väl så att man i verkligheten kan få minuspoäng då man uppträder i TV. Jag tycker att det är litet ojust av en representant i denna kammare att kritisera herr Holmberg som sitter i andra kammaren.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Låt mig här i korthet säga att jag är anhängare till det statliga partistödet och att jag beklagar, att de politiska partierna i detta land inte kunnat ta sig samman och enas om ett statligt partistöd av den storleksordningen att det täcker rimliga kostnader för partiernas verksamhet både när det gäller den rikspolitiska och den kommunalpolitiska verksamheten. Men samtidigt är jag kanske, om inte ensam så i varje fall en av de få i denna kammare som är lika avgjord motståndare till kommunalt partistöd.

Vi diskuterar nu frågan om rätt för kommunerna att få besluta om kommunalt partistöd. Jag medger att kommunerna måhända bör ha en sådan rätt. Därför kommer jag ändå att rösta med

#### Ang. kommunalt partistöd

utskottet, eftersom utskottets förslag innebär ett mindre stötande övergrepp mot den kommunala självbestämmanderätten.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats

1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas;

2:o), av herr *Pettersson, Georg*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; samt

3:o), av herr *Werner*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 1078 och II: 1244.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Georg*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Pettersson, Harald*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsappa-

**Om inrättande av kommunaldelsråd**

rat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;  
Nej — 70.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 37, i anledning av motioner angående samhällsplaneringen i den del dessa avser rätten att utbekomma allmänna handlingar i stadsplaneärenden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

**Om inrättande av kommunaldelsråd**

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 38, i anledning av motioner om inrättande av kommunaldelsråd och andra åtgärder för att stärka den kommunala självstyrelsens medborgerliga förankring.

I detta utlåtande hade behandlats följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 162, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 177, av herr *Wiklund* i Stockholm *m. fl.*;

2) de likalydande motionerna I: 166, av herrar *Skagerlund* och *Axelsson*, samt II: 174, av herr *Eriksson* i Arvika och herr *Jönsson* i Ingemarsgården; även som

3) motionen II: 487, av herrar *Sjönell* och *Sundman*.

I motionerna I: 162 och II: 177 hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en snabb utredning rörande frågan om tillsättande inom storkommunerna av stadsdelsråd eller kommunaldelsråd med bland annat sådana uppgifter som berörts i motionerna.

I motionerna I: 166 och II: 174 hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att uppdrag måtte givas till exempel kommunalrättskommittén att utreda frågan och

komma med förslag om formerna för inrättande av kommunaldelsråd.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 162 och II: 177, I: 166 och II: 174 samt II: 487.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Konstitutionsutskottet anför i sitt utlåtande att man är ense med motionärerna om det angelägna i själva frågorna. Såvitt jag förstår är vi här i kammaren, liksom allmänheten, ense om att den kommunala självstyrelsen är en viktig del av vår demokrati.

Utskottet anser emellertid inte att motionerna om en utredning rörande inrättande av kommunaldelsråd och stadsdelsråd kommer att ha betydelse för en vidgning och förbättring av den kommunala demokratin. Utskottet avstyrker därför motionerna av i huvudsak tre olika skäl. Man påpekar för det första att det kommunala stödet till partierna kommer att ge dessa möjligheter till en förbättrad information och till en ökad fördjupning av den kommunala demokratin. För det andra menar man att möjlighet kommer att finnas att öka antalet fullmäktige och att utse suppleanter för dessa i fullmäktigeförsamlingarna. Därmed kommer man också att uppnå en förbättring av den kommunala demokratin. För det tredje hänvisar utskottet till att det pågår överläggningar i syfte att företa en översyn av den kommunala demokratin. Av dessa skäl föreslår inte utskottet någonting alls, utan anser att saken ordnar till sig i alla fall.

Jag kan inte dela den meningen. Med min motion har jag inte avsett att föreslå något tvång att införa kommunaldelsråd och stadsdelsråd. Min avsikt har varit att åstadkomma en samlad översyn av problemen och att framlägga något slag av mall för hur sådana råd lämpligen skulle kunna konstrueras.

Vad som har presterats av kommunalrättskommittén, i försöken på vissa håll med stadsdelsråd, samt vad som har utträttats av lokala frivilliga stadsdelsföreningar, har väl ändå visat att man är villrådig och inte riktigt vet hur man skall gripa sig an problemet. Man vet inte hur ett sådant här organ skall se ut. Det finns olika förslag och tankar, men man vet inte vilka arbetsuppgifter organet skall ha. I vissa fall anser man att det är olämpligt att det får några uppgifter alls och i andra fall anses att det kan få vissa uppgifter. Andra åter menar att redan de organ som finns kan fungera som sådana här råd i speciella frågor.

Jag har därför ansett det vara väsentligt att få till stånd en utredning om möjligheterna att skapa av kommunernas ledning erkända organ av typen statsdelsråd eller kommunaldelsråd, dels inom de gamla kommundelarna, dels — om man inte vill hålla sig till de gamla kommungränserna — inom andra speciella områden av storkommunerna.

Jag anser också att man bör ta upp problemet om sättet att tillsätta dessa organ och frågan om deras arbetsuppgifter. Det vore önskvärt att kommunaldelsråd kunde väljas i öppna val, vilket jag dock knappast tror är möjligt. Vi kommer ju att få tre val på samma valdag, och att ordna speciella val för »råden» finner säkert många vara omöjligt. Problemet bör dock kunna penetreras. Under alla förhållanden bör det finnas möjligheter för kommunalfullmäktige att tillsätta råden i samråd med de olika partiorganisationerna i berörda kommundelar.

Kommundelsråden skulle i första hand tjänstgöra som opinionsorgan med yttrande- och initiativrätt och alltså vara kontaktorgan mellan opinionen inom respektive arbetsområde och den centrala förvaltningen. Jag tror också att om dessa organ skall kunna bäras upp av en levande lokal opinion, så är det önskvärt att de ges mera reella ar-

Om inrättande av kommunaldelsrådsuppgifter, dock av en viss begränsad omfattning så att effektiviteten i kommunens förvaltning inte rubbas.

I de motioner som avgivits i denna fråga har olika synpunkter på dessa problem redovisats. Jag tror att det skulle ha varit av värde om man med utgångspunkt därifrån hade kunnat arbeta vidare på detta speciella spörsmål. En väg hade varit att motionerna hade överlämnats till den arbetsgrupp för en samlad översyn av den kommunala demokratin som började sitt arbete i april i år. Den kommittén var inte aviserad när jag skrev min motion i januari. Nu lär det emellertid inte vara möjligt att överlämna motionerna till denna arbetsgrupp, eftersom de inte fyller vissa formella krav.

I det läget, herr talman, ser jag mig ingen annan utväg än att yrka bifall till min motion, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en snabb utredning rörande frågan om tillsättande inom storkommunerna av statsdelsråd eller kommunaldelsråd med bl. a. sådana uppgifter som berörs i min motion.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! Jag vill bara deklarerera att jag har starka sympatier för herr Lundströms resonemang i dessa väsentliga frågor.

Det är nog formellt riktigt som herr Lundström säger att det inte går att utan vidare skyffla över motionerna till arbetsgruppen. Men, herr Lundström, som ledamot av arbetsgruppen åtar jag mig att se till att de synpunkter och tankegångar som här har framlagts tas upp i arbetsgruppen.

Herr PETERSSON, GEORG, (s):

Herr talman! Den uppfattning som herr Lundström har gjort sig till tolk för delas inte av Svenska kommunförbundet. Det framgår av remissyttrandet som återfinns på s. 9 i utlåtandet,

### Om överförande av värnpliktiga jordbrukare m. fl. till lokala försvarsförband

där Kommunförbundet avstyrker bifall till motionen. Jag tror att detta yttrande är mer representativt för den uppfattning som föreligger inom kommunerna än den uppfattning herr Lundström i sin ensamhet företräder.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det förvånar mig inte att Kommunförbundet har varit mindre intresserat. Det är inte överraskande att de maktägande i en kommun med en viss motvilja ser att de utsätts för komplikationer av något slag. Däremot tror jag, i motsats till herr Pettersson, att den stora allmänheten i Sverige mer delar min uppfattning än Kommunförbundets.

Efter det överläggningen härmed förklarats slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 162 och II: 177; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 162 och II: 177.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 25.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

### Om överförande av värnpliktiga jordbrukare m. fl. till lokala försvarsförband

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 156, i anledning av motioner om överförande av värnpliktiga jordbrukare m. fl. till lokala försvarsförband.

I de likalydande motionerna I: 444, av herrar *Svanström* och *Axel Georg Pettersson*, samt II: 506, av herr *Persson* i Heden m. fl., hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att 1966 års värnpliktskommitté måtte givas i uppdrag att pröva frågan om jordbrukares och andra jämförbara företagares överförande till lokala försvarsförband i syfte att reducera de negativa verkningarna av driftavbrott vid fullgörande av repetitionsövningar i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 444 och II: 506.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! I förevarande motion föreslås, att ensamföretagare på jordbrukets och andra områden skulle få möjlighet att bli krigsplacerade på hemvärnsförband. Denna motion har inte föranlett någon reservation eller något tillstyrkande av utskottet.

Bland de remissyttranden som avgetts är ett från överbefälhavaren. Överbefälhavaren anser att en sådan förändring som här föreslås skulle innebära ett stort ingrepp i det moderniserade värnplikssystemet. Han anför vidare att förslaget skulle innebära en förändring av hemvärnets karaktär från en frivillig organisation till en organisation med blandad frivillighet och blandat obligatorium och menar att detta skulle vara till nackdel för hemvärdet.

Vi motionärer har den uppfattningen att ett genomförande av vårt förslag bör vara till fördel för såväl hemvärdet som naturligtvis de värnpliktiga företagarna som många gånger får en inkallelseperiod som ur deras och företagets synpunkt är mycket besvärlig. Jag vill understryka att vi är på det klara med att sådana synpunkter får vika i en beredskapssituation eller i ett krigstillstånd men att en sådan anpassning mycket väl kan ske under fredstid och under fredstidsövningar.

Herr talman! Jag har med det anförda helt kortfattat velat understryka motionärernas synpunkter och uttala den förhoppningen att det ändå skall bli möjligt att inom ramen för de anvisningar som för närvarande finns tillmötesgå ansökningar om uppskov och liknande ting som ger de enskilda företagarna möjlighet att förlägga beredskapstjänstgöringen på ur företagets synpunkt minst olämpliga tidpunkter.

Jag har, herr talman, inte något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

### Om åtgärder för att demokratisera försvaret

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 157, i anledning av motioner om åtgärder för att demokratisera försvaret.

I detta utlåtande hade utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 445, av herrar *Svanström* och *Axel Georg Pettersson*, samt II: 497, av herr *Johansson* i Växjö och herr *Nilsson* i Tvärålund, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning angående statens medverkan till en värnpliktsorganisation samt formerna för övriga strävanden att demokratisera det svenska försvaret.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 445 och II: 497.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Föreliggande motioner har väckts för att en demokratisering i enlighet med den allmänna diskussion som nu förs om ett ökat inflytande och om företagsdemokrati o. s. v. skall kunna införas även på försvarets område.

Motionärerna anser att framför allt den värnpliktiga personalen under nu rådande förhållanden sällan har någon möjlighet att ge sin mening till känna. Vi är väl medvetna om förekomsten vid de militära förbanden av företagsnämnder för på förbanden anställd personal. Vi vet också att dessa företagsnämnder på det militära området fungerar på ungefär samma sätt som på den enskilda sektorn.

Det syfte som vi har velat aktualisera genom vår motion har nu i viss mån tillgodosetts genom det beslut som Kungl. Maj:t har fattat att på statens bekostnad arrangera s. k. värnpliktsriksdagar. Jag vill begagna tillfället att uttala tacksamhet över att värnpliktsriksdagar nu kommer att ordnas genom statsmakternas försorg och på statens

**Ang. inrikesflyget, m. m.**

bekostnad. Det är bara i detta sammanhang att hoppas att värnpliktsriksdagarna skall kunna genomföras i en sann demokratisk anda och ge möjlighet för de värnpliktiga att framföra synpunkter på olika frågor.

Motionen har dock naturligtvis därutöver syftat litet längre och djupare. I olika sammanhang, t. ex. i samband med övningar, har vi velat skapa möjligheter till något förändrade förhållanden. Här har många ting diskuterats. Hälsningsplikten är en liten detalj. Många andra finns där också. Över huvud taget har vi med vår motion velat peka på hur viktigt det är att den värnpliktiga personalen genom demokratiseringsprocesser av olika slag ges ett ökat medinflytande. Vi tror att försvarsviljan och försvarsandan därigenom skall förbättras och fördjupas hos den värnpliktiga personalen.

Herr talman! Jag ber att få understryka vår glädje över att värnpliktsriksdagar nu kommer att anordnas på sätt som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag har inte något yrkande med anledning av statsutskottets utlåtande nr 157.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

---

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 158, i anledning av motion angående möjligheterna att inom försvaret ersätta cykeltolkning med andra transportsätt, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

**Ang. inrikesflyget, m. m.**

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 159, i anledning av motioner om dels en statlig transportorganisation för inrikesflyget, m. m., dels en översiktlig plan för inrikesflygets utbyggnad.

I detta utlåtande hade behandlats

dels de likalydande motionerna I: 267, av herrar *Arne Pettersson* och *Hansson*, samt II: 299, av herr *Björk* i Påarp m. fl., vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhänga om utredning i avsikt att dels tillskapa en av staten ägd flygtransportorganisation för inrikes gods-transport, dels samordna inrikesflygets stam- och anslutningsnät för ett uppnående av största möjliga kapacitetsutnyttjande,

dels ock de likalydande motionerna I: 633, av herrar *Wååg* och *Svante Kristiansson*, samt II: 689, av herr *Gustavsson* i Ängelholm m. fl., vari föreslagits, att riksdagen skulle anhänga hos Kungl. Maj:t, att en översiktlig plan måtte läggas till grund för inrikesflygets fortsatta utbyggnad.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 267 och II: 299, i vad de avsåge utredning rörande en statlig flygorganisation för inrikes godstransporter,

2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 267 och II: 299, i vad de avsåge samordning av inrikesflygets stam- och anslutningsnät, samt motionerna I: 633 och II: 689 som sin mening måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört rörande en översiktlig plan för inrikesflygets fortsatta utbyggnad.

Herr förste vice talmannen yttrade, att vid överläggningen angående förevarande utlåtande jämväl finge beröras statsutskottets utlåtande nr 160; yrkanden beträffande sistnämnda utlåtande skulle dock framställas först sedan detsamma föredragits.

Herr LINDBLAD (fp):

Herr talman! För några dagar sedan fick vi del av en undersökning, som

## Ang. inrikesflyget, m. m.

hade gjorts vid universitetet i Lund. Den kom fram till att det för Norrland förmodligen betydde mer att flyget är underutvecklat än att godstransportsidan har höga kostnader. Utredningen förklarar att lokaliseringen av ett företag till mycket stor del bestäms av företagets möjligheter att ha nära och snabba kontakter med beslutscentra i huvudstaden. De synpunkterna blir viktigare och viktigare. Mot detta kan naturligtvis anföras att mycket talar för att också godstransporterna ökar i betydelse. Den tanke som framfördes för några år sedan, nämligen att de höga transportkostnaderna på järnväg snarast hjälpte näringslivet i Norrland, berodde på att man då föreställde sig att näringslivet där väsentligen var inriktat på en lokal marknad. I samma ögonblick som det norrländska näringslivet vill expandera och sälja söderut kommer självfallet godstransporterna att få en avgörande betydelse för näringslivets möjligheter att expandera. Men hittills och i dagsläget betyder persontransporterna möjligen mera.

Till viss del beror situationen i Norrland på att det svenska inrikesflyget kom i gång så sent och internationellt sett är tämligen underutvecklat. Det vore naturligtvis fascinerande att utreda varför det gick så långsamt i detta land. Man kan gå 50 år tillbaka till den tidpunkt då Enoch Thulin sökte de första koncessionerna. Det är egentligen först under de senaste tio åren som en utveckling har skett på detta område.

De föreliggande motioner som gäller inrikesflyget behandlar till stor del godstransportorganisationen. I motionerna föreslås att ett statligt monopol skall inrättas som, såvitt jag förstår, skall ha hand om både regelbunden och icke regelbunden lufttrafik på fraktområdet. Det är naturligtvis lätt att visa att hittills har persontransporter och godstransporter varit hårt integrerade. Det kan sägas att inrikesflyget, sådant det är i dag, egentligen till

stor del är någonting som vi fick på köpet när tidningstransportorganisationen byggdes upp. Man kan gå tillbaka ända till mitten av 1920-talet, när Aero-transport började med sina omskrivna fisktransporter från Västkusten till Stockholm.

Skulle vi genomföra förslaget att förbjuda företag att syssla med både person- och godstransporter, så skulle det naturligtvis innebära att Linjeflyg fick avstå från posttransporterna, från en stor del av tidningstransporterna och från mycket annat och alltså få ett sämre kapacitetsutnyttjande, d. v. s. antingen sämre regularitet, färre linjer, eller högre priser. Utskottet accepterar inte detta och säger att det inte finns behov av flera företag på det här området än de som redan finns, alltså Linjeflyg och SAS.

Motionärerna avser uppenbarligen också den icke regelbundna trafiken, alltså chartertrafik och taxitrafik. De vill att också sådan verksamhet skall göras till föremål för monopol och kriminaliseras för andra företag än ett statligt. Utskottet hoppar över det där och hänvisar enbart till SAS och Linjeflyg. Detta kan tolkas så att utskottet vill ge dessa företag monopol också på den icke regelbundna trafiken, men jag antar att det inte förhåller sig på det sättet.

Oklarheten i vad utskottet egentligen avser blir ännu större, när man kommer in på det halva medgivandet till vad motionärerna säger om behovet av samordning mellan inrikesflygets stam- och anslutningsnät. Det är svårt att veta vad som avses med detta. Den gängse terminologin är den att stamlinjer är de linjer som SAS hade innan Linjeflyg tillkom. Eftersom Linjeflyg bara fick linjen till Visby, skulle med stamlinjer avses de direkta linjerna från Stockholm till Luleå—Kiruna, till Göteborg och till Malmö.

Avser utskottet med sitt utlåtande att dessa linjer skall anpassas till övriga linjer, så innebär det ju i klartext bara

**Ang. inrikesflyget, m. m.**

att man vill att SAS och Linjeflyg skall slås ihop. I och för sig finns det, såvitt jag förstår, starka argument för det, bl. a. det att SAS ju fortfarande hävdar att företaget har förlust på sina inrikeslinjer, vilka dock har högre beläggning än genomsnittssiffrorna för Linjeflyg. Man kan föreställa sig att ett sammanslaget företag skulle få bättre möjligheter att driva aktiv taxepolitik än vad Linjeflyg i dag har, eftersom Linjeflyg tydligen får ta på sig introduktionskostnader för nya linjer. Bolaget skulle alltså i och för sig ha behov av de fasta linjerna »i botten».

Av utskottets fortsatta argumentering framgår att med stamlinjer menas förmodligen inte vad jag nyss talat om, utan också de linjer som Linjeflyg i dag har. Med anslutningslinjer avses tydligen då de linjer som andra företag trafikerar. I så fall blir slutsatsen också rätt konstig. Var linjen till Hultsfred en stamlinje när Linjeflyg drev den? När Linjeflyg lade ned linjen och ett annat företag trafikerade den, blev den då en anslutningslinje? Och blir den på nytt en stamlinje, om Linjeflyg återigen öppnar trafik på den linjen? Då är utskottets definition på stamlinjer mycket besynnerlig.

Eller är det möjligen på det sättet att med stamlinjer avses linjer fram till de statliga primärflygplatserna och med anslutningslinjer sådana som normalt kallas matarlinjer, d. v. s. linjer från lokala flygplatser till primärflygplatserna? Uttalar utskottet att all sådan trafik skall drivas av Linjeflyg eller SAS?

Motionärerna är i sin motivering inne på tankegången att detta blir mera rationellt; man kan utnyttja kapaciteten bättre. Vi kan emellertid ta några konkreta fall. Jag tänker närmast på förhållandena i Norrlands inland. Där finns sedan decennier tillbaka företag som sysslar med fjällflygningar. De förfogar över små maskiner som skulle passa för detta ändamål, maskiner som används för mycket annat och som ba-

av att så mycket som möjligt av fly-

ra till en viss del skulle behöva tas i anspråk för matartrafik. Dessa företag har således bättre kapacitetsutnyttjande än SAS och Linjeflyg skulle nå med särskilda maskiner för en och annan matartur till den ordinarie dagsturen.

Det framgår inte klart av utskottets skrivning till vilken av dessa tolkningar som utskottet ansluter sig. Eftersom utskottet vill överlämna sin skrivning till Kungl. Maj:t, skulle det ju vara av värde för Kungl. Maj:t att veta vad som egentligen avsetts.

Man kan också i fråga om motionärerna konstatera att de i en negativ skrivning om allmänflyget och de mindre flygföretagen drar in argument av typen, att bruksflyget inte drivs efter tillstånd, utan att här bedrivs en verksamhet utan kontroll. I luftfartsförordningen sägs dock klart att bruksflyg inte får drivas utan tillstånd av luftfartsverket. Något tillstånd av Kungl. Maj:t behövs dock inte. Sådant tillstånd erfordras endast beträffande linjeflyg.

Den stora frågan i utskottsutlåtandet och den lilla frågan i motionen gäller flygplatserna och utbyggnaden av flygplatser. Luftfartsverket har en negativ inställning i sitt yttrande. Verket säger att man inte tror på behovet av en riksöversyn på detta område. Det framhålls att verkets uppgift är att sköta de statliga primärflygplatserna och alltså i och för sig inte har någonting med skötseln av mindre flygplatser att göra. Verket vill uppenbarligen inte vara med om någon utredning, utan tycker att länsstyrelsen kan sköta detta. Lika fullt kommer utskottet fram till att en översyn bör ske, som skall göras i samråd med eller kanske till och med av luftfartsverket.

Detta är besvärande, därför att luftfartsverket har en dubbel funktion. Luftfartsverket är visserligen tillståndsgivande och inspekterande myndighet, men luftfartsverket är också ett affärsdrivande verk. Luftfartsverket har därför ett ekonomiskt intresse för egen del



## Ang. inrikesflyget, m. m.

get riktas in på dess egna flygplatser, alltså de tretton statliga primärflygplatserna.

Vi har redan i dag praktiska exempel, jag skall ta ett här från Stockholm, som visar att många flygare avstår från att landa på Bromma på grund av landningsavgifterna och i stället landar, med större risk, på Skå-Edeby, trots att detta flygfält inte har belysning på natten. De landar alltså med hjälp av flygplanets egna strålkastare; en primitiv metod som man föredrar därför att det blir billigare. Motsvarande problematik kommer naturligtvis att uppstå också ute i landet. En motsättning i fråga om anläggning av flygplatser när det gäller nya mindre sådana och sådana som luftfartsverket självt har hand om. Man kan fråga om luftfartsverket då verkligen är rätt myndighet att bedöma utvecklingen, speciellt som verkets grundsyn är att någon översyn inte behövs.

När man läser utskottsutlåtandet får man en känsla av att utskottet tror sig kunna dra en klar gräns mellan flygplatser för linjefart och sådana för allmänflyget i vidare mening. Det går naturligtvis inte att på förhand säga för vilket ändamål en flygplats kommer att användas. Det går inte att bedöma vilken utveckling som en Orts näringsliv kommer att få. Dessutom är det alldeles uppenbart att praktiskt taget alla flygplatser som används för linjefart också utgör flygplatser för allmänflyget.

Det finns anledning att notera att utskottet bara på ett par rader i slutet av utlåtandet berör allmänflyget. De motioner som direkt avser allmänflyget och en utredning om dess förutsättningar på sikt behandlas i nästa utlåtande och avslås där. Skulle således utskottets hemställan inkludera en utredning även om allmänflygets utveckling på sikt är det märkligt om ett bifall till denna hemställan skulle förenas med att riksdagen i nästa ögonblick beslutar avslå de motioner, vari framställs önskemål om detsamma.

Jag tycker att utskottsutlåtandet är vagt och har en negativ grundton, och det gäller ännu mer de motioner som ligger till grund för det. Jag tänker därför inte rösta för utskottets hemställan. Jag hoppas att regeringen ändå kommer att kunna ta upp dessa frågor.

För några veckor sedan fick nämningen regeringen — kanske för första gången — en bedömning av framtiden på detta område. Den har gjorts av styrelsen för teknisk utveckling, som har en transportforskningsnämnd, vilken har försökt studera utvecklingen fram till sekelskiftet. Den har utgått från internationella erfarenheter och också från trenden i utvecklingen hitintills. Nämnden har utgått från att allmänflyget, det inrikes fraktflyget och även linjeflyget får en mycket stor betydelse som lokaliseringsargument. Nämndens synpunkter ligger nära resultaten av den universitetsundersökning som jag nyss nämnde.

Flygförhållandena blir kanske avgörande för många företags lokalisering. Det finns redan i dag exempel på företag som flyttat från huvudstaden och sagt, att de kan få arbetsmarknadsmässiga fördelar av att ligga ganska långt från huvudstaden men ändå genom ett eget flygplan ha en nära kontakt med de institutioner och andra kanaler i Stockholm eller på kontinenten som de vill ha förbindelse med. Genom flygplanen har företagen möjligheter att lokalisera sig till andra platser än de hade tidigare, och vi är naturligtvis ändå bara i början.

Hur dessa frågor bedöms av kommunerna själva är lätt att se om man studerar vad som reellt har gjorts. Det framgår mycket tydligt att kommunerna i norra delen av landet — inte minst i inlandet — själva i stor utsträckning har tagit initiativ. Åtminstone varje kommunblock reflekterar nog på att anlägga en dylik flygplats, och i många fall har det redan gjorts. Kommunerna gör naturligtvis detta tämligen oberoende av vilken bedömning en riksplä-

### Ang. inrikesflyget, m. m.

nering skulle komma att göra. Om detta blir ett lokaliseringsargument vill man ha en flygplats klar, eller åtminstone färdiga planer. Om ett företag vill ha tillgång till en flygplats vill kommunen snabbt kunna få fram den. Det är alldeles uppenbart att man i t. ex. Jämtland, Hälsingland och det inre av Västerbotten tänker i flyg på ett helt annat sätt än man gör i södra Sverige. Det är kanske självklart, eftersom avstånden i norra Sverige har helt annan betydelse.

Man kan också säga att propån från styrelsen för teknisk utveckling var intressant så till vida att den skar sig mot den hittillsvarande utvecklingen. Styrelsen har ansett att den tekniska utvecklingen möjliggör kortare banor och mindre buller. Härigenom kan flygplatserna läggas närmare tätorterna än tidigare. Det är viktigt att få många flygplatser, och det måste då vara rimligt att satsa på ett stort antal flygplatser som kostar mellan 2 och 10 miljoner kronor i stället för mastodontanläggningar för hundratals miljoner kronor. Styrelsen uttalar mycket klart att Bromma och Torslanda bör finnas kvar och att, om Bulltofta av ett eller annat skäl läggs ner, en närflygplats måste byggas i Malmöområdet. Detta är en av de stora frågor som är svåra att avväga, och styrelsen för teknisk utveckling kan naturligtvis endast åberopa hur man tror att det kommer att bli i framtiden. Debatten kring flygplatserna i Sverige har ju till stor del rört sig om att anpassa sig till en bebyggelseplanering i andra sammanhang, som redan ägt rum.

Herr talman! Jag hade avsett att nu tala om utlåntagandet 159 och ämnar återkomma till utlåntagandet nr 160.

Herr HANSSON (s):

Herr talman! Jag hade tänkt att relativt kort uppehålla mig vid detta utskottsutlåtande och tala om att det i stort sett är skrivet utifrån felaktiga

premisses. Men herr Lindblads långa inlägg ger också anledning till en del andra reflexioner.

Jag gjorde några anteckningar under herr Lindblads inlägg. Där fanns en del allmångods om att vi eftersträvar statligt monopol — det är herr Lindblad tydligen emot lika mycket som statsutskottet. Det var en del funderingar om att inrikesflyget har vuxit fram som en följd av godstransporterna. Vi vill i motionen framhålla nödvändigheten av att samordna alla funktioner för inrikesflyget med de mindre enheterna.

Herr Lindblad tror tydligen att vi tycker att taxifyget är värdeslöst på något sätt. Han säger att vi är emot taxifyget därför att det inte är kontrollerat. Ett par gånger sedan det yttrandet fälldes har jag läst igenom motionen, och jag kan inte finna att det på något sätt skulle gå att utläsa en sådan bakgrund till vårt ställningstagande.

Vad är det man har sagt i själva utskottsutlåtandet? Man har sagt att det inte finns något behov av en utredning om en statlig flygorganisation av detta slag. Det kan jag kanske i dagens läge hålla med om, men inte alls från utskottets utgångspunkt, utan därför att vi redan blivit bönhörda. Från och med den 1 februari i år finns det ett statligt helägt flygföretag för detta ändamål, nämligen Crownair, som inköpts av Utvecklingsbolaget och vars styrelseordförande är Utvecklingsbolagets ordförande. Detta företag har till uppgift att utveckla alla former av sådan flygverksamhet som faller utanför de nu existerande flygbolagens ram. Företaget har mycket snabbt tagit helt nya grepp på flygproblematiken och bidragit kraftigt till Norrlandsproblemens lösning genom samarbete med försvaret i fråga om permittentresor, transport av arbetskraft för AMS o. s. v.

I dag existerar alltså detta företag. Det har planer på att starta en sådan utveckling, det håller på att undersöka möjligheterna att anskaffa sådana plan

## Ang. inrikesflyget, m. m.

som utskottet säger att Linjeflyg avser att sätta in vid årsskiftet 1969/70. Tyvärr är frågan om insättande av den typen av plan inte aktuell för närvarande på den kanten. Crownair, som klart har visat att den dogmatiska inställningen emot statliga företag inte alls har någon täckning när det gäller ställningstagandet i detta fall, befinner sig med andra ord i expansion. Detta företag har möjlighet att verka i den riktning motionen avser. Jag har alltså ingen anledning att här polemisera på allvar mot statsutskottet. Utvecklingen kommer att visa att motionärerna i detta fall får rätt.

Jag behöver inte framställa något yrkande. Jag vill bara lägga regeringen på hjärtat att fortsätta stödet för den verksamhet som har startat så bra och att tillse att övriga statliga organ medverkar till att ge detta företag ökade rationaliseringsresurser. Det finns en stor flygverksamhet inom den statliga förvaltningens ram som skulle kunna rationaliseras genom en sådan organisation. Jag vill peka på flygningar för kartverket, civila transporter för flygvapnet o. s. v.

Jag har alltså, herr talman, inget yrkande på denna punkt.

Herr LINDBLAD (fp) kort genmäle:

Herr talman! I fråga om bruksflyget står det ordagrant i motionen: »Taxiflyget inordnas under begreppet bruksflyg och kan därför utövas utan tillstånd trots att flygningen sker i förvärvssyfte.» Går vi till luftfartsförordningen visar det sig att den yrkesmässiga trafiken indelas i linjefart, där man kräver tillstånd av Kungl. Maj:t, och tre andra kategorier, nämligen dels luftfart i icke regelbunden trafik, populärt kallad charter, dels bruksflyg — inkluderande taxiflyg, jordbruksflyg, geologiska undersökningar, reklamflyg, räddningsflyg, civilförsvarsflygning, trafikkontroll, skogskontroller, målgång för försvaret och en del annat —, dels skol-

flygning i förvärvssyfte. Begreppet bruksflyg innebär en förvärvsverksamhet.

Så kommer jag till frågan om transportorganisationen. Det verkade som om herr Hansson menade att Crownair på något sätt skulle överta liknande verksamhet som den som Linjeflyg hade tänkt starta med matarlinjer. Men eftersom man i motionen tidigare talat om behovet av samordning och till och med fått riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t att samordning skall ske — vilket troligen skall tolkas så att SAS och Linjeflyg skall ta hand om detta — är det svårt att läsa in i motionen det herr Hansson nu säger.

Sedan tycker jag rent allmänt att om man anser att en statlig organisation skall ta över inrikestransporterna och hänvisar till ett företag som är ett år gammalt och som äger ett enda sexsitsigt flygplan för passagerartransporter, något slags direktionflygplan motsvarande vad som finns i några företag på den enskilda sidan, och tror att det företaget a priori skulle vara så effektivt att det kan överta de stora transporter, tiotals ton per dag, som det reguljära inrikesflyget redan har, och om man sedan menar att den framtida utvecklingen på transportområdet skulle baseras på och centreras kring detta företag, då förefaller detta mig ungefär som en modern upplaga av låt oss säga det botteniska handelstvängat: Här sker en utveckling, den må bara ske inom ramen för detta företag, som på förhand sägs bli det som skall göra det.

Herr HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det står i den motion som vi har väckt: »Taxibolagens trafikkapacitet är än av relativt ringa omfattning, vilket innebär att dess mark- och administrationskostnader blir onormalt höga med hänsyn till deras beläggningsskapacitet. Sålunda blir båda trafiksystemen var för sig inte helt utnyttjade, och därigenom kan inte den re-

**Ang. inrikesflyget, m. m.**

sande allmänheten få tillgång till detta kommunikationsmedel till lägsta möjliga kostnad.»

Jag tycker att herr Lindblad inte skall läsa in mer i motionen än där står skrivet. Men detta företag, som är relativt nystartat och vars kapacitet herr Lindblad underskattar, har visat sig kunna utföra någonting som hittills inte varit möjligt i vårt land, nämligen att transportera passagerare till biljettkostnader som sammanfaller med järnvägsbiljettkostnaderna. Detta företag har kontaktats av ett stort godstransportföretag som anser det lämpligt att med sin marktransportorganisation integrera en flygtransportlinje för gods från Skåne till Norrland med hänsyn till de speciella behov som Norrlandsproblemen innebär.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! Ett par talare har redan betat på verksamhetsfältet från statsutskottets fjärde avdelning. Låt mig emellertid först med avseende på vårt utlåtande nr 159 våga deklarerat att detta utskottsutlåtande ingalunda tillkommit utan födslovändor. I försöken att åstadkomma någonting i kompromissens tecken har utlåtandet måhända i vissa stycken blivit något urvattnat. Jag skall gärna acceptera ett sådant påstående. Låt mig i den väsentliga frågan som berör kravet på en översiktlig plan för inrikesflygets utbyggnad bara få antyda hur man ser på detta bland remissmyndigheterna.

Det ansvariga verket, luftfartsverket, ställer sig mycket kritiskt och tycks inte visa det ringaste intresse för att vilja verkligen realbehandla de nog så väsentliga frågor som det rör sig om, nämligen en total översyn för hela riket beträffande den framtida flygproblematiken.

På s. 4 i utskottets utlåtande heter det: »Luftfartsverket finner det inte nödvändigt med en landsomfattande översiktlig plan för inrikesflygets fortsatta utbyggnad.»

Herr talman! När vi mottog detta remissyttrande, kände man sig i avdelningen givetvis något beklämd. Den ansvariga luftfartsmyndigheten i riket visade således inte något större intresse för att söka titta in i framtiden och för att allvarligt vilja medverka till det nödvändiga planeringsarbetet.

Däremot säger Svenska kommunförbundet (s. 5 i statsutskottets utlåtande): »Med hänsyn till att någon plan för det reguljära inrikesflygets utbyggnad inte finns, är det enligt förbundet risk för en mera slumpmässig vidareutveckling av linjenätet beroende av kommunernas vilja att bygga tekniskt tillfredsställande flygplatser och ge ekonomiska garantier för trafikunderlaget. Kommunernas handlande på detta område skulle underlättas om man hade tillgång till en statlig långsiktig planering för det reguljära inrikesflyget.» Därför tillstyrker man förslaget.

Utskottet gjorde som jag nyss sade en sammanskrivning och påpekar att det är nödvändigt att man gör en översyn och lägger fram förslag att meddelas Kungl. Maj:t i en särskild skrivelse.

Det är som herr Lindblad mycket riktigt påpekar inte bara fråga om vad Kommunförbundet tycker och vad luftfartsverket tycker, utan även jag skall be att få återropa vad styrelsen för teknisk utveckling sagt i detta ärende. Den nämnd som styrelsen för teknisk utveckling har tillsatt är sysselsatt med en kvalitativ studie av transporternas sannolika utveckling fram mot år 2000. Vad har man då kommit till? Man anser sig redan nu böra dra vissa slutsatser beträffande luftfartens framtida möjligheter, behovet av flygplatser, flygplatsernas betydelse för den framtida lokaliseringen av industrier, servicenärningar, reservdelslager m. m. I en särskild skrivelse till kommunikationsministern hänvisar man till dessa saker. I den skrivelsen heter det: »Utvecklingen av civil luftfart i alla dess former, icke minst allmänflyget, kom-

## Ang. inrikesflyget, m. m.

mer att vara av väsentlig betydelse för samhällets utveckling och för det svenska näringslivets konkurrensförmåga, kanske framför allt sett ur Norrlands synpunkt.» Jag citerar vidare ur denna skrivelse: »Med tanke på att en riksplanering av det svenska flygplatsnätet saknas, och då debatten kring och besluten i vissa flygplatsfrågor i Sverige har en inriktning som inte överensstämmer med nämndens välgrundade slutsatser, finner Styrelsen det angeläget att redan nu framföra vissa konkreta synpunkter i dessa frågor.» Dem har herr Lindblad delvis redan berört. Styrelsen slutar med att anföra: »Styrelsen anser i belysning av ovanstående att det är angeläget att föreliggande investeringsplaner för flygplatser överses, samt att luftfartens olika former ges en mera allsidig behandling.»

Vågar jag också utgå från att Kungl. Maj:t vid behandlingen av detta ärende, där jag hoppas att riksdagen om en stund kommer att anta utskottets förslag, verkligen beaktar behovet av snabba åtgärder för att undvika de annars felaktiga investeringar som säkerligen kommer att göras?

Vi fick ju, herr talman, i samband med detta ärende också möjlighet att diskutera statsutskottets utlåtande nr 160. Till detta utlåtande har fogats två reservationer, och utlåtandet tar upp frågor rörande det svenska allmänflyget m. m.

Vad är det nu som har inträffat? I statsutskottets utlåtande nr 159 anförs i en enda mening i samband med att man nämner det man vill skriva till Kungl. Maj:t om: »I sammanhanget synes också de med allmänflyget och dess utveckling sammanhängande frågorna böra uppmärksammas.» Vid behandlingen av de motioner som berör allmänflyget hänvisar utskottsmajoriteten kortfattat bara till att det här har man redan talat om i föregående utlåtande. Därför avstyrker man de motioner som berör allmänflyget i dess helhet.

Jag har inte kunnat finna mig i

detta och det av flera skäl. Låt mig peka på några. Man kan klart konstatera att allmänflyget och kanske särskilt affärsflyget är ett komplement till det reguljära flyget liksom till övriga transportmedel. Betydelsen av just affärsflyget har blivit speciellt accentuerad i samband med att näringslivet alltmer internationaliseras. Med affärsflygplan menas ju ett flygplan av allväderstyp, d. v. s. i stort sett jämförbart med trafikflygplan i allmänhet. Det kan konstateras att det land som ligger främst på detta område, USA, i dag har omkring 110 affärsflygplan per en miljon invånare, medan motsvarande siffra för Sverige är enbart 10. Samtidigt vet vi att affärsflyget i Sverige är under mycket stark utveckling. Det är väl detta som gör att inte minst styrelsen för teknisk utveckling nu trycker på, så att man kan få en vettig princip även för det framtida handlandet beträffande allmänflyget, kanske speciellt affärsflyget.

Det är detta jag har velat föra fram i min reservation nr 1 till utskottsutlåtandet nr 160. Jag anför där bl. a. att visst har utskottet kortfattat berört allmänflyget i föregående utlåtande, men nog bör det också kunna vara vår uppgift här i riksdagen att ge Kungl. Maj:t till känna det nödvändiga i att man betydligt bättre beaktar allmänflygets framtida villkor. Det är en del av innehållet i reservation nr 1, vilken jag senare kommer att yrka bifall till.

Jag skall, herr talman, också med några ord beröra reservation nr 2 i statsutskottets utlåtande nr 160. I en motion från moderata samlingspartiet har vi pekat på de mycket underliga förhållanden som råder för olika flygplansklasser med hänsyn till principen årskort contra landnings- och passageraravgifter.

Det ligger i korthet till på följande sätt: Som kammarens ärade ledamöter kanske känner till finns det en internationell flygorganisation, ICAO, i vilken också Sverige är medlem. Denna

**Ang. inrikesflyget, m. m.**

organisation har för allmänflyg föreslagit och rekommenderat en gräns på 5 700 kg mellan vad man kallar mindre och större flygplan. För flygplan under 5 700 kg har man rekommenderat särskilda årskort, och för närvarande har vi sådana i Sverige. De kostar 4 000 kronor och gäller för obegränsat antal landningar på av staten ägda flygfält. ICAO:s rekommendationer går som sagt ut på att årskort skall vara gällande för flygplan intill en vikt av 5 700 kg. Man har följt dessa regler i exempelvis våra grannländer Finland och Danmark. I Norge har man t. o. m. satt gränsen vid 8 000 kg. I Sverige tillämpar vi emellertid fr. o. m. april 1968 en maximigräns på 3 000 kg. Vi har i vår motion pekat på att detta innebär en fullständig snedbelastning ur konkurrenssynpunkt sett. Vi har i motionen tagit fram aktuella exempel, och vi har i samband med utskottsbehandlingen fått klart bevis för att de är riktiga. Jag åberopar dem, herr talman, också här i dag.

När vi i Sverige endast tillåter lösande av årskort intill 3 000 kg-gränsen innebär det följande: Vi har ett stort antal flygplan, som ligger precis kring 3 000 kg-gränsen. Vi har flygföretag i Stockholm som opererar med fyra maskiner. Dessa fyra plan väger 2 948 kg vardera. Detta företag erlägger alltså för årskorten  $4 \times 4\,000$ , d. v. s. 16 000 kronor i total årskostnad. Det finns ett nästan identiskt likadant flygföretag, som också har fyra maskiner i drift, men detta företags maskiner är försedda med litet bättre säkerhetsutrustning och annan teknisk utrustning och går därför upp i vikt till 3 060 kg. På lika villkor i övrigt får detta andra företag, som således har en viktdifferens på sina maskiner på endast ungefär 100 kg, årliga utgifter på 220 000 kronor. Det kan icke vara vettigt att ha en taxepolitik med sådana steg. Detta har också luftfartsverket uppmärksammat, som det säger, och skrivit till Kungl. Maj:t och lagt fram ett annat förslag. Så myc-

ket har jag emellertid förstått av detta förslag att 3 000 kg-gränsen ger sig luftfartsverket inte på, utan det kommer med andra lösningar, som visserligen delvis förbättrar situationen men inte löser den på det sätt man skulle önska. Jag är tacksam för att luftfartsverket i februari månad läser de motioner som vi väckt i januari. Det hade tydligen luftfartsverket gjort, ty i mars skrev verket till Kungl. Maj:t och talade om att det råder fullständigt felaktiga förhållanden på detta område. Vad Kungl. Maj:t kommer att göra vet jag inte.

Det är kutym, herr talman, och jag känner väl till den, att riksdagen icke diskuterar taxor som sådana, och jag hoppas att vi inte skall behöva ha polemik på den punkten. Jag bryr mig inte heller om ifall det är x eller y kronor, men det kan icke vara felaktigt om riksdagen för Kungl. Maj:t talar om att också riksdagen anser att denna taxepolitik är orimlig. I reservationen har vi föreslagit att utskottet som sin mening anför »att de av motionärerna påtalade opropotionerliga avgiftsökningarna vid vissa viktgränser måste elimineras». Ingen, herr talman, kan väl tycka att ett sådant påpekande från riksdagens sida är att lägga sig i taxepolitiken i annat avseende än i fråga om ren skälighet.

Herr talman! Jag ber att få återkomma med yrkande i samband med behandlingen av utskottets utlåtande nr 160.

**Herr BRUNDIN (m):**

Herr talman! Jag tänker säga några ord om utlåtande nr 160. Över huvud taget tycker jag att den uppdelning som gjorts inom utskottet av motionerna om inrikesflyget är olycklig. Uppdelningen har skett på så sätt att man avgett två skilda utlåtanden. Det hade varit riktigare att sambehandla alla dessa motioner i ett utlåtande. Vad som nu har inträffat är att man har behandlat två

socialdemokratiska motionspar i ett utlåtande och bifallit dem i vissa stycken. Därefter har man behandlat fyra borgerliga motionspar och avslagit dem även i de delar där yrkandena har sammanfallit med yrkandena i de socialdemokratiska motionerna. Det är ett förfaringsätt som under alla omständigheter måste påtalas.

I den motion, som jag tillsammans med herr Strandberg har väckt i denna kammare, har vi bl. a. yrkat att de nu gällande koncessionsbestämmelserna för inrikesflyg borde bli föremål för översyn med sikte på att ge allmänflyget möjlighet att på tidtabellsenlig bas utföra matarflygning till SAS—Linjeflygnätet. Vi har velat skapa en fri konkurrens mellan allmänflyget och Linjeflyg.

Luftfartsverket avstyrker i sitt remissyttrande en översyn av koncessionsbestämmelserna, och SAS och Linjeflyg gör — utan att förväna någon — detsamma med en väldigt kortfattad motivering. När man säger att Linjeflyg nu har planer för att i samråd med kommuner runt om i landet söka bygga upp ett matarlinjenät, är det bara att konstatera att allmänflyget under väldigt många år varit berett att starta matarlinjer på olika håll i landet för att förbättra kommunikationsmöjligheterna inte minst för glesbygderna. Man har icke givits möjlighet att göra det på tidtabellsenlig bas, vilket är en förutsättning för att det över huvud taget skall lyckas.

Eftersom de som nu ensamma har fått koncession hittills inte har varit tillräckligt i pakt med tiden, finns det inte mycket som talar för att de kommer att bli det framöver. Därför tycker jag fortfarande att det finns anledning att göra en översyn av de bestämmelser som hittills har utestängt allmänflyget från möjligheten att utföra tidtabellsenliga flygningar.

Herr LINDBLAD (fp):

Herr talman! Vad gäller statsutskottets utlåtande nr 160 vill jag göra en

Ang. inrikesflyget, m. m.

liten reflexion. Den avser utskottets sätt att välja remissinstanser. Låt gå för att man gick till luftfartsverket som har intresse av att hålla de stora flygplatserna och inte gärna ser en utveckling på det här området, till kommunförbundet som självfallet har intresse av att staten skall betala — d. v. s. motsatt inställning — och även till SAS—Linjeflyg som naturligtvis har intresse av att få så mycket som möjligt till linjebunden trafik. För att få allmänflygets synpunkter gick man till vad som kallas Svenska allmänflygföreningen, eller som den själv kallar sig Svenska privat- och affärsflygföreningen.

Anmärkningsvärt är att man inte valde ut det organ som sedan jag höll på att säga ballongepokens tid har följt flygutvecklingen, nämligen Aeroklubben, KSAK. Den har haft en så att säga officiell sanktion att sköta många frågor. Staten ger direkta bidrag till klubbens ungdomsverksamhet och segelflygutbildning. Man har låtit Aeroklubben bedriva säkerhetsutbildning o. d. som annars skulle behöva göras av statliga myndigheter, alltså luftfartsverket. Man har överlåtit sådana uppgifter direkt till denna organisation och givit anslag för detta. Aeroklubben är, såvitt jag vet, den enda organisation som seriöst har utrett dessa frågor. Den gjorde får några år sedan en affärsflygutredning, med trafikexperten professor Björkman och en rad andra sakkunniga. Det är den enda utredning som det över huvud taget går att relatera till, och vi kan nu fyra år efteråt konstatera att utvecklingen blivit ungefär sådan som beräknats. Det kommer i vårt land 1970 att finnas ungefär 1 000 civila flygplan, något som bedömdes i utredningen.

Jag har i och för sig ingenting emot att utskottet begärt remissyttrande av den rätt nystartade Allmänflygföreningen, men det tolkas naturligtvis av människor ute i flygklubbarna som någonting mycket egendomligt att man på detta sätt ville ge den nystartade organisationen något slags sanktion och

### Ang. inrikesflyget, m. m.

hoppa över den tidigare organisationen, vilket innebar att dessa människor inte fick göra sin röst hörd. Om vi läser igenom yttrandet från Allmänflygföreningen finner vi att den som vanligt tar till hårda ord — det är möjligt att nya föreningar och nya intresseorganisationer gör på det sättet. I debatten om flygplatslokaliseringen betygsätter ordföranden folk som har diskuterat detta som »bullersnobbar». Den är alltså »bullersnobb» som tycker att flygplan bullrar. En annan gång säger han att »vi får intrycket av att kommunikationsdepartementet med avsikt velat välla största möjliga skada». I och för sig kan naturligtvis också denna förening höras, men det är ett egendomligt sätt av utskottet att icke höra det organ som staten i alla andra sammanhang har relationer till i detta avseende.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag skall försöka att inte avsevärt förlänga denna debatt experterna emellan utan hålla mig till vad utskottet har anfört.

Jag kan dock inte underlåta att påpeka att utskottets utlåtande nr 159 har fått ett gott betyg från alla håll. Herr Lindblad säger att detta utlåtande är underligt och oklart, herr Hansson säger att det är skrivet från felaktiga premisser, herr Strandberg säger att det är urvattnat och herr Brundin anser att det är fel att dela upp behandlingen av dessa frågor i två olika utlåtanden. Dessa uttalanden tyder enligt min mening på att det är ett ganska bra utskottsutlåtande som vi behandlar, även om det naturligtvis är resultat av kompromisser.

Först har utskottet ansett att det inte behövs något nytt statligt bolag för inrikes godstransporter. Det föreligger inte något sådant behov, såvitt vi kunnat finna efter att ha undersökt denna fråga ganska noga. SAS och LIN säger att de kan för överskådlig tid svara för

dess transporter och tillgodose det behov det här gäller. Staten har ju ändå möjlighet att genom sitt engagemang i AB Acrotransport utöva inflytande på dessa företags verksamhet. Jag vet inte någon som har kunnat påvisa att vi skulle vinna några samhällsekonomiska fördelar med att starta ytterligare ett bolag som skulle konkurrera med de tidigare nämnda. Jag vet inte vad man har menat med detta. Som vi nämnt i utskottsutlåtandet måste tillkomsten av ytterligare ett bolag medföra ökade drifts- och administrationskostnader, något som ur samhällsekonomisk synpunkt i varje fall innebär negativa effekter. Jag är intresserad av småföretagsamhet, men jag tycker inte att vi skall försöka starta hur många företag som helst på detta område, om det inte föreligger ett verkligt dokumenterat behov därav.

När det gäller den långsiktiga eller den översiktliga planeringen — hur vi nu vill kalla det — har ju ändå utskottet kunnat enas om att skriva till Kungl. Maj:t och ge till känna vad utskottet anfört om en sådan planering, eventuellt genom luftfartsverkets försorg. Vi har inte använt ordet eventuellt, men vi har uttryckt oss litet vagt. Om det finns något verk som har överblick över det här området, så skall det väl vara det verk som sköter verksamheten. Om nu luftfartsverket varken gått in för en översiktlig planering tidigare eller tagit upp tanken på en sådan i sitt remissvar, så är det angeläget, tycker jag, att utskottet uttalar att luftfartsverket skall medverka härvidlag. Luftfartsverket har ju den bästa sakkunskapen för att göra en sådan här översyn.

Utskottet har ansett att det inte finns anledning att bryta ut allmänflyget ur den här översynen, utan hela luftfartsområdet måste ingå i den översiktliga planering som bör ske. Därför har utskottsmajoriteten inte kunnat gå på samma linje som herr Strandberg. Vi anser att för det första planeringen bör avse också allmänflygets inordning



Ang. inrikesflyget, m. m.

i hela luftfartsverksamheten, och för det andra kan det inte heller finnas någon anledning att, som herr Strandberg gjort, angripa de taxor som tillämpas för allmänflyget. Riksdagen har ju, som herr Strandberg själv nämnt, överlåtit åt Kungl. Maj:t och åt verken och företagen att bestämma taxorna, och den principen skall vi väl inte släppa.

Herr Strandberg sade att det är klart att vi inte skall tala om hur höga taxorna skall vara men att vi i alla fall skall säga ifrån vad som är oriktigt. Jag anser att när nu riksdagen har överlåtit åt Kungl. Maj:t och åt verken och företagen att bestämma taxorna, så skall vi också hålla fast vid den principen. Jag undrar hur det skulle se ut, om vi här i riksdagen skulle börja diskutera och påverka de taxor och avgifter som de statliga verken tar ut på de områden där de arbetar.

Herr talman! För närvarande yrkar jag alltså bifall till statsutskottets utlåtande nr 159 och återkommer senare med yrkande om bifall till utlåtande nr 160.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! Jag vill bara ännu en gång understryka vad jag sade förut i replik till herr Persson, nämligen att vi i fråga om taxepolitiken inte skall föreskriva att det skall vara x eller y kronor för en viss sträcka, men taxepolitikens principer har vi ändå möjlighet att diskutera här i kammaren. Vi kommer att få diskutera dem nästkommande vecka, när vi skall ha hela trafikpolitiken uppe till debatt, och vi har diskuterat dem under vårriksdagen, när vi talade om hur telefontaxehöjningar och sådana saker slår orättvist, inte är sammankopplade med lokaliseringspolitiken o. s. v. I reservationen står det inte annat än att riksdagen skall tala om att de påtalade opropor-tionerliga avgiftsökningarna vid vissa viktgränser måste elimineras. En prin-

cipiell uppfattning som jag har är att bl. a. av säkerhetsskäl en så orättvis och osund konkurrens inte kan få existera. Det exempel som jag anförde här kan väl inte herr Fritz Persson försvara såsom rimligt och på något sätt befräm-jande den konkurrens som vi i alla andra sammanhang så gärna vill slå vakt omkring. När av två praktiskt taget identiskt lika företag det ena får betala 16 000 kronor och det andra 220 000 kronor om året bara därför att det andra företaget råkar ha flygplan som väger ungefär 100 kg mer, då kan man, herr talman, enligt mitt förmenande med skärpa påpeka att det är orimligt.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Det är på det sättet som herr Strandberg framhöll i sitt första anförande, nämligen att hans motioner har haft så god verkan att luftfartsverket har lagt fram ett förslag till Kungl. Maj:t om en ändring av dessa taxor. Enligt det utlåtande från luftfartsverket som vi har erhållit skulle, precis som herr Strandberg sade, olägenheter-na elimineras om ändringarna genomfördes. Då tycker jag för min del att det är helt onödigt att vi här i riksdagen nu gör någonting — jag fasthåller vid min principiella inställning till taxorna. Problemet hur taxorna skall utformas prövas för närvarande, såvitt jag vet, hos Kungl. Maj:t. Men jag är inte säker på att man någonsin kommer ifrån gränsfall, som kan bli besvärliga. Gränser måste man ändå ha här liksom på så många andra områden. Det är inte säkert att man kommer ifrån alla olägenheter, men en förbättring inträder. I varje fall har luftfartsverket meddelat att så blir fallet, om verkets förslag till Kungl. Maj:t godtas.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! Jag sade tidigare, och det är klart påpekat i reservationen: »Även om luftfartsverket några måna-

**Ang. allmänflyget**

der efter det motionerna avlämnats agerat i frågan och förelagt Kungl. Maj:t ändringsförslag — — —.» Detta var i mars månad i år. Mig veterligt har Kungl. Maj:t ännu inte gjort några taxenädringar. Just i den situationen kunde det vara lämpligt att riksdagen talar om att så här orättvist får systemet inte vara, så riskabelt från säkerhetssynpunkt och så osunt från konkurrenssynpunkt. Kungl. Maj:t bör se till att en vettigare taxesättning görs.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

**Ang. allmänflyget**

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 160, i anledning av motioner rörande det svenska allmänflyget, m. m. (Debatt rörande detta utlåtande hade förekommit i anslutning till behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 159.)

Till behandling i ett sammanhang hade utskottet förehått följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 119, av herr *Harald Pettersson*, samt II: 135, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Eriksson* i Bäckmora, vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om olika åtgärder som kunde stimulera en planmässig och snabb utbyggnad av allmänflygfälten enligt i motionerna anförda riktlinjer;

2) de likalydande motionerna I: 319, av herrar *Strandberg* och *Brundin*, samt II: 361, av fru *Sundberg* och herr *Clarkson*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att nu gällande taxebestämmelser i avseende på allmänflygets villkor måtte justeras under hänsynstagande till vad i motionerna anförts;

3) de likalydande motionerna I: 595, av herr *Ingvar Andersson m. fl.*, samt

II: 718, av fru *Sundberg* och herr *Clarkson*, vari yrkats, att riksdagen skulle i skrivelser till Kungl. Maj:t dels anhålla om utredning angående allmänflygets vidare utveckling, dels anhålla om att från svensk sida initiativ måtte tagas för att få ökad internationell överensstämmelse inom ICAO:s medlemsländer vad avsåge luftfartsavgifter; ävensom

4) de likalydande motionerna I: 599, av herrar *Brundin* och *Strandberg*, samt II: 703, av herr *Lothigius*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, 1. att allmänflygets framtidsutveckling måtte prognostiseras, 2. att de åtgärder och förslag, vartill analysen kunde föranleda, måtte underställas riksdagens prövning samt 3. att nu gällande koncessionsbestämmelser för inrikes flygtrafik måtte bli föremål för översyn syftande till möjligheter för allmänflyget att i fri konkurrens såväl med SAS och LIN som inbördes kunna bedriva inrikestrafik.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 119 och II: 135, I: 599 och II: 703 samt I: 595 och II: 718, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge utredning om allmänflygets utveckling,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 595 och II: 718 i vad de avsåge luftfartsavgifter,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 319 och II: 361.

Reservationer hade anförts

1, beträffande allmänflygets utveckling m. m., av herrar *Virgin* (m), *Strandberg* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 119 och II: 135, I: 599 och II: 703 samt I: 595 och II: 718, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore

## Ang. allmänflyget

i fråga, som sin mening måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförda rörande allmänflygets utveckling, m. m.;

2, beträffande taxebestämmelserna för allmänflyget, av herrar *Virgin* (m), *Strandberg* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 319 och II: 361 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförda rörande översyn av taxebestämmelserna för allmänflyget.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till de föreliggande reservationerna.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Virgin* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Strandberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 160 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Virgin* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Strandberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 25.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i punkten 2.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten 3 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Virgin* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Strandberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 160 punkten 3, röstar

**Ang. omorganisation av den centrala skatteförvaltningen**

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Strandberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 25.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om sjömansförmedlingen och sjömanshusen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

**Ang. omorganisation av den centrala skatteförvaltningen**

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 63, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för omorganisation av den centrala skatteförvaltningen jämte motioner.

I propositionen 1969: 127 hade Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen måtte besluta, att den centrala skatteförvaltningen skulle omorganiseras den 1 januari 1971 enligt i propositionen förordade riktlinjer.

I propositionen hade föreslagits, att en central förvaltningsmyndighet, riks-

skatteverket, skulle inrättas för den centrala ledningen av beskattnings-, uppbörds- och folkbokföringsväsendet i landet. Verket skulle ersätta nuvarande riksskattenämnden, centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden samt kontrollstyrelsen. Riksskatteverket skulle vidare övertaga de uppgifter, som nu ankomme på kupongskattekontoret och allmänna ombudet hos den mellankommunala prövningsnämnden. I verket skulle också sjömansskattekontoret inordnas. Detta avsåges dock fortfarande vara placerat i Göteborg. Verkets styrelse skulle bestå av verkschefen som ordförande och lekmanaledamöter.

Ärenden angående förhandsbesked, bindande förklaringar och vissa dispenser skulle inom riksskatteverket avgöras av en särskild nämnd med i stort sett den sammansättning som den nuvarande riksskattenämnden hade. Kupongsskattenämnden, sjömansskattenämnden och energiskattenämnden skulle organisatoriskt knytas till riksskatteverket. Omorganisationen föresloges ske den 1 januari 1971.

Med anledning av propositionen hade väckts de likalydande motionerna I: 1079, av herrar *Gösta Jacobsson* och *Yngve Nilsson*, samt II: 1247, av herr *Enarsson* och herr *Magnusson* i Borås, vari yrkats,

att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 127 skulle besluta, att riksskattenämnden bibehölles som självständig enhet, samt

att uppgifterna skulle uppdelas mellan riksskattenämnden och riksskatteverket i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 127 besluta, att den centrala skatteförvaltningen skulle omorganiseras den 1 januari 1971 enligt de i propositionen förordade riktlinjerna,

## Ang. omorganisation av den centrala skatteförvaltningen

2. avslå motionerna I:1079 och II:1247.

Reservation hade avgivits av herrar *Lundström* (fp), *Yngve Nilsson* (m), *Gösta Jacobsson* (m), *Mattsson* (cp), *Annerås* (fp), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Enarsson* (m), *Börjesson* i Falköping (cp) och *Ahlmark* (fp), vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1. med bifall till motionerna I:1079 och II:1247 besluta, att riksskattenämnden skulle bestå som en självständig enhet med enbart judiciella uppgifter på sätt landskontorsutredningen föreslagit samt

2. i övrigt med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 127 besluta, att den centrala skatteförvaltningen skulle omorganiseras den 1 januari 1971 enligt de i propositionen förordade riktlinjerna.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (m):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande nr 63 behandlar en stor och betydelsefull fråga, nämligen riktlinjerna för en omorganisation av den centrala skatteförvaltningen. Förslaget innebär att en central förvaltningsmyndighet — riksskatteverket — inrättas för den centrala ledningen av beskattnings-, uppbörds- och folkbokföringsväsendet i landet. Riksskatteverket är avsett att ersätta nuvarande riksskattenämnden, centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden samt kontrollstyrelsen. Vissa andra mindre organ skall också ingå.

Inom verket skall en särskild nämnd sköta vissa uppgifter, medan på verket som sådant skall ankomma att tolka författningsbestämmelserna. Organisationen går ut på en rationalisering av den centrala skatteförvaltningen. Mot denna rationalisering liksom mot omorganisationsplanen som sådan har reservanterna ingenting att erinra. Vi tillstyrker tvärtom i princip den föreslagna omorganisationen i stort, men beträffande en mycket betydelsefull detalj har vi inte kunnat följa propositionen. I stäl-

let har vi när det gäller denna detalj ansett oss böra gå på det av landskontorsutredningen framlagda och av nästan samtliga remissinstanser tillstyrkta förslaget, på vilket propositionen i övrigt bygger. Vi vill att de judiciella funktionerna på detta område liksom i övrigt skall administrativt skiljas från de fiskala uppgifterna på så sätt att riksskattenämnden bibehålles för de förra, medan de fiskala uppgifterna i fråga om taxering, uppbörd m. m. skall ligga hos verket.

Det har varit en strikt tendens på beskattningsområdet att hålla de judiciella och de administrativa fiskala uppgifterna åtskilda från varandra. Sålunda har det ansetts angeläget att på länsplanet prövningsnämnden inte sammanblandas med landskontoret och dess taxeringsavdelningar med fiskala uppgifter. Exempelvis får förste taxeringsintendenten inte delta i prövningsnämndens förhandlingar. Reservanterna har ansett att en dylik ordning borde vara angelägen med tanke på att allmänhetens förtroende för den dömande skattemyndighetens opartiskhet och objektivitet inte skulle lida något avbräck.

Av samma skäl har reservanterna ansett att de judiciella uppgifterna på det centrala planet måste vila på ett annat organ än det som hanterar statens fiskala intressen gentemot de skattskyldiga. Det går inte att komma ifrån att statsintresset att hävda statens utskyldsanspråk ibland kan kollidera med de skattskyldigas intressen. Riksskatteverkets tillkomst motiveras i själva verket därmed att man skall effektivisera handhavandet av det statliga intresset. I detta syfte skall riksskatteverket bl. a. ha att ge direktiv till de underlydande skattemyndigheterna. Det är enligt min uppfattning en skärpning i administrationsförfarandet.

Att de judiciella funktionerna anförtros åt ett fristående organ är närmast ett rättssäkerhetskrav, men ändå viktigare är att endast genom att de dömande uppgifterna anförtros åt ett dylikt

**Ang. omorganisation av den centrala skatteförvaltningen**

fristående organ manifesteras utåt, gentemot allmänheten, att opartiskheten här kan sättas utom varje tvivel. Sådana dömande uppgifter som det här är tal om är ärenden rörande förhandsbesked och bindande förklaringar samt dispenser och anvisningar angående den materiella tillämpningen av skatteförfattningarna. Det är alltså dessa som vi anser bör anförtros åt ett fristående organ, riksskattenämnden. Det är inte reservanterna som själva hittat på detta, utan vi stöder oss på utredningen och på det övervägande antalet remissinstanser.

Bevillningsutskottets majoritet har — det vill jag gärna medge — visat en viss förståelse för reservanternas synpunkter i så måtto att man har påpekat att en konfliktsituation kan uppstå därest den föreslagna särskilda nämnden inom riksskatteverket står under ordförandeskap av verkschefen, nota bene om denne tidigare inom verket deltagit i behandlingen av ett anvisningsärende. Utskottet menar att en sådan ordning kan förhindras genom att man i instruktionen för verket och dess nämnd föreskriver att ordföranden i nämnden inte äger delta i behandlingen av ett ärende när han som verkschef känner sig bunden av ett tidigare inom verket fattat beslut. Fattas bara, skulle jag vilja säga.

Reservanterna anser inte att detta är till fyllest. Vi skall inte överdriva våra betänkligheter. Men med tanke på den rättssökande allmänheten anser vi rent principiellt att det bör bli en klar bostskillnad i administrativt hänseende mellan de judiciella och fiskala funktionerna. Det är just de judiciella funktionerna som skulle ankomma på riksskattenämnden i en ny skepnad.

Herr talman! Det hette på sin tid att Cæsars hustru inte fick misstänkas. Det samma bör gälla om ett statligt organ för judiciella uppgifter, kanske inte minst på beskattningsområdet.

Jag yrkar bifall till reservationen med herr Lundström som första namn.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag får än en gång tacka herr Gösta Jacobsson för hans alltid visade välvilja att redogöra för de kungl. propositionernas innehåll, så att han befriar utskottsmajoritetens försvarare från denna skyldighet. I föreliggande ärende är vi, som herr Jacobsson sade, i utskottet helt överens om den stora principfrågan, nämligen att man skall ha en central myndighet i form av ett riksskatteverk.

Det är bara i fråga om en detalj som vi har delade meningar. Därför bör denna affär mellan herr Gösta Jacobsson och mig bli tämligen kort. Det är ingen oväsentlig skillnad, det medger jag gärna. Man har givetvis alltid att tillse att rättssäkerheten i beskattningshänseende bevakas. Det är ett krav som de skattskyldiga har rätt att ställa på både regering och riksdag, inte minst på dess bevillningsutskott.

Vi menar emellertid att rättssäkerheten här inte äventyras på det sätt som reservanterna vill framhålla. Vi anser i utskottet att övervägande skäl talar för att detta nya verk i likhet med alla andra ämbetsverk skall ha rätt att utfärda sina egna anvisningar. Vi kan dra en parallell och se vilka betydande befogenheter exempelvis kontrollstyrelsen har när det gäller utfärdande av anvisningar som även i hög grad drabbar allmänheten som skattebetalare. Vi anser också att rättssäkerheten i detta fall liksom alltid annars är tryggad med hänsyn till att alla sådana beslut får överklagas och prövas i högre instans.

Men det är riktigt, som herr Gösta Jacobsson påpekar, att bevillningsutskottets majoritet har insett att det naturligtvis kan uppstå en konfliktsituation när det centrala ämbetsverket utfärdar anvisningar och man sedan i ett underordnat organ får som ordförande chefen för det verk som är ansvarigt för anvisningarna. Vi tror emellertid, såsom framgår av utskottets skrivning, att det kan korrigeras så att inte verkets chef, som har varit med om att ut-

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

färda anvisningarna, i ärenden som berör underordnad nämnd kan leda nämnden så att den följer anvisningarna alldeles oberoende av hur det kan komma att drabba de skattskyldiga.

Sedan får man väl förmoda att när dessa anvisningar skall formuleras hänsyn tas till just de synpunkter som både utskottsmajoriteten och reservanterna har anfört. Utskottet säger också i slutet av sitt utlåtande: »Utskottet förutsätter att den pågående utredningen om riksskatteverkets organisation beaktar dessa synpunkter.»

Därmed ber jag, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m):

Herr talman! Det kanske kan tyckas att inte så mycket skiljer oss åt — vi har ju på ömse sidor omvitnat att vi har en viss förståelse för motpartens synpunkter. Men för mig ligger denna fråga främst på det principiella planet. Här finns vissa uppgifter som är av rent judiciell natur. Jag vill särskilt peka på en sådan uppgift som att ge bindande förhandsbesked. Hittills har riksskatte-nämnden därvidlag faktiskt agerat som en domstol. Att nämnden haft karaktären av en domstol visas också av att besvär över riksskattenämndens förhandsbesked skall riktas till regeringsrätten.

Herr Einar Eriksson menade tydligen att inga egentliga olägenheter kunde påvisas och åberopade att kontrollstyrelsen hade haft vissa uppgifter av ungefär samma typ. Men jag vill då erinra om att man på sin tid hade något som kallades Lifaco-affären. Där var det en mycket hård strid som fördes på det rättsliga planet och som gällde kontrollstyrelsens agerande i det sammanhanget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder förekommit,

propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 58.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 46, i anledning av motioner angående ägandeförhållandena inom skogsnäringen.

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

I de likalydande motionerna I: 726, av herr *Högström m. fl.*, och II: 848, av herr *Svanberg m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t an hålla om utredning snarast beträffande ägandeförhållandena inom den svenska skogsnäringen i syfte att öka samhällets innehav av skog och samhällets inflytande över den skogsindustriella sektorn.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte an hålla, att motionerna I: 726 och II: 848 överlämnades till skogspolitiska utredningen för beaktande och att riksdagen härvid som sin mening gäve till känna vad utskottet i utlåtandet anför.

Reservation hade anförts av herrar *Åkerlund (m)*, *Thorsten Larsson (cp)*, *Wirtén (fp)*, *Vilhelm Erik Carlsson (m)*, *Regnéll (m)*, *Börjesson i Glöminge (cp)*, *Larsson i Umeå (fp)* och *Stridsman (cp)*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 726 och II: 848.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Till grund för detta utlåtande ligger en motion som väckts av åtta socialdemokratiska ledamöter i denna kammare och nio från samma parti i andra kammaren. De är alla antingen från de skogrika länen i norr och väster eller eljest engagerade i jord- och skogsfrågor. De är bekymrade över avfolkningen i skogsområdena, och deras ord väger tungt i de politiska sammanhangen. Det finns alla skäl för mig och mina likasinnade att lyssna till vad de anför och se upp med vad de kan ha i görningen.

Vi förstår deras bekymmer och sympatiserar med dessa, men vi instämmer inte i motiven för deras yrkanden, ty vi tror att bekymren enbart kommer att

bli större, om deras rekommendationer bifalles, och inte mindre som de själva tror.

Motionärerna vill öka samhällets innehav av skog och dess inflytande över skogsindustrierna samt begär utredning härom. Bankoutskottets majoritet ansluter sig till tanken på en utredning i vad avser ökning av samhällets skogsinnehav och hemställer att motionerna överlämnades till skogspolitiska utredningen för beaktande.

Beträffande skogsindustrierna vill utskottsmajoriteten inte företa en utredning utan säger sig förutsätta, att det i propositionen nr 121 föreslagna statliga förvaltningsbolaget skall pröva ytterligare insatser i skogsindustrin, särskilt då för att öka dess förädlingsgrad.

Gemensam för motionärernas och utskottsmajoritetens uppfattning är tilltron till statens överlägsenhet som ägare och förvaltare av skog och skogsindustrier samt till statliga ämbetsmäns större skicklighet att ge sysselsättning och tjäna in pengar på export och hemmamarknad än vad i livslångt arbete tränat yrkesfolk kan åstadkomma.

Ingen skall förmena socialistiska politiker deras tro, men reservanterna är å sin sida ense i sin uppfattning att man inte hjälper skogens och skogsindustrins folk, än mindre hela landet, dess export och försörjning genom att koppla in staten på denna näring och mota undan de enskilda ägarna.

Det finns i utskottsutlåtandets recit liksom i motionen en hel del intressanta upplysningar att peka på. Jag skall först beröra några uppgifter beträffande ägarförhållandena för att belysa reservanternas tes att det snarast skulle leda till en försämring att föra över mera mark till staten från det enskilda. Staten har 19 procent av skogsmarken men ger endast 12 å 13 procent av virkesuttaget. Bolagen äger 25 procent av marken men ger hela 30 procent av uttaget. Bondskogar och övriga enskilt skötta skogar såsom allmänningar och eklestiastika



## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

skogar med 56 procent av den sammanlagda arealen har 57 å 58 procent av virkesuttaget.

Det brukar heta att statsskogarnas dåliga bidrag till virkesfångsten beror på att staten har så växtsvaga marker, och något kan väl sägas ligga i detta, men det är också mycket propaganda. Inte är statens skogar särskilt välskötta, i varje fall inte ekonomiskt. Domänverket kan knappast ens betala sina egna utgifter alla år, och de överskott som uppnås är minst sagt blygsamma — när de uppkommer. Inte är bondeskogarna heller särskilt illa skötta. Det är ju i alla fall en fjärdedels miljon människor minst som direkt kan försörja sig helt eller delvis av sin skog, och det är ett bevis så gott som något för en god skötsel. Varken vid internationella jämförelser eller vid en jämförelse med domänverkets skogar kan det sägas att den svenska bondeskogen ligger i lä, än mindre att den är illa skött. Hur det då skall kunna bli ett bättre totalresultat av att föra över all eller en del av skogsmarken från en ägarkategori med ett gott ekonomiskt utbyte till en annan med bevisat dåligt ekonomiskt utbyte är för mig helt obegripligt. Tänk bara om de enskilt skötta skogarna skulle ge avkastning i proportion till domänverkets skogar. Då blev varken reservanter eller motionärer feta.

Visst kan man göra gällande att vad som ändå är ganska bra kan göras ännu bättre. Om skogspolitiska utredningen kan lägga fram vettiga förslag, som gör det lättare för bondeskogarnas och bolags och alla andra skogars ägare att höja sina virkesuttag och sitt ekonomiska utbyte, så är det naturligtvis välkommet. Men inte blir det bättre resultat av att införa en sämre äganderättsform.

Skogspolitiska utredningens direktiv som de nu är skrivna är åtminstone i det hänseendet så förståndiga att de klart säger ifrån följande: »Ej heller torde anledning föreligga att i förevarande

sammanhang ingå på statsskogsbrukets uppgifter och organisation.» Nej, det är nog bäst så för statsskogsbrukets egen skull. Det tål inte för mycket insyn. Det goda för kanske majoritetsutlåtandet med sig att vi får tillfälle att syna statsskogsbruket i sömmarna en liten smula. Det gläder i varje fall jag mig åt.

Det rikhaltiga material som återfinnes i reciten till utskottsutlåtandet ger enligt min mening en utomordentlig belysning även åt skogsindustriernas prestationer i vårt lands näringsliv. Med ett avsaluvärde av 13 miljarder kronor svarar dessa industrier för inte mindre än 8 procent av bruttonationalprodukten, och deras förädlingsvärde med 5 å 6 miljarder kronor ger hela 3,5 procent av bruttonationalprodukten. De tjänade in genom försäljning på utländska marknader 6 å 7 miljarder kronor i utlandsvalutor. Hur mycket tjänar t. ex. ASSI in? Några tiotal eller kanske högst något hundratal miljoner kronor. Svensk privat skogsindustri är en stark, expensionskraftig och nästan undantagslöst lönsam näringsgren, tack vare att den är privatägd och privatskött nedifrån råvarustadiet och hela vägen upp ända till de högförädlade produkterna i toppen, när dessa slutligen är placerade på marknader över hela jordklotet. Det är den därför att skogsägare, huggare, körare, lastbilschaufförer, järnvägare, flottare, cellulosaarbetare, maskinskötare, tjänstemän, ingenjörer, direktörer och kapitalägare kan jobbet. Det förvånar mig att motionärerna inte betänkt att den psykologiska reaktionen av deras halvuttalade kritik mot alla dessa människor kan slå tillbaka mot dem själva. Utskottsmajoriteten har kanske haft en något större känsla härför med sitt försiktiga skrivsätt. Men när majoriteten ändå säger om det statliga förvaltningsbolaget och ledningen för den statliga förvaltningsgruppen, att den förutsätts pröva »om ytterligare insatser från dennas sida skall göras på skogsnäringens område», så hade det verkligen varit

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

både klädsammare och blygsammare, om den i stället för »skall» göras hade sagt »kan» göras.

Det är klart att jag med allra största intresse tagit del av vad den enda remissinstans som stöder motionärerna och utskottsmajoriteten haft att säga till stöd för kritiken och vilka positiva förslag den vill ge. En uppmärksam läsning av Landsorganisationens remissvar visar enligt min mening endast en positiv punkt, nämligen den att söka förskjuta odlingsgränsen för skogar i Norrland från sydost mot nordväst genom fortsättning av ett redan påbörjat utvecklingsarbete. Det är, tycker jag, en tanke som kan stödjas från alla håll, även från vårt. Jag misstänker i alla fall att det redan ligger mycket privat initiativ bakom detta utvecklingsarbete. Men vill socialdemokraterna mera allmänt stödja detta uppslag, så har det även min välsignelse. Bortsett härifrån och i jämförelse med vad Skogsindustriernas samarbetsutskott och Skogsägarföreningarnas riksförbund har att peka på i fråga om redan utförda prestationer och om framtidsmöjligheter för skogs- och trähanteringen i fortsatt privat ägo, är emellertid Landsorganisationens remissbidrag verkligen påvert. Det är verkligen inte en fråga om vad man *skall* göra utan en fråga om vad man *kan* göra. Den privata skogsindustrin kan en hel del, som statens förvaltningsbolag inte kan eller i varje fall ännu inte haft tillfälle att visa sig kunna. Jag tror inte att det någonsin kommer att lyckas.

Det förslag i syfte att öka samhällets innehav av skog som motionärerna har vunnit bankoutskottsmajoritetens stöd för är det största och mest vittomfattande socialiseringsprojekt, berörande det största antalet enskilda människor, som presenterats svenska folket sedan socialiseringsutredningens dagar — saliga i åminnelse. Många framstötter har förvisso gjorts i socialistisk riktning, sedan näringspolitiken för några år sedan aktualiserades, men det har ändå varit i

sammanhanget till sin storlek begränsade företeelser. Denna gång riktar sig emellertid stöten och hetet mot en stor och viktig folkgrupp i samhället, en folkgrupp som ligger i storleksordningen på över en halv miljon människor.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Efter herr Åkerlunds utförliga motivering för reservationen finner jag inte anledning att göra några tillägg utan vill i stället till utskottets talesman rikta en fråga med anledning av en formulering i utlåtandet.

Det sägs om skogspolitiska utredningen på sidan 16: »Direktiven synes ge utrymme för överväganden rörande statliga åtgärder för att åstadkomma att ägandeförhållandena inom skogsbruket inte skall lägga hinder i vägen för ett rationellt utnyttjande av vårt lands skogsmark. Motionärernas primära önskemål bör således kunna tillgodoses inom ramen för skogspolitiska utredningens arbete utan särskilda tilläggsdirektiv.»

Såvitt jag kan förstå, menar utskottsmajoriteten med den skrivningen att motionärernas primära syfte är att åstadkomma ett rationellt utnyttjande av vårt lands skogsmark och att inte ägandeförhållandena får utgöra hinder för det. Med den tolkningen finner så majoriteten att skogspolitiska utredningen bör ta hand om motionen för beaktande och överväga om statliga åtgärder kan vidtas för en utveckling i den riktningen. Majoriteten uttalar sig alltså inte om att öka samhällets innehav av skog. Det gör däremot motionärerna — och det t. o. m. i klämman till motionen, vilket är viktigt att observera. Det kan därför sättas starkt i fråga om motionärerna känner igen sig i det som utskottsmajoriteten hävdar vara motionärernas primära önskemål.

Herr talman! Den fråga som jag skul-

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

le vilja rikta till herr Ståhle med anledning av den stora skillnad som föreligger mellan motionens kläm och utskottsmajoritetens låt vara vagt uttryckta uppfattning om hur motionen skall tolkas, är: Gör bankoutskottet hos skogspolitiska utredningen en beställning på ett förslag om överförande av skogstillgångarna i statens ägo?

Herr STÅHLE (s):

Herr talman! I de motioner, som behandlats i bankoutskottets utlåtande nr 46 och som nu är föremål för behandling här i kammaren, hemställes om utredning beträffande ägandeförhållandena inom den svenska skogsnäringen i syfte att öka samhällets inflytande över den skogsindustriella sektorn.

Motionerna har i vanlig ordning remissbehandlats, och motionärernas förslag har avstyrkts av Sveriges Skogsägareföreningars riksförbund och även av Skogsindustriernas samarbetsutskott men tillstyrkts av LO.

Sveriges Skogsägareföreningars riksförbund uttalar i sitt remissyttrande att den nu arbetande skogspolitiska utredningen i sitt arbete knappast torde kunna undgå att beröra de frågeställningar som aktualiseras i motionerna.

Motionärernas uppfattning om skogsbrukets samhällsekonomiska betydelse och dess framtidsutsikter delas helt av utskottet. Inom utskottet är vi medvetna om att den strukturomvandling som pågått under hela 1960-talet och alltså pågår är nödvändig för att vår skogsnäring skall bibehålla sin konkurrenskraft och ge arbetstillfällen. Den minskade dagsverksåtgången inom skogsbruket har medfört stora svårigheter för befolkningen inom berörda områden.

Utskottet konstaterar att nuvarande förhållanden inom näringen inte är tillfredsställande. Bl. a. den ägosplittring som kännetecknar privatskogarna är säkerligen ett mycket allvarligt hinder för ett rationellt skogsbruk. Olämplig arrondering och bristande planläggning

av skogsbruket medverkar också till att försämra utbytet av skogsmarken.

Den som uppmärksamst lyssnade till herr Åkerlunds anförande — åtminstone gjorde jag det — fick en känsla av att herr Åkerlund höjde bolagens och de privata skogsägarnas anställda från den högste till den lägste till skyarna men däremot anklagade domänverkets personal för okunnighet och inkompetens. Jag tyckte att det var mycket hårda ord som utslungades av herr Åkerlund.

Vad sedan gäller möjligheterna för domänverket att hävda sig gentemot de privata skogsägarna talar väl den statistik vi har till vårt förfogande sitt tydliga språk.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att ägandeförhållandena inom skogsbruket måste vara en viktig faktor vid bedömningen av skogsnäringens framtida utvecklingsmöjligheter. Det är därför angeläget att de blir beaktade i det utredningsarbete som nu ägnas åt skilda problem inom skogsnäringen. Den nu pågående skogspolitiska utredningen undersöker hur statsmakterna på lämpligaste sätt skall medverka till en från samhällsekonomisk och social synpunkt sund utveckling av skogsbruket. Denna formulering torde även ge svar på den fråga herr Wirtén ställde i sitt anförande. Utskottets majoritet anser att skogspolitiska utredningen skall ge svar på de olika frågor som har framförts i motionerna, och vi ger enligt vår uppfattning svaret i vårt yttrande.

Vi anför vidare att utredningens direktiv synes ge utrymme för överväganden rörande statliga åtgärder för att åstadkomma att ägandeförhållandena inom näringen inte skall lägga hinder i vägen för ett rationellt utnyttjande av vårt lands skogsmark. Vi säger också, att motionärernas önskemål på denna punkt enligt utskottets mening bör kunna tillgodoses inom ramen för skogspolitiska utredningens arbete utan särskilda tilläggsdirektiv.

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLUND (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att det är angeläget att rätta herr Ståhle på en punkt, nämligen den som gäller vad motionärerna verkligen har hemställt om. Jag trodde först att jag hörde fel, men så påpekade herr Karl Pettersson precis samma sak, nämligen att herr Ståhle vid presentationen av vad som stod i motionen helt hoppat över motionens första kläm. Där hemställas att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast beträffande ägandeförhållandena inom den svenska skogsnäringen — och så hoppade herr Ståhle över orden »i syfte att öka samhällets innehav av skog». Hela mitt anförande gällde ju frågan huruvida det skulle vara bra för svenska folket och för svenskt näringsliv, om detta väsentliga syfte från motionärernas synpunkt blev uppfyllt, nämligen att skogen i stor utsträckning överfördes till samhället från de enskilda människorna. Jag tror att vi skall vara på det klara med att det just är på denna speciella punkt som meningarna går isär.

Jag kan också framhålla att jag inte talade om inkompetens hos domänverket — det var inte något ord som jag fällde. Jag sade att domänverket vid en jämförelse med enskilda skogsägare inte kunde sägas sköta sina skogar bättre; det var många gånger propaganda. Jag vågar utan vidare påstå att när det intill en av domänverkets egendomar finns en privatägd egendom, båda inom samma bonitetsområde, så sköter den enskilde skogsägaren sin skog minst lika bra som domänverket — principerna kan skilja något — men på en punkt är den enskilde nästan alltid överlägsen: han har ett större ekonomiskt utbyte av sin skog än vad domänverket får. Och det är en anklagelse från min sida mot domänverket.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Min fråga tycker jag blev besvarad av herr Ståhle med ungefär de ordvändningar som finns i majoritetsutlåtandet. Det var ju dessa formuleringar som jag fann anledning att beteckna som något oprecisa och svårtolkade vad beträffar själva motionsklämman, d. v. s. att öka samhällets innehav av skog.

Jag kan fortfarande inte, herr Ståhle, riktigt läsa ut vad utskottsmajoriteten menar på den här punkten med sådana formuleringar som att skogspolitiska utredningen har att undersöka hur statsmakterna på lämpligaste sätt skall medverka till en från samhällsekonomisk och social synpunkt sund utveckling av skogsbruket. Den hänvisningen tycker jag inte alls ger något svar på min mycket precisa fråga. Därför vädjar jag än en gång om ett svar: Avser utskottsmajoriteten ett ökat innehav av skogsmarker i statlig ägo?

Herr STÅHLE (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Åkerlund vill jag säga att utskottet i sitt yttrande inte på något sätt angriper vare sig skogsbolagen eller de enskilda skogsägarna, men jag vidhåller att herr Åkerlund har gjort ett angrepp på domänverkets sätt att sköta sina egendomar. Jag tycker att han även underströk detta i sitt senaste anförande, när han talade om att domänverkets skogar bör ge möjlighet till samma avkastning som det privata skogsbrukets.

Till herr Wirtén vill jag säga att när en utredning arbetar, väntar man att den skall komma med något förslag. Skogspolitiska utredningen skall även se på de här sakerna, det har understrukits i utskottets utlåtande. Vi får invänta vad utredningen kommer att säga på den här punkten, och sedan får vi ta upp till debatt på vilket sätt en sundare utveckling skall åstadkommas.

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det senaste herr Ståhle sade tolkar jag så att det utgör en beställning från utskottsmajoriteten till skogspolitiska utredningen att lägga fram ett förslag om ökat statligt innehav av skogsmarker.

Herr STÄHLE (s) kort genmäle:

Herr talman! Den saken är väl ganska klar att utredningen inte kan vara ovetande om den debatt som förs här i riksdagen. Utredningen måste ta hänsyn till vad utskottet har skrivit och vad som framhållits här i diskussionen, lika väl som utredningen inte kan förbli okunnig om vad som framförts reservationsvägen.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! När jag i januari månad läste de föreliggande motionerna, fick jag omedelbart den uppfattningen att motionärerna kanske varit en aning affekterade vid motionernas tillkomst. Jag skall ta upp en detalj som kommit mycken oro och indignation åstad hos vårt svenska näringsliv.

I motionerna görs gällande i ganska insinuant ordalag att de privata skogsföretagen utnyttjat sina vinstmedel för dispositioner inte i skogslänen utan i rikets södra delar och till och med utrikes. Jag har träffat många representanter för näringslivet som har sagt: Är det med denna metodik man tänker hålla sig väl med svensk företagsamhet för att väcka dess intresse för att lokalisera sig till de landsändar som är i så stort behov av ny industrietablering?

En av motionärerna i andra kammaren, herr Svanberg — jag skall inte angripa honom personligen — sitter såsom halvtidsanställt landstingsråd i Norrbottens län och tillika ordförande i vår närings- och planeringsnämnd. Han har att göra med de företag som vi försöker locka till oss för att trygga sysselsättningen. Samtidigt kan herr

Svanberg såsom motionär ge sådana kängor åt det svenska näringslivet. Jag är glad över att bankoutskottet har fått ett uttalande från skogsindustrin i Norrland, vilket klart belyser de fullständigt felaktiga påpekanden som görs i motionen. Det rätta förhållandet har i stället varit att de största privatägda skogsföretagen bevisar att de under den 10-årsperiod som motionerna avser har investerat inte mindre än 4 800 miljoner kronor, varav den förkrossande huvuddelen har investerats i skogslänen.

Även jag hade tänkt ställa precis samma fråga som herr Wirtén. Jag tar upp den frågan på nytt, ty jag tycker inte att herr Wirtén har fått det svar som han borde få. I motionsklämman begärs nämligen en utredning i syfte att öka samhällets innehav av skog. Herr Ståhle kröp ifrån ett konkret ställningstagande till det faktum att utskottet hemställer att motionerna överlämnas till skogspolitiska utredningen »för beaktande». Skall de tas under beaktande, skall väl hela motionsklämman tas under beaktande. Har inte bankoutskottets majoritet någon mening i detta fall? För mig är frågan: Vems skog skall tas? Lämna klart besked till våra skogsägare och jordbrukare samt till andra enskilda! Lämna klart besked till allmänningsskogarna och till våra bolag, som äger skog! Vems skog tänker herrarna ta och överlåta i samhällets ägo? Den frågan kan man verkligen få ställa. Om inte annat borde den motionär som har skrivit under motionsklämman tala om vems skog han tänker lägga beslag på.

Herr Ståhle polemiserade med herr Åkerlund rörande skötseln av privatägda skogar och domänverkets skogar. Vad herr Åkerlund har påpekat är riktigt. Han har inte påstått att domänverkets skogar är illa sköta. Jag vill bara, herr Ståhle, hänvisa till att Norrbottens läns landsting har med skattebetalarnas medel bett att få fram en utredning om förhållandena beträffande allmänningsskogar och domänverkets skogar i Norrbotten. Vad kom den utredningen till?

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

Det är inte vi såsom politiker som tycker så, utan det är en utredning av skogsexpertis, som man i många andra sammanhang åberopar. Denna expertis framhåller att man på i stort sett likvärdiga skogsområden under en femårsperiod i början av 1960-talet kan konstatera, att skogsallmanningarna, således privatägda skogar i allmänningsform, har lämnat en vinst på 10 miljoner kronor. På betydligt större arealer men alltså under i stort sett likartade villkor har under samma period domänverket gjort en förlust på 30 miljoner kronor. Jag är medveten om att man kanske kan göra små justeringar i dessa siffror. Då blir man litet osams på en del punkter. Men tendensen har ännu inte någon försökt motbevisa. Så ligger det till på denna punkt.

Herr Ståhle! Vems skog tänker ni ta?

Herr PETTERSSON, KARL. (m):

Herr talman! I bankoutslottets utlåtande nr 46 behandlas de socialdemokratiska motionerna med hemställan att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast beträffande ägandeförhållandena inom den svenska skogsnäringen i syfte att öka samhällets innehav av skog och samhällets inflytande över den skogsindustriella sektorn.

I motionerna pekas på den genomgripande strukturuomvandling som den svenska skogsindustrin undergått under 1960-talet. Det konstateras att särskilda åtgärder såsom beredskapsarbeten, lokaliseringstöd, frisläppande av investeringsfonder som skall stödja sysselsättningen i Norrland inte förmått i tillräcklig grad motverka en försvagad utveckling inom skogsbruket och skogsindustrin. Detta är ett riktigt konstaterande och ett bevis på att de löften som lämnats angående statens insatser i de berörda områdena inte har uppfyllts när det gäller tillskapande av nya sysselsättningsstillfällen inom skogslänen.

Motionärerna framhåller att de an-

ställda på ett mycket hårdhänt sätt kommit i kläm. Motivet skulle enligt motionärerna vara att ägarna vill rädda kapital och att kortsynta ägarintressen har fått bestämma. Det framgår inte av motionen om motionärerna accepterar rationalisering eller inte, men LO och övriga remissorgan framhåller betydelsen av sådana åtgärder. Dessa rationaliseringsåtgärder har ju också genomförts av såväl storskogsbruket och privat-skogsbruket som domänverket. Detta förhållande, att även domänverket vidtagit dessa åtgärder, kan inte tas till intäkt för att man skulle vara tvungen att socialisera det svenska skogsbruket. Domänverkets och den statliga skogsindustriens åtgärder beträffande friställning av arbetskraft har också upprepade gånger angripits från socialdemokraternas egna led, bl. a. av riksdagsman Hans Hagnell. Något föredöme härvidlag är således inte den statliga företagsamheten. Man kan ju ställa frågan om det varit de anförda skälen för att rädda kapital och kortsynta ägarintressen som legat bakom de åtgärder som domänverket och de statliga skogsindustrierna har vidtagit. Dessa åtgärder kan på intet sätt framställa statens drift av skogsindustrin som överlägsen andra företagsformer och inte vara skäl för att socialisera det svenska skogsbruket.

Jag skulle för min del vilja framhålla att konsekvenserna av rationaliseringen för arbetskraften inom skogsbruket hade kunnat dämpas något, om såväl storskogsbruket som domänverket på ett bättre sätt redovisat det ekonomiska resultatet av helmekaniseringen över hela linjen i stället för att enbart tala om tiondelar av dagsverken per skogskubikmeter. I en del fall skulle säkert ett blandat system med, om man kallar det, konventionell drivningsmetod och mekaniserad avverkning varit ekonomiskt mera lönsamt och även bidragit till en dämpning av förändringarna i sysselsättningsmöjligheterna för de anställda. En rationalisering är givetvis angelägen även inom skogsbruket och

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

skogsindustrin, men i detta fall som i alla andra måste det ekonomiska resultatet vara en av de avgörande faktorerna samtidigt som hänsyn måste tas till de anställdas rättmätiga krav på utkomstmöjligheter.

Nedläggningen av huvudflottlederna minskar också sysselsättningen genom att de s. k. 0-områdena kommer att växa och medföra minskade möjligheter till lönsamt utnyttjande av skogstillgångarna. De enskilda skogsägarna har icke haft möjlighet att själva påverka denna nedläggning av huvudflottlederna.

Motionärernas argument för en socialisering av det svenska skogsbruket och påståendet att staten i dag har ett alltför litet inflytande över skogsbruket jävas inte av erfarenheterna från statens nuvarande drift av skogsbruk genom domänverket och driften av de statliga skogsindustrierna. Påståendet att ägandeförhållandena inom skogsbruket skulle behärras av ett fåtal enskilda kapitalstarka ägare motsägs av de i bankoutskottets utlåtande redovisade tabellerna och av det faktiska förhållandet. Antalet mindre skogsägare är mycket stort. Detta framhålls också som ett argument för en socialisering. Arronderingen skulle inte vara tillfredsställande inom det enskilda skogsbruket.

Den skogspolitiska utredningens direktiv omfattar 26 olika punkter inom skogsbruket. Jag vill här referera till några av dessa. Som första punkt skall utredningen undersöka statsmakternas medverkan till en från samhällsekonomisk och social synpunkt sund utveckling av skogsbruket. Utredningen skall klarlägga vilka krav den inträffade och väntade utvecklingen ställer på det svenska skogsbruket. Vidare skall utredningen vidta åtgärder för att nå förbättrad arrondering, uppmärksamma möjligheterna för samverkan över ägo-gränserna, pröva den organisatoriska utformningen av statens medverkan till skogsbrukets rationalisering och i första hand inrikta arbetet på principerna för de ändringar i gällande skogspoli-

tiska riktlinjer som kan finnas motiverade. De speciella förhållandena i de fyra nordligaste länen skall särskilt uppmärksammas när det gäller statligt stöd till skogsbruket. Utredningen skall dock, enligt direktiven, icke gå in på statsskogsbrukets uppgifter och organisation. Med hänsyn till resultatet av statens drift inom såväl skogsbruk som skogsindustri och på grund av vad jag tidigare anfört om statens friställning av arbetskraft inom detta område skulle säkert behov ha funnits av att utredningen fått ta sig en titt även på den statliga skogsdriften.

Statens och skogsnäringens samarbetsgrupp behandlar också skogsbruket och dess framtid. Samarbetsgruppen kan även vid behov ta initiativ till nya utredningar.

I de flesta andra fall brukar den socialdemokratiska majoriteten åberopa pågående utredningar såsom skäl för att avslå motioner. Så har dock inte skett i detta fall. Det av bankoutskottets socialdemokratiska majoritet avgivna yttrandet säger att motionärernas önskemål bör kunna tillgodoses inom ramen för skogspolitiska utredningens arbete utan särskilt tilläggsdirektiv, men majoriteten hemställer att motionernas yrkande om en utredning angående socialisering av skogsbruket skall beaktas genom att riksdagen ger till känna var utskottets majoritet anfört. Ett sådant klart uttalande från riksdagens sida skulle ge utredningen i uppdrag att arbeta efter linjer som skulle innebära en överföring av den privata skogen i statlig ägo. Något sådant kan inte accepteras.

Herr talman! Med stöd av det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, som innebär avslag på motionsyrkandet.

Herr HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag är som en av motionärerna litet förvånad över att den borgerliga sidan och framför allt de moderata upplever dessa yrkanden som

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

ett så allvarligt hot mot en näringsgren i vårt land, att man måste mobilisera alla argument för att försöka övertyga kammarens ledamöter om det orimliga i motionärernas ståndpunkt, som delas av bankoutskottets majoritet.

Innan jag går in på ett par yttranden av de föregående talarna vill jag gärna ge bankoutskottets majoritet en eloge för den utförliga och belysande framställning som lämnats om skogsbrukets äganderätts- och strukturförhållanden. Enligt min mening är detta utskottsutlåtande i sin koncentrerade form en faktasamling av stort värde för dem som vill skaffa upplysningar om en av landets viktigaste näringsgrenar. Jag tror att medborgare som inte har speciell anknytning till detta område också kan ha glädje av att läsa denna sammanställning.

Jag kan instämma i utskottsmajoritetens hemställan att motionerna skall överlämnas till skogspolitiska utredningen för beaktande, vilket också var motionärernas förslag. Men vi hade — det måste jag erkänna — tänkt oss att man också skulle kunnat utfärda tilläggsdirektiv till skogspolitiska utredningen. Såvitt vi kan finna har inte utredningen enligt sina direktiv att syssla direkt med dessa frågor. Det är en synpunkt som också delas av LO i dess remissvar. Men eftersom utskottet sagt att man vill ge till känna vad utskottet anfört, har inte heller jag i detta sammanhang någon anledning att hysa annan mening än utskottet.

Låt mig sedan, herr talman, anföra några synpunkter på innehållet i remissvaren och den till utskottsutlåtandet fogade reservationen. Skogsindustriernas samarbetsutskott säger i sitt remissyttrande som svar på i motionen anförda synpunkter om skogsindustrins placering av vinstmedel under 1950-talets högkonjunktur i andra näringar och i andra delar av landet, att detta är ett synsätt som man inte kan acceptera. Man protesterar skarpt mot antydning- en att den negativa sidan av sysselsätt-

ningssituationen i dessa områden skulle vara ett resultat av åtgärder, betingade av mer eller mindre kortsiktiga bolagsintressen.

Herr talman! Vi har många exempel på den utveckling som har beskrivits i motionen. Jag kan peka på den bygd jag råkar representera, nämligen Ådalen. På andra håll i landet, t. ex. i Värmland, har utvecklingen varit lik utvecklingen i Norrlandslänen. Enligt min mening skulle med en bättre samordning mellan näringsliv och samhälle denna i och för sig nödvändiga strukturomvandling inte behövt få så förödande konsekvenser för många bygder som blivit fallet exempelvis i det norrländska inlandet. Vi har i dag i vissa delar av Norrland en sådan situation att man inte kan tillfredsställa behovet av arbetskraft i skogsbruket. Det torde för alla vara uppenbart, som för övrigt Sigurd Klockare i Sia skrev för en tid sedan, att man inte kan driva skogsbruk i ett folktomt inland. Jag vågar därför hävda, att den i motionen redovisade principiella likheten mellan motiven för statens engagemang inom gruvdriften på sin tid även gäller för skogsnäringen i dag. I tider av dålig lönsamhet måste man både från sysselsättningssynpunkt och från sociala synpunkter behandla problemen på andra sätt än genom att enbart låta vinstintressen vara avgörande. Andra värderingar måste ligga till grund för samhällets bedömningar i sådana lägen. De föregående talarna har frågat hur långt motionärerna vill gå. Vi vill utifrån dessa värderingar öka samhällets inflytande över en av landets betydelsefullaste basnäringar.

Herrar Akerlund och Strandberg framställde det privata bolagsskogsbruket som i alla avseenden felfritt. Jag skall ta ett exempel som visar hur samhällsintresset kan komma i konflikt med stora skogsbolags investeringar. Vad jag närmast tänker på är de utländska engagemangen. Stora Kopparberg, SCA och Billerudskoncernen har



**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

satsat hundratals miljoner i Canada och Portugal, och det har hittills blivit förluster av sådan storleksordning att de utgör bekymmer för berörda företag. Jag vill till stöd för detta uttalande erinra om vad chefen för Stora Kopparberg, disponent Erik Sundblad, skrev i personaltidningen om företagets utländska engagemang: »Nova Scotia Pulp har de senaste åren utgjort bekymmer. Rörelseöverskottet har inte räckt till amorteringar och räntor på dessa lån. Underskotten har vi fått täcka från Sverige.» För 1968 utgjorde utbetalningen 12,2 miljoner kanadensiska dollar eller omkring 60 miljoner svenska kronor. Det är mycket möjligt, det vill jag inte bestrida, att dessa investeringar kan vara lönsamma på lång sikt. Men nog måste man väl på allvar ifrågasätta det berättigade i dessa investeringar i dagsläget mot bakgrunden av att vi i vårt land har en outnyttjad virkestillgång som möjliggör betydande industriutbyggnader i vårt eget land. Enligt virkesbalansutredningen kan avverkningsarna i nuläget ökas med 30 procent och på längre sikt fördubblas. De största outnyttjade råvarutillgångarna finns i Syd- och Mellansverige, men även i Norrland finns betydande utvecklingsmöjligheter. LO tar upp denna fråga i sitt remissyttrande och pekar på behovet av en bättre samordning av skogsbruket inom nollzonerna i Norrlands inland. Det glädde mig att herr Åkerlund på den punkten delar LO:s uppfattning att detta skulle kunna få, som LO säger, en »positiv effekt för framtida skogsbruk och för sysselsättningen i dagens Norrland».

Det problem som jag nu tagit upp var även föremål för överläggningar vid årets skogsvecka. I anslutning härtill noterade RLF-tidningen bl. a. följande: »Om det ur samhällsekonomisk synpunkt är önskvärt att våra skogstillgångar utnyttjas, är det självfallet en samhällsekonomisk förlust när de inte gör det. Då är det också en samhälls-

ekonomisk förlust när en del av våra knappa kapitaltillgångar satsas på motsvarande utbyggnad utomlands.» Detta stod alltså i RLF-tidningen i våras.

Går man sedan att granska de synpunkter som anförts i den gemensamma borgerliga reservationen, blir man åtskilligt förvånad över vissa slutsatser. Man blir först och främst förvånad över att representanterna för centerpartiet och folkpartiet kunnat sätta sina namn under reservationen. Att de moderata inte har kunnat biträda kravet på en översyn av ägandeförhållandena är utifrån deras samhällssyn inte något märkligt, men att centerpartiet och folkpartiet kan representera så konservativa uppfattningar framstår för mig som obegripligt.

Låt mig sedan bara ta upp det avsnitt i reservationen som handlar om ägandeförhållandena och vars slutsats blir att vårt krav »beträffande äganderätten till landets realvärden är tillgodosett för skogens del». Ja, det går att med statistik bevisa praktiskt taget vad som helst. Men nog borde väl ändå reservanterna av den redovisning över rikets produktiva skogsmarksareal som finns på sidan 3 i detta utskottsutlåtande ha kunnat konstatera att i flera av de betydelsefullaste skogslänen har samhället i dag ett inflytande som ligger mellan 11 och 12 procent mot 46 procent för aktiebolagen och lika mycket för privatskogarna. I Värmlands län, som är ett betydande skogslän, är samhällets innehav av skog endast 6 procent. Undantaget är Norrbottens och Västerbottens län, där det allmänna har ett större inflytande.

Går man sedan litet längre fram i utskottsutlåtandet och tittar på den redovisning över skogsindustrins kapacitet och produktion som står på sidan 7, finner man att de 17 största skogsföretagen i landet äger tillsammans 4 810 000 hektar produktiv skogsareal, varav ett företag, Svenska cellulosablaget, ensamt äger 1 610 000 hektar. Ett

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

enda bolag äger sålunda ensamt nära en fjärdedel av de 17 största skogsföretagens sammanlagda produktiva skogsareal. Tycker man verkligen i mittenpartierna mot den här bakgrunden att vårt krav »beträffande äganderätten till landets realvärden är tillgodosett för skogens del»?

Låt mig också säga att den som hållit i pennan när denna reservation skrevs och som om motionärernas synpunkter sagt att »argumentationen i motionerna ter sig oklar och ofullständig» borde ha ägnat sin egen argumentation i reservationen bättre omsorg. Jag vill påstå att den är aningslös och helt enkelt utgör en politiskt betingad undanmanöver i en allvarlig fråga.

När man läser de sista raderna i reservationen, där det talas om att motionärernas förslag bl. a. skulle avse förstatligande av privatskogarna, kan man inte värja sig för misstanken att rädslan för ett ökat samhällsinflytande skrämt ihop hela den borgerliga gruppen i utskottet.

Om man hade besvärat sig med att läsa vår motion litet grundligare, så skulle man ha kunnat finna att motionärerna inte låst sig för en ensidig lösning av frågan om samhällets inflytande över denna viktiga sektor av vårt näringsliv. Det är riktigt att vi har pekat på möjligheterna att bygga ut ASSI, men vi har också framhållit att det finns anledning att inleda samarbete med det enskilda skogsbruket och de kooperativa företagen inom näringen. Personligen har jag vid flera tillfällen i denna kammare givit uttryck för min uppskattning av den konsumentkooperativa verksamhet som de enskilda skogsägarna bedriver i vårt land. Denna uppskattning vill jag gärna ånyo understryka. Jag har nämligen möjlighet att på nära håll följa utvecklingen inom ett av skogsägarrörelsens större företag, NCB. Jag tror — och det finns skäl för den uppfattningen — att det finns stora möjligheter att utvidga den kooperativa sektorn inom skogsnäringen.

Låt mig sedan, herr talman, med ett par ord ta upp vad herr Åkerlund och herr Strandberg sade.

Jag fick den uppfattningen att herr Åkerlund menar att allt är väl beställt. Det finns, anser han, egentligen ingenting att göra, utan allt är bra som det är. Han påpekade också att domänverket innehar betydande skogsarealer i de två nordligaste länen. Det är riktigt, men om man granskar detta skogsinnehav skall man finna, att det till stor del rör sig om skogsmark som befinner sig inom vad man brukar kalla för renbeteslandet. Jag tror inte, herr Åkerlund, att man skall vara så förfärligt rädd för ett ökat samhällsinflytande på denna punkt.

I detta sammanhang vill jag också säga att jag tvivlar på att det varit möjligt att i Norrbotten i dag genomföra den kraftiga produktionsutbyggnad som sker genom ASSI:s försorg, där ASSI i ett par anläggningar investerar drygt 300 miljoner, om ASSI inte hade haft möjlighet att utnyttja domänverkets skogstillgångar. Det finns exempel på att man inte utnyttjat sina skogstillgångar inom de områden där de är belägna.

Herr Strandberg gör gällande att vi skulle ha befunnit oss i ett affektillstånd när vi skrev denna motion och att vi i alla lägen söker strid med näringslivet. Jag har, herr Strandberg, vid flera tillfällen från denna talarstol understrukt att vi i dessa frågor aldrig sökt strid med näringslivet. Låt mig för att vår inställning på denna punkt skall vara fullt klar erinra om att samma synpunkter som vi här hävdade också förts till torgs av Dagens Nyheter.

Dagens Nyheter hade en ledare den 9 november 1966, när Ådalen var i brännpunkten. Dagens Nyheter skrev då precis de ord som vi citerar i motionen utan att ange källan. Vi delar nämligen tidningens uppfattning helt och hållet när den skriver: »Men kortsynta ägarintressen placerade vinsterna i andra näringar och andra trakter, nyinvestering-

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

ar försumrades, industribilden varierades inte.»

Jag tycker mot denna bakgrund att man borde sluta med att klanka på oss och påstå att vi i alla sammanhang är ute för att söka strid med näringslivet. Det är vi icke. Men vi hävdar med bestämdhet att i de delar av landet som är beroende av skogsnäringen skall samhället också ha möjlighet till ett inflytande, vilket det på många viktiga punkter i dag saknar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLUND (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Högström är huvudmotionär i denna fråga, och jag lyssnade därför med stort intresse på honom i dag. Jag kunde konstatera att han har backat en hel del från motionens krav och anslutit sig till utskottsutlåtandets ståndpunkter. Det är såvitt jag förstår ett backande åt rätt håll.

Herr Högström kan emellertid inte lämnas utan att få ett svar på ett par anklagelser så långt detta nu är möjligt under den korta tid som står till mitt förfogande.

Herr Högström säger att Svenska cellulosa AB och Stora Kopparbergs bergslags AB investerat stora summor i Canada och Portugal samt att detta skulle innebära nackdelar för den norrländska skogsindustrin. Det är en sak som jag bestämt vill tillbakavisa.

För att svensk exportindustri skall kunna arbeta effektivt på exportmarknaden är det nödvändigt att man kan skapa sig brohuvuden där ute som gör det möjligt för de svenska företagen att följa med i utvecklingen och träffa människor som man måste ha kontakter med för försäljningar, alltså inte bara för lunchsammanträden och allmänt prat på konferenser. Här är det ändå fråga om industrier som tar in mellan sex och sju miljarder kronor på ett år till svenskt näringsliv. De kan behöva ha några hundra miljoner kronor place-

rade i lämpliga objekt utanför landets gränser för att samtidigt kunna hålla kontrollen över sina egna industrier här hemma. Detta borde herr Högström utan vidare kunna acceptera och erkänna, även om det nu skulle betyda en eller annan miljon dollar i förlust på ett år — det har ju ändock indirekt så stora andra fördelar.

Herr Högström åberopade sedan en ledare i Dagens Nyheter såsom sanningsvittne — som em nu Dagens Nyheter ledarskribenter skulle vara några experter att tala om i sådana här sammanhang. Herr Högström skall inte glömma att chefen för ett av de företag som gjort en av dessa utlandsinvesteringar, direktör Eje Mossberg, en gång tillhörde en socialdemokratisk regering i detta land. Jag tror inte att han handlat fel i detta sammanhang.

I motionerna åberopar man också gruvindustrin. Herr Högström nämnde också den och menade att sysselsättningen där skulle ha gagnats av LKAB:s politik. Även om jag gärna medger att LKAB har försökt upprätthålla lönsamheten så gott det har varit möjligt i ett företag som har sänkt sin utdelning till hälften på de senaste åren, är det dock ett faktum att LKAB i varje fall inte varit särskilt sysselsättningsvänligt. LKAB minskade arbetsstyrkan under ett enda år med inte mindre än 1 000 man. Företaget har inte varit i stånd att på sistone öka sin arbetsstyrka med mer än ungefär 300 man.

Herr STRANDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Om det nu stått en ledare i Dagens Nyheter någon gång år 1966 som kanske inte var så lyckat skriven så beklagar jag om motionärerna har råkat trilla dit och stoppat in den i sin motion.

För att inte något missförstånd skall uppstå oss emellan så kan jag gärna, herr Högström, ta tillbaka det av mig i sammanhanget kanske felaktigt använda

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

ordet affekterat. Men ni har ändå i er motion gjort påståenden om en bristande vilja hos det svenska näringslivet att investera i Norrlandslänen. Den saken kom herr Högström tillbaka till i sitt inlägg nyss. Men jag talade om att enbart i Norrlandslänen har de största privata företagen satsat långt över 400 miljoner kronor per år under en tioårsperiod, d. v. s. långt över 4 000 miljoner. Det är under denna tioårsperiod endast ett totalbelopp på 500 miljoner som gått utanför Norrlandslänen. Av detta är det inte mer än ett par hundra miljoner som gått till utlandet, vilket herr Åkerlund nyss har berört. Det var vad jag ville göra gällande. Anklaga mig inte felaktigt! Det har ni nämligen gjort.

Jag har inte fått klart för mig er inställning till den frågeställning som framförts här tidigare av både herr Wirtén och mig. Herr Högström talar om och trycker mycket på samhällets inflytande inom den skogsindustriella sektorn, men herr Högström tassar mycket lätt förbi vad ni menar med »i syfte att öka samhällets innehav av skog». Det enda som sades var att det är ett alltför stort företag som äger 1,6 miljoner hektar skog, alltså Cellulosakoncernen. Är det nu ett fel att det är ett stort företag, som verkligen har en vettig arrondering och en effektivt skött skogspolitik? Är nu det galet? Är det den bolagsskogen ni tänker ta? Det är den frågan jag ställer. Är det Cellulosabolagets skogar ni tänker överföra i samhällets ägo? Eller är det de privatägda skogarna, jordbrukarnas, de enskilda skogsägarnas och skogsallmänningarnas skogar, som ni tänker ta? Kan vi få ett klart och entydigt svar på den frågan.

Herr HÖGSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Åkerlund säger att jag har backat åt rätt håll, men jag vet inte åt vilket håll herr Åkerlund har backat.

Både herr Åkerlund och herr Strandberg säger att en ledare i Dagens Ny-

heter inte får tas till intäkt för uppfattningen på den borgerliga sidan. Jag tog upp denna ledare för att belysa att det här är fråga om en mening som delas av andra än enbart socialdemokrater. Det finns på den borgerliga sidan många som hyser tvivel om det riktiga i den ordning som råder inom det enskilda skogsbruket.

Herr Åkerlund påpekade för mig att direktör Eje Mossberg tillhört den socialdemokratiska regeringen en gång i tiden. Jag vill då fråga: Vad har det egentligen att göra med saken? Direktör Mossberg har i dag ansvar för ett företag, som han sköter från det företags synpunkter. Om vi har en delad uppfattning om hur skogsföretag i allmänhet skall skötas, må vi också tillåtas ha det.

Herr Strandberg frågade vad det är vi vill göra. Jag kan svara med att erinra om vad som hänt på transportsidan. Hur stort inflytande har samhället haft när de enskilda skogsbolagen flyttat över från flottning till landsvägarna? Det finns även andra exempel på en splittring inom skogsnäringen som jag tror är till mycket förfång. Jag kan nämna sjötransporterna, där snart sagt varje företag söker lösningar från sina speciella synpunkter. Det är på sådana punkter vi vill ha en samordning.

Huruvida samhället skall övertaga SCA:s skogar, det är en fråga som inte är föremål för debatt, i varje fall inte i dag. Det blir utredningens sak att se över de åtgärder som behövs.

Herr Karl Pettersson talade om det enskilda skogsbrukets förträfflighet. Jag vill då ta ett exempel från det län som herr Pettersson representerar. Enligt riksskogstaxeringen är den årliga tillväxten i Jämtlands län 6,6 miljoner kubikmeter och den årliga avverkningen 3,8 miljoner. I länet finns ett stort över-skott av gammal skog. Det är bl. a. den skötseln av näringen som vi vill att samhället skall ha ett större inflytande över.

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

Herr CARLSSON, VILHELM ERIK, (m):

Herr talman! Det skulle vara rätt intressant att i all korthet göra en liten tillbakablick på utvecklingen för skogshanteringen och cellulosa- och pappersindustrin under de senaste 20 åren.

Vi minns förhållandena i början av 1950-talet under Koreakriget. Då hade vi ett stort uppsving på cellulosa- och pappersmarknaden med därav följande höga priser på såväl massa och papper som råvara. Det avmattades ganska snart. Under 1950- och 1960-talen har vi bevittnat en utveckling där priserna har varit i ständigt dalande, där av-sättningsmöjligheterna — vilket har påtalats i denna debatt — ofta har varit besvärliga, och där massa- och pappersindustrin har haft att kämpa med mycket stora svårigheter. Detta har givetvis avspeglats i priserna på råvaran. Det är ett känt faktum att när man nödgats höja arbetslönerna för att i någon mån följa med den allmänna lönenivån — pappersindustrin är som vi vet en låglöneindustri — har detta i allmänhet måst tas ut via sänkta råvarupriser. Således har rotnettot undan för undan försvagats, för att inte säga i många fall helt försvunnit.

Jag har följt denna utveckling på rätt nära håll därför att jag har haft tillfälle att i min verksamhet inom skogsbruket ägna huvuddelen av min arbetstid under dessa år åt en del skogsaffärer och skogsdrivningar.

Man frågar sig hur man genom ökat statsinflytande skall kunna få bukt med en internationell konjunktur — herr Högröm var inne på den saken nyss. Är det meningen att vi här skall utöka den statliga verksamheten? Om vi har en lågkonjunktur, skall vi då mata ut ännu mer produkter på en redan överhettad världsmarknad? Pappersindustrin har ju gått motsatt väg under de senaste åren. Man har begränsat utbudet och på så vis medverkat till att få en skälig eller åtminstone något så när skälig prisnivå på sin produktion. Är

det nu meningen att man dels skall öka produktionen, dels vräka ut denna överproduktion på en kanske redan övermättad världsmarknad? Ja, det är givetvis en väg man kan gå. Men då blir det inte pappersbolagen och massaindustrin som får betala fiolerna, utan det blir de svenska skattebetalarna, i den mån vi rör oss med statlig företagsamhet. Det kanske är smakligare för herrarna att överflytta förlusterna på de svenska skattebetalarna i stället för att låta de nuvarande företagen bära dem.

Man frågar sig hur det i verkligheten ligger till med det påtalade virkesöverskottet. Vad är det för virke, och hur ställer det sig avverkningsmässigt? Ja i stora delar av Norrland har man under de senaste årtiondena på mycket stora områden inte kunnat ta ut virke, inte på grund av brist på arbetskraft, utan därför att det inte varit räntabelt. Sådana områden finns också i Mellansverige i mina hemtrakter. Det finns skogstillgångar som ligger så till att det under de senaste åren inte har varit lönsamt att ta ut t. ex. lövmassaved och lövvirke. Virket har fått ligga och ruttna, eftersom man helt enkelt skulle ha gjort förluster på ett uttag av virket. När det nu i många fall i de sämst belägna delarna i landet över huvud taget inte existerar några rotvärden, hur skall vi då genom en omläggning av ägandeförhållandena kunna åstadkomma någon som helst förbättring? Kontentan av det hela blir att staten skall träda till och låta skattebetalarna betala fiolerna för det hela.

Det talas här om olika kategorier av skogsägare. Vi har ännu inte fått någon klarhet i vad utskottsmajoriteten och motionärerna egentligen är ute efter. Det tycks väl i alla fall vara så att det är bondeskogen som leker dem i hågen. Vi vet ju att dessa bondeskogen som är belägna i Mellan- och Sydsverige i mycket stor utsträckning består av små arealer till varje brukningsdel och att det inte gäller några stora skogsarealer.

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

Men denna skog ger dock ett mycket stort inkomstillskott till jordbrukets utövare. Denna kombination av jord- och skogsbruk har visat sig vara en lämplig form i Syd- och Mellansverige. De inkomster som dessa jordbrukare har av de kombinerade jord- och skogsbruken är relativt blygsamma. Det gäller här människor som har inkomster betydligt under 20 000 kronor i genomsnitt per år.

När denna fråga behandlades i bankoutskottet sades att det här gällde en jämlikhetsfråga. Men vi löser inte jämlikhetsproblemet genom att ta bort skogsbeståndet från dessa brukningsdelar och ge dess utövare en ännu mindre möjlighet att existera och att få en skälig arbetsinkomst av sin näring.

Det har här framhållits av åtskilliga talare att detta förslag luktar bra mycket socialisering. Jag kan inte undgå att konstatera att man i skogsbrynet upptäcker nymarxisterna, även om de skrudar sig i mycket förrådiska och vackra kläder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr HÖGSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det senaste herr Erik Vilhelm Carlsson sade här var ju en rörande beskrivning av oss motionärer. Men han ställde också en fråga — den frågan var både herr Åkerlund och herr Strandberg inne på tidigare — och den utvecklades nu av herr Carlsson. Frågan var: Avser vi att här komma åt bondeskogsbruket? För att inte något missförstånd skall råda vill jag gärna upprepa vad jag sade redan i mitt inledningsanförande, nämligen att jag har den allra största respekt — och jag tror att den delas av de motionärer det här gäller — för den producentkooperativa verksamhet som bedrivs av de enskilda skogsägarna. De behöver minsann i detta sammanhang inte känna sig hotade.

Låt mig till sist, herr talman, med

anledning av herr Carlssons påstående att man med samhällets engagemang kanske skulle vräka ut virke på en övermättad marknad säga, att något sådant aldrig varit på tal. Jag tror att det finns anledning för dem som är mer intresserade av de verkliga förhållandena att studera de siffror som finns redovisade i koncentrationsutredningens betänkande beträffande pappersindustrin, dess kartell- och monopolbildning och vad de sakerna betyder när det gäller marknaderna i stort.

Herr CARLSSON, VILHELM ERIK, (m) kort genmäle:

Herr talman! Den fråga som vi reser vanter riktat här i dag framställdes vi redan i utskottet. Vi har ännu inte fått något svar från företrädare för utskottsmajoriteten om vad de egentligen vill komma åt. Det skulle vara intressant att få en redogörelse här i riksdagen, men den saken skall väl mörkläggas tills vidare. Efter valet nästa höst kommer herrarna troligen att presentera sina innersta avsikter.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag har ett par gånger tidigare haft tillfälle att exponera mina åsikter i skogsnäringensfrågorna, och därför riskerar jag nu att upprepa kända teser inför kammaren. Men så yvig och osaklig som debatten är i dag finns det sannoligen skäl att ytterligare något penetrera de här frågorna. Jag vill börja med ett par repliker, främst till herr Åkerlund.

Vi är några kamrater i mitt parti som tycker att det alltid ger en viss behållning att lyssna till herr Åkerlund, ty han är verkligen en ren och rak högerman. Vi har också tidigare alltid tyckt att han utifrån sina utgångspunkter strävat efter saktlighet i debatten. I dag har han emellertid alldeles »ramlat av pinn» när det gäller saktligheten.

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

Han tog inte minsta intryck av det anförande som kammarens speciella sanningapostel, herr Hernelius, höll på förmiddagen.

Herr Åkerlund angav bl. a. det virkesuttag som sker på statliga skogar och det som görs på privata skogar. Eftersom uttaget är högre per arealenhet i privata skogar än i statliga, så ansåg han detta vara ett bevis på statsskogsbrukets undermålighet. I ett anfall av sanningslidelse sade han att statsskogsbrukets försvarare visserligen anför att boniteten, d. v. s. tillväxten, är sämre på statsskogarna, och så tillade han: Det ligger *något* i det.

Inte är väl herr Åkerlund så enormt okunnig i en fråga som han ger sig på att debattera? Jag skall anföras ett par exempel. Medelboniteten, oavsett ägare, i den övre sjättedelen av landet — jag använder då den traditionella indelningen — är 2,3 kubikmeter per hektar. Det växer alltså till en kluns på 2,3 kubikmeter per hektar där, på naturlig grundval. Längst nere i södra Sverige är tillväxten tre gånger så stor. Domänverket har nu de sämsta skogarna längst uppe i norr. Uppemot fjällgränsen, där gränsen går för att skog över huvud taget skall kunna växa, finns det praktiskt taget ingen bonitet — under det att det finns områden i Skåne där det med lätt hantering växer 32 kubikmeter per hektar och år i ny skog. Att då komma och säga att det betyder »*något*» är att allvarligt förvanska sanningen! Vi vet ju hurdan strukturen är, att domänverket har de klart sämsta skogarna, att det enskilda, individuella skogsbruket har de bästa och att bologsskogarna ligger däremellan.

Så tillade herr Åkerlund: Tänk om enskilda skogar skulle ge samma låga avkastning som statsskogsbruket! Ja, det vore fantastiskt. Faktum är dock att det finns enskilda skogar, herr Åkerlund, med naturlig bonitet långt över det statliga skogsbrukets men som ger lägre avkastning.

Sedan säger herr Åkerlund: Det vore

intressant att syna statsskogsbruket — alltså mot bakgrunden av hans värderingar av de sakliga möjligheterna. Ja, det är den syningen vi aldrig får utförd av fackmän, som är emot statsdrift, ty de vet att fakta är mördande men rakt motsatt vad herr Åkerlund påstår.

Så klämmer herr Åkerlund i med följande: Den privata skogsindustrin tar in massor av valuta. Hur mycket tjänar ASSI in i valutor? I herr Åkerlunds fråga låg liksom ett påstående att ASSI skulle ge sämre resultat. Jag kan försäkra herr Åkerlund att ASSI inte tar ut lägre priser på sina produkter än andra på världsmarknaden. Jag kan försäkra det inför denna kammarre. Milt påstående tål vilken prövning som helst. I fråga om en produkt, som intresserar mig speciellt, har det märkliga fenomenet rätt under efterkrigstiden — det gäller en stor produkt för ASSI — att ASSI har tagit ut högre priser än någon annan producent. Detta har ASSI gjort i kraft av kvaliteten och anseendet beträffande den produkten.

Herr Åkerlund anför vidare att LO:s yttrande är påvert. Ja, det är inte särskilt långt. LO har avgivit en rad yttranden. En gång var det nästan en tjock broschyr. Vi fann det inte nödvändigt med en liten bibel i detta sammanhang. Men det påvra får stå för herr Åkerlunds räkning. Sanningen är nämligen den att om herr Åkerlund finner yttrandet påvert, har han inte förstått dess innehåll, vilket innerst inne måste bero på att han inte kan svensk skogsnäring och därför drar dessa slutsatser.

Sedan talades det om skötseln av domänverkets skogar och privatägda skogar. Herr Åkerlund har redan fått en replik på den punkten. Han skall inte komma undan det sätt att resonera som han använde i sitt första anförande. Herr Åkerlund beskrev hur välkött den privata delen av skogen var och hyllade företagsledare, tjänstemän och arbe-

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

tare för gedigna insatser. Så vände han på kalotten och påstod att domänverkets skogar är illa skötta. Det måste betyda, herr Åkerlund, att där inte finns de goda krafterna. Vore det inte riktigare med en diskussion om företagsformer än detta lamenterande om var de bästa människorna finns. Det för ju inte debatten någonstans.

Jag vill sedan, herr talman, rapsoiskt anföra några fakta utöver den egentliga debatten. Läget är det att vi i detta land har stora råvarureserver, främst i Mellansverige och mest i södra Sverige. I Norrland är tillgången relativt begränsad, i varje fall i jämförelse med förhållandena i södra Sverige. Genom ökat uttag av råvara där vi har de stora överskotten och genom effektivare skogsvårdspolitik kan vi i mycket stor utsträckning öka den totala skogsproduktionen och förädlingen på grundval av skogsråvaran i detta land. Om vi kan sälja, kan denna näring ge en mycket större relativ andel än den har i dag av vår totala produktion och vår totala export, vilket även herr Högstöm var inne på. Men det finns ett absolut, centralt villkor för att detta skall lyckas, och det villkoret antydde jag nyss, nämligen att vi kan hävda oss på världsmarknaden. Vad krävs det härför, herr Åkerlund? Ja, det krävs ett effektivt skogsbruk, en effektiv skogsindustri och sannolikt en förskjutning mot ökad högförädling av skogsprodukterna. Detta är sanningar som är så banala att det nästan tar emot att uttala dem, men sådan är situationen.

Vad är nu sanningen om vårt skogsbruk? Detta är enligt mitt förmenande en fråga som vi i första hand skall diskutera i detta sammanhang.

Det föreligger mycket stora brister i fråga om skogsvården. Det är naturligt att så är förhållandet i södra Sverige där man, om man genom en effektivare skogsvård skulle producera mera i form av råvara, ändå inte skulle få sälja råvaran eftersom det inte finns köpare

för den. Faktum kvarstår emellertid att inom stora områden här i landet, där man lätt får köpare av råvaran, vidtas inte åtgärder för en effektiv skogsvård, med resultat att det produceras för litet.

Problemet är i allt väsentligt ett strukturproblem. Vi vet att halva vårt skogsbestånd arealmässigt ägs av enskilda, representerande ett värde av 60—65 procent. Detta skogsbestånd ägs av drygt 200 000 människor, som i genomsnitt innehar 50 hektar. Den stora massan enheter ligger långt under denna arealstorlek.

Alla som på allvar sysslar med dessa frågor, inklusive bondeskogsbrukets företrädare — kan någon bestrida vad jag nu säger? — är överens om att detta är det centralaste problemet. Vi är inte överens om att småskogsbruket skall socialiseras, utan vad vi är överens om är att nackdelarna för småskogsbruket måste upphävas genom samverkan över ägo gränserna. En sådan samverkan har det enskilda skogsbruket, främst det bondeägda, försökt att åstadkomma, men resultatet är ytterligt begränsat och klen. Men varför kämpar man för detta, om det inte är ett mycket allvarligt problem? Ja, inte stannar man så mycket om den här saken nere i Skåne, där det växer 10, 15, 20, 30 kubikmeter skog per hektar, även om man aldrig rör den med en yxa. Där tjänar man pengar i alla fall. Men vad säger man i Jämtland eller på andra håll där rotvärdet på skogen är på väg att försvinna eller redan har upphört. Jo, säger man, nu måste staten gripa in och skapa nya bruksformer och nya arbetsmetoder för att inte våra marker skall förlora allt värde. Detta är bondeskogsbrukets eget sätt att diskutera på det sakliga planet. Jag kritiserar inte någon därför. Det är angenämt att konstatera realismen i resonemanget.

När det gäller skogsindustrin går utvecklingen mot större enheter. Den går mot en integration på förädlingsidan,



**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

d. v. s. att man där söker samla upp flera förädlingar inom samma företag för att utnyttja råvaran så effektivt som möjligt. Det är viktigt att så också sker i fortsättningen. Det dröjer länge innan denna näring har fått en slagkraft som gör den betryggande effektiv i världsmarknadskonkurrensen.

Till herr Åkerlund skulle jag vilja säga — och märk att det är företagarvärlden i detta land som för det här språket som jag också för — att det är utomordentligt nödvändigt med en påtaglig integration med råvaruförädlingen, ägandemässigt eller leveransmässigt, men en integration måste det enligt allas mening bli.

Vi vet alla att om skogsägaren skall spela sin roll riktigt måste han också ha trygghet för avsättningen. Det måste alltså löna sig att sköta skogen. Staten har som alla i denna kammare vet 18 å 19 procent av landets skogsmarksareal. Jag skulle tro att produktionsvärdet i dag, jämfört med helheten, ligger på cirka 11 procent. Det är, herr Åkerlund, inte ett uttryck för illa skött förvaltning, utan för det oblidla öde som medfört att staten har att förvalta de sämsta markerna i detta land. Det har länge varit så att staten haft 18—19 procent, kyrkan och andra några procent, bolagen 25 procent och bondeskogsbruket arealmässigt drygt 50 procent — värdemässigt betydligt mer.

Vi har till för ett par tre år sedan haft en lagstiftning som inneburit, att staten inte kunde vidga sitt skogsinnehav och att inte heller bolagen fick göra det. Vi hävdade att de 50—52 procent av arealen som bönderna och därmed likställda hade skulle hållas kvar hos dem. Men för några år sedan ansåg vi att det var tokigt och mjukade upp bestämmelserna, så att det nu finns vissa möjligheter för bolagen att köpa mark och skapa integration — denna sunda bas för skogsproduktionen och skogsförädlingen.

Men vad gjorde vi för statens vidkommande? Enligt gällande lagstiftning

kan domänverket när som helst köpa skog, men måste använda skogsfonden för inköp. Det betyder att till förfogande endast står de pengar som domänverket får in vid försäljning av mark. På det sättet har vi låst domänverket. Jag förutspådde då i debatten här i kammaren att den förändring av lagstiftningen som vi fattade beslut om för något år sedan inte skulle medföra särskilt stora förändringar beträffande skogsmarksförvärv. Det antagandet har visat sig vara riktigt.

Nu är det alltså på det sättet att vi har ett ägandeförhållande, och en lagstiftning som stöder detta förhållande, som är i strid med näringsfriheten — lägg märke till det herr Åkerlund — i strid med skogsindustrins sanna intressen, i strid med intresset av en strukturrationisering av skogen och skogsindustrin, ja i strid med allmänintresset i detta land. Jag finner det nu ytterst angeläget — jag repeterar för att inte i onödan bli missförstådd — att vi effektiviserar skogsbruk och skogsindustri, ökar integrationen och underlättar expansionen för att utnyttja de världiga latent resurser vi har, intill gränsen för vad vi förmår på världsmarknaden.

I detta sammanhang kan man ställa frågan: Varför skulle vi inte kunna be skogspolitiska utredningen titta på dessa problem samtidigt med övriga punkter och på det sättet undersöka om det finns anledning att mjuka upp eller förändra någonting i den nuvarande strukturen? I utredningen sitter företrädare för alla intressen i detta sammanhang, och riksdagen är rikligt representerad. Det kommer säkert inte att ske någon olycka, i vart fall inte när vi skall fatta beslut i riksdagen.

Herr talman! Låt mig allra sist få säga att bondeskogsbruket har kämpat mot förändringar i ägoförhållandet, men helt har accepterat LO:s teorier om hur utvecklingen skall gå. Man försöker alltså övervinna småskogsbrukets nackdelar genom samverkan. Man bygger upp jätestora produktionsenheter för förädling

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

av bondeskogen. Detta är verkligen lov-  
värt. Men vi kan inte förstå varför vi  
inte skulle kunna ha en öppnare attityd  
i förvärvssammanhang, eftersom det up-  
penbarligen skulle innebära bättre  
skogsstrukturering och ett påskyndande  
av utvecklingen av hela vår skogsnä-  
ring. Det har gått alldeles för sakta hit-  
tills, och vi måste få ökad fart. Jag vill  
erinra om att andra nationer med rik-  
liga skogstillgångar satsar mycket friskt  
på detta område. Trängs vi ut eller är  
vi inte framme och tar en plats när det  
finns en, kan det i framtiden bli mycket  
större svårigheter än om vi har visat att  
vi är beredda att slåss för vårt skogs-  
bruk och vår skogsindustri.

Jag slutar, herr talman, med att kon-  
statera att i all seriös diskussion i före-  
tagarvärlden, bland företrädare för bon-  
deintressen och på alla andra håll finns  
detta tänkande i högsätet och inte herr  
Åkerlunds. Att man sedan är rädd för  
förstatligande är något som ligger på  
det ovidkommande planet i skogsnä-  
ringssammanhang.

Herr ÅKERLUND (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Yngve Persson ha-  
de några älskvärda ord att säga om mig  
i sitt inlägg bara för att kunna få en  
ljus bakgrund till den mörka gestalt som  
nu träder upp i kammaren såsom varan-  
de »yvig och osaklig». Men om man ta-  
lar om saklighet kanske det också vore  
skäl i att citera rätt vad den ene och  
den andre har sagt.

Jag förstår att herr Yngve Persson  
kände sig trampad på tårna när jag tog  
upp domänverket till diskussion och om  
detta sade några kritiska ord, som jag  
inte är beredd att ta tillbaka ett enda  
uns av. Men det kan vara viktigt att slå  
fast vad jag sade. Jag sade att domän-  
verkets skogar ej är särskilt väl skötta  
och att bondeskogarna inte är särskilt  
illa skötta. Att säga det är inte riktigt  
detsamma som att använda herr Yngve  
Perssons uttryck, att domänverkets sko-  
gar skulle vara de sämst skötta. I mitt

andra inlägg tog jag sedan ett exempel  
och sade att om man jämför två skogs-  
egendomar, liggande inom samma boni-  
tetsområde, står den enskilde skogsäga-  
ren icke domänverkets efter. Det utta-  
landet står jag för även nu.

Herr Yngve Persson säger att LO inte  
funnit det nödvändigt att presentera  
en bibel på allt vad man vill i fråga om  
sätt att sköta skog och utvinna förtjäns-  
ter ur denna hantering. Det beklagar  
jag, ty just i detta sammanhang, när det  
görs en så stor socialiseringsframstöt,  
hade det varit ytterst intressant att få  
veta vad LO rent positivt kan bjuda. Det  
var därför som jag med så utomordent-  
ligt stort intresse lyssnade när herr  
Yngve Persson sade att han nu är be-  
redd, efter att ha kritiserat mig, att pre-  
sentera fakta på skogsområdet, att tala  
om vad sanningen är. Det är klart att det  
är roligt för en som letat efter sanning-  
en i hela sitt liv att upptäcka att den  
dock finns på en plats i denna kamma-  
re.

Då säger herr Yngve Persson att vi  
kan hävda oss på världsmarknaden  
om vi har ett effektivt skogsbruk, en ef-  
fektiv skogsindustri, en effektiv och hög  
förädling av våra råvaror. Och vem  
bestridet detta, herr Yngve Persson?  
Det är så sant som det är sagt. Frågan  
är bara hur man skall nå dit. Vi skall  
inte glömma bort en liten detalj i sam-  
manhanget som jag tror är mycket vikti-  
gare än det som här påpekas. Vi måste  
också ha människor som kan konsten  
och har förmågan att sälja de produkter  
vi får fram i vår skogsnäring på främ-  
mande marknader, som kan tala kun-  
dernas språk på dessa marknader, som  
kan ge precis de produkter människor-  
na önskar ha i rätta kvantiteter och vid  
rätta tidpunkter över hela jordklotet.  
Detta är kanske när allt kommer om-  
kring det allra viktigaste, ty för skogs-  
industrins och skogsnäringens expan-  
sion är den centrala frågan hur man  
skall kunna gå ut på världsmarknaden.  
Vi har ju överskott, vi har mycket mer  
än vi behöver för vår egen försörjning.

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

Detta är den verkligt stora och centrala frågan. Visst är det sant, som herr Yngve Persson säger, att vi har vissa överskott på skog, vissa råvarureserver i södra och mellersta Sverige. Men vilka är det som arbetar där för att förädla dessa produkter och få ut dem på världsmarknaden, om inte en lång rad av mycket duktiga ägare av små sågverk och en lång rad av ägare till massafabriker och pappersbruk som gör ett förnämligt arbete för att få ut produkterna? Visst är det sant — för att förflytta sig norrut, herr Yngve Persson — att ASSI har en produkt som går att sälja ute på öppna marknaden. Men jag vet en liten, liten pappersindustri som har specialiserat sig på att tillverka det där lilla fina papperet som man slår om apelsiner och som säljs i stora kvantiteter till Italien och Spanien. Man tjänar pengar på det, och det lilla bruket lever praktiskt taget på denna detalj. Det fordrar stor skicklighet och mycket kunnande att sälja detta och få en marknad för det.

Men det är alldeles riktigt, herr Yngve Persson, att integrationen är nödvändig. Det var ju detta som herr Högström och jag pratade om alldeles nyss, nämligen att det var rätt handlat av Svenska cellulosabolaget och Stora Kopparbergs bergslag att ta ett steg till integration med världsmarknaden genom att skaffa sig produktionsenheter utanför landets gränser.

Herr Yngve Persson, tiden är ute, men visst var det roligt att få diskutera.

Herr PERSSON, YNGVE, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Åkerlund var sannerligen nedtonad nu i jämförelse med det första inlägget. Han var inte att känna igen.

Vill herr Åkerlund bestrida att hans inledningsanförande gick ut på att göra klart att domänverket är mindre effektivt än privata företag och personer som skogsförvaltare? Vill herr Åkerlund be-

strida att han på allvar negligerade de fakta som påverkar värderingarna här? Det skall bli roligt att se snabbprotokollet. Jag är helt övertygad om att jag inte riktar någon orättfärdig beskyllning mot herr Åkerlund, men det är ett glädjande tecken att omvändelsen kommer så snabbt. Jag riskerar bara att han i kraft av sin högerinriktning mycket snart kommer tillbaka till dessa politiska värderingar. Herr Åkerlund skall inte bestrida att han sade — jag har skrivit ned det ordagrant — att det ligger något i detta med boniteten.

Vad herr Åkerlund sade om apelsinpapperet begrep jag inte. ASSI gör många produkter och säljer alla på världsmarknaden. Kan vi inte vara överens om att om det över huvud taget finns något verkligt intressant med ASSI i denna debatt är det ju det att ASSI har fått ta hand om kapsejsade privata företag och driver dem med stor framgång. Har herr Åkerlund inom den privata skogsindustrin träffat någon som uppfattar ASSI som en destruktiv kraft när det gäller att hävda vår skogsnäringens intressen på världsmarknaden? Jag tror att man ser med mycket stor respekt på hur det företaget sköts.

Nej, herr talman, sanningen är den att vi inte får riktigt renhåriga analytiska debatter, därför att en politisk attityd är fastställd på förhand. Och då vill jag till sist, herr Åkerlund, ge följande deklARATION. Vi har inte sagt att man här skall socialisera skog. Vi har bett att få en utredning om dessa problem. Men vi är så fördomsfria att vi tycker att om en utredning säger att vi bör handla annorlunda än vi gör, skall man kunna göra det. Det är väl detta som skiljer herr Åkerlund och mig.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Jag skall gärna bekänna att jag var tveksam när jag anmälde mig till denna debatt, eftersom jag inte

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

är någon skogsman. Sedan herr Yngve Persson har betygsatt debatten känner jag mig något lugnare. Jag förmodar dock att betyget inte avsåg hans eget inlägg, när han sade att den var yvig och osaklig.

Jag har, herr talman, tänkt uppehålla mig något vid vad jag anser mycket väsentligt, nämligen det som utskottet säger i sista stycket i utlåtandet, där det tar upp problemen kring själva skogsindustrin.

Först vill jag säga att det som herr Yngve Persson talar om som en programmering för att åstadkomma ett fortskridande rationellt bruk inom hela området — såväl skogsbruket som skogsindustrin — torde ingen ha mycket att erinra emot. Det är ju inget specifikt för skogsbruket i och för sig. Principen gäller för alla näringsgrenar i Sverige. Det var inte några just för skogsbrukets del unika sanningar som drogs fram.

När jag fick detta utskottsutlåtande i min hand, fick jag samtidigt manuskriptet till industriministerns anförande vid Grossistförbundets årsmöte i måndags. Det fanns alltså skäl att läsa dessa två handlingar parallellt med varandra, och det är med anledning därav som jag skulle vilja göra några reflexioner.

I utskottets utlåtande säger man nämligen att man förutsätter att det statliga förvaltningsbolag som i praktiken redan är bildat — trots att något beslut därom ännu inte fattats — kommer att pröva om ytterligare insatser från dess sida skall göras på skogsnäringens område. Övervägandena torde särskilt komma att gälla frågan om en högre förädlingsgrad.

När herr Krister Wickman höll sitt anförande i måndags började han med att tala om den osakliga debatt som pågår kring svenskt näringsliv. Såvitt jag förstår var det debatten mellan vänstergrupperna och näringslivet han i första hand berörde. Han sade att det är angeläget att de olika företrädarna preci-

serar sina utgångspunkter, sina grundläggande värderingar och sin uppfattning om väsentliga ting. Annars kan förvirring och missförstånd lätt uppstå. Jag kom att tänka på detta när jag hörde herr Högström säga att han vill ha ett ökat samhälleligt inflytande. Vad är ett ökat samhälleligt inflytande? Detta är en opreciserad formulering som kan betyda nästan vad som helst. Såvitt jag förstår innebär det i motionärernas mun ett förstataligande. Men var snälla och säg det då! Ty varje gång man har ett samråd har varje part i det samrådet ett inflytande. Detta är ett exempel på behovet att precisera sig i en debatt, så att vi vet vad vi talar om. Men statsrådet Wickman fortsätter — och det är huvudtesen i hans anförande — och talar om kravet från statens sida på samråd och samverkan mellan samhälle och näringsliv och om det enligt hans uppfattning gemensamma behovet därav för att totalt åstadkomma en högre effektivitet.

I princip finns det inte mycket att invända mot detta, och jag är helt övertygad om att svenskt näringsliv är inne på samma linje. Men när man skall gå att diskutera dessa frågor, så sker det under ett ständigt hot från statens sida. Det måste vara ett fundamentalt misstag från statsmakternas sida, inklusive från statsrådet Wickmans, när man ständigt hotar med — jag kallar det för hot — offentliga ingripanden, förstataliganden eller startande av statliga företag i konkurrens med de enskilda.

Jag utgår ifrån att regeringens ledamöter har psykologisk expertis till sitt förfogande som kan tala om hur de bör föra ut sitt budskap så att de inte missuppfattas. När man ständigt tillsammans med kravet på ökat samråd framför önskemålet om ett ökat förstataligande och hela tiden i debatten med näringslivet och dess företrädare nästan anklagar dem för att de inte är beredda att samråda med staten, så är det väl inte så underligt om vi får miss tanken att man inte vill få till stånd ett

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

samrådsklimat. I utskottsutlåtandet hänvisas ingalunda till de samrådsorgan som finns med industrin: branschorganisationer och liknande, näringspolitiska rådet o. s. v., som Krister Wickman själv talar om. Det hänvisas i utskottsutlåtandet endast till det statliga förvaltningsbolaget som kan förväntas komma att sätta upp ett antal staliga industrier. Är det, herr talman, det sätt på vilket man vill föra debatten i dessa frågor? Jag delar helt herr Yngve Perssons synpunkter då han säger att vi i och för sig inte har något behov av ett förstatligande. Är det inte då, herr Yngve Persson, mer naturligt att man samråder inom de organ som redan existerar och inte öppnar dialogen under ett ständigt hot?

Jag ser det här tillsammans med förslaget om det statliga förvaltningsbolaget, jag ser det också tillsammans med förstatligandet av Kabi m. fl. aktiviteter och kan inte dra annan slutsats än att samhällets ökade engagemang entydigt pekar i riktning mot ständigt nya förstatliganden. Motionärerna är ju inne på det då de anför att 75 procent av verksamheten inom LKAB:s område är förstatligad, underförstått att det rimligtvis bör vara så även inom skogsnäringen. Varför inte även inom övriga näringsgrenar? frågar jag mig. De är väl lika viktiga för landets försörjning som dessa två basnäringar.

Jag har, herr talman, känt ett behov av att ta upp denna fråga, om sättet att samråda, därför att jag tror att det är en avgörande punkt huruvida svenskt näringsliv är intresserat av att diskutera med staten i fortsättningen och om diskussionen kan ske på lika villkor och inte i den här typen av debatter.

Jag vill, herr talman, sluta med att yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON, YNGVE, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wallmark sade att de normala motivationerna för hur

man sköter en näring gäller för skogsnäringen, och det anser jag också. Jag vill emellertid understryka en sak, nämligen att det råder helt specifika förhållanden för skogen där råvaran växer upp på 100—150 år. Det ger också alltid en speciell dignitet. Om man inte beaktar den kommer man mer eller mindre vilse.

Herr Wallmark funderade över om man inte vill ha ett samarbetsklimat. Jag vågar nog påstå att det är vad arbetarrörelsen vill ha. Allt vad vi gör går strängt taget ut på att försöka resonera oss fram till samförstånd. Men var det inte bl. a. högerpartiet som för något år sedan framförde kritik mot att industrin bjöds till Harpsund för överläggningar?

Herr Wallmark nämnde vidare att allt vad man gör entydigt pekar på ett ökat statligt engagemang, alltså ett förstatligande. Ja, hur kan det väcka förvåning? Vi kan inte efter det normala mönstret lösa våra samhällsproblem, herr Wallmark. Vi måste söka nya vägar. Varför skulle vi då inte beträda den vägen om det inte går på annat sätt och den bedöms vara rationell? Hur kan man göra det till något märkvärdigt? Gör man det är varje debatt dömd att komma snett, men det är just det vi måste räkna med. Det är inte något smussel från socialdemokratins sida. Vi lämnar en öppen redovisning av utvecklingstrenden. Man får inte heller dra slutsatsen att det är typiska socialiseringsivrare, som grundar sin inställning på gamla marxistiska teser eller dylikt, vilka arbetar för och påverkar utvecklingen. Det är helt enkelt det levande livets verklighet plus en öppenhet inför medlen som bestämmer utvecklingen.

Herr talman och herr Wallmark! Hur stor skillnad är det ändå inte på det gamla högerpartiet och dagens ersättare när det gäller allmänna resonemang! Man är mycket mjukare än förr. Den metamorfosen är kanske lika påtaglig hos er som inom socialdemokratien.

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

Herr WALLMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte gradera förändringarna. Alldeles ostridigt har både mitt eget parti och herr Yngve Perssons följt med tiden och utvecklets vidare. Hade socialdemokraterna inte gjort det, hade partiet antingen inte funnits, eller också hade landet varit totalt socialiserat, ty socialisering var i alla fall målsättningen från början, herr Yngve Persson.

Sedan säger herr Persson att socialdemokratin inte har socialisering som en målsättning utan vill, fritt översatt, diskutera detta pragmatiskt. Det är klart, herr Persson, att det låter bra när ni går ut till allmänheten och säger det, men om vi går till partiprogrammet finner vi att det där står att ni är ett socialistiskt parti. Landsorganisationen har anslutit sig till detta. Om jag minns rätt står det inskrivet i dess stadgar; i varje fall står det i förbundens stadgar. Jag tycker det är mycket underligt att man så emfiskt förnekar sin ursprungliga tro. Tror ni inte riktigt själva på det här med socialisering? Det är ju i alla fall det ni bedriver. Herr Persson brukar ju vara en ärlig man i vanliga fall, och det är väl ärligast att säga att det är socialisering ni vill åstadkomma. Det framgår ju också av de motioner som den stora gruppen socialdemokrater lagt fram i denna fråga. Det framgår också av utskottets utlåtande.

Herr Persson berörde Harpsundsdemokratin, men jag tror inte vi skall diskutera den nu. Jag tror emellertid inte att diskussioner mellan regeringen och näringslivet bör föras på det planet. Det finns redan samarbetsorgan, och jag anser att de bör användas. Det vore väl rimligt att man gjorde det och inte lägger fram ett sådant socialiseringshot som det alldeles ostridigt är fråga om här. Det går väl inte att förneka att man kan läsa ut ett socialiseringshot i detta sammanhang.

Vidare vill jag med bestämdhet vända mig emot vad herr Persson säger om

att vi stöter på problem som inte kan lösas utan att vi måste söka nya vägar. »Nya vägar» är alltså för herr Perssons del synonymt med förstäljande. Vi har klättrat upp till en utomordentligt hög levnadsstandard här i landet, snabbare än i många andra länder. Vi har gjort det tack vare ett privat näringsliv. Vi kan naturligtvis diskutera om det skulle ha kunnat gå snabbare. Jag hävdar att det hade kunnat gå snabbare, om vi hade haft en annan regering. Den uppfattningen delas naturligtvis inte av herr Persson. Men jag kan konstatera — och det kan alla göra — att snabbare än så här har inget annat land lyckats lyfta upp sin levnadsstandard. Och det har alltså skett med ett privat näringsliv. Jag tror att det finns skäl att värna om detta och inte kasta bort det för vad jag kallar en marxistisk idé.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Den fråga som nu har diskuterats med utgångspunkt från en socialdemokratisk motion har vid flera tillfällen under de senaste tio åren varit föremål för diskussion, bl. a i denna kammare. Vid de flesta tillfällena har frågan aktualiserats från centerhåll. Man har därför kanske i dag funderat över varför vi inte hittills har deltagit i debatten. Kanske kan det vara en förklaring, som herr Persson sade, att debatten har varit yvig — men det var innan han började.

Herr talman! Vad frågan gäller — om vi nu så mycket som möjligt skall hålla oss till det — är fördelningen ur ägarsynpunkt mellan olika kategorier, i huvudsak tre, av skogsinnehav i detta land. Vi är alla överens om att skogen är en oerhört viktig råvarubas för den väl fortfarande största av våra exportindustrier. Det är alltså ingen tillfällighet att diskussionen omkring denna råvarubas och dess ägandeförhållanden upptar en betydande del av riksdagens arbetstid. Trots att jag kommer in sent

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

i debatten, har jag för avsikt att ta i anspråk den tid jag anser mig behöva för att klara ut de olika aspekterna ur bl. a. centerpartiets synpunkt.

Vi har i centern hävdad det enskilda ägandet såsom väsentligt, och vi gör det självfallet också i detta sammanhang. De enskilda skogsägarna har bl. a. av herr Yngve Persson fått det betyget att vi eftersträvar en rationalisering som är aktningvärd men att resultaten har blivit alldeles för blygsamma i det sammanhanget.

Jag vet inte vilka resultat som av herr Persson inte betraktas som blygsamma. Men det måste väl ändå sägas, herr Persson, att skogsägarrörelsens resultat, inte minst på den industriella sidan, har varit så pass goda att det finns anledning använda ett annat uttryck än blygsamma.

Vi är överens på många punkter. Det gäller bl. a. den varierande skogstillgången i norr och söder. Jag skall gärna erkänna att man när man diskuterar lönsamheten för de olika företagskategorierna — särskilt gäller detta domänverket — måste ta stor hänsyn till det betydande skogsinnehavet i övre Norrland. Det är rimligt att ge ett sådant erkännande.

Jag har från denna talarstol för flera år sedan och i olika sammanhang gett exempel från mitt eget län, där domänverket och de enskilda skogsägarna arbetar under likvärdiga förhållanden, på att domänverkets företag inte gett det utbyte som skulle vara önskvärt ur många synpunkter. Jag tror inte att man skall kritisera domänverket alltför hårt för detta. Domänverket har rationaliserat sin verksamhet mycket hårt. Det är kanske en övertro på rationaliseringens och stordriftens fördelar som avspeglas i resultaten.

Det kan vara ganska angeläget att diskutera detta med motionärerna. Herr Högström tror sannolikt — så har jag fattat motionen — att det stora företaget alla gånger och avgjort innebär en rationell och lönsam driftsform.

När det gäller skogen är det framför allt det mindre företagens arrondering och bristande planläggning som har kritiserats. Vi har haft en statlig verksamhet till de små och medelstora skogsägarnas tjänst under många år. Det är väl ingen som vill påstå att den verksamheten, som skogsvårdsstyrelsen har bedrivit, har varit utan betydelse.

Under de senaste årtiondena har den kooperativa samverkan mellan skogsägarna även på detta område avkastat mycket positiva åtgärder, resulterande i att man har kunnat använda stordriftens fördelar utan att därför behöva bli belastad med dess nackdelar. För många av en annan kategori — vilket tidigare påpekats här i debatten — innebär kombinationen av jord- och skogsbruk den högsta tänkbara rationalitet som i detta sammanhang kan uppnås, ty med rationellt menas ju att man väl tillvaratar dels naturtillgångar, d. v. s. i detta fall den växande skogen, dels den arbetskraft som finns disponibel. Ingen kan få mig att tro — såvida han inte kan bevisa det och ge praktiska exempel därpå — att alla de kombinerade jord- och skogsbruk som det finns så många exempel på i vårt land är irrationella. Jag tror tvärtom att man genom ett sådant förnämligt tillvaratagande av naturtillgång och arbetskraft som oftast sker ute på de mindre skogsbruken har en framkomstmöjlighet att hålla kostnaderna nere och därigenom få ut en nettobehållning på verksamheten.

Jag har i detta utlåtande studerat LO:s yttrande — det har ju tidigare varit föremål för diskussion. LO säger — och jag förmodar att herr Yngve Persson är med bland dem som utformat detta yttrande — att småskogsbruket inte har kunnat följa med i utvecklingen — avverkningarna torde på många små skogsinnehav ha begränsats, därför att virkespriserna inte ens täckt avverkningskostnaderna när maskinella hjälpmedel inte kunnat utnyttjas. Jag vet inte vad det är som ligger

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

till grund för detta påstående, men jag hävdar — som jag nyss sade — att motsatsen i många fall är förhållandet.

LO anför vidare: »Beroendet av ett mycket stort antal småskogsägare, som numera ofta flyttat in till tätorterna och är sysselsatta i andra yrken och inte för sin utkomst är beroende av skogsavverkningen, säges skapa osäkerhet i råvaruförsörjningen och för sysselsättningen i skogen.» I och för sig är jag ingen anhängare av tanken på att bibehålla framför allt stärbhusen i skogssammanhang, men det finns många som vill behålla sitt skogsinnehav, i vilket oftast inkluderas även byggnader och som därför också utgör ett utomordentligt fritidsställe sedan ägarna flyttat in i tätorterna för sina sysselsättningar. Det är just den ägarkategorin som delägarna i skogsbruksområdena med fördel kan offerera sina tjänster till. Det har också i praktiken visat sig att så varit fallet, och där detta inte skett har skogsvårdsstyrelsens tjänstemän hjälpt just dessa ägare. Jag anser därför att det är oriktigt att påstå att det förhållandet att det finns ett antal ägare av den kategori det här gäller skulle skapa någon särskild osäkerhet beträffande råvarutillgången till industrierna.

Här har i debattens början ställts upprepade frågor om vad bankoutsiktets majoritetsyrkande egentligen innebär. Jag vill upprepa frågan till utskottets företrädare, herr Ståhle: Innebär detta en beställning av en utredning, syftande till förstatligande av skogarna? Om svaret blir ja på den frågan, vill jag också veta vilka skogar man i första hand räknar med att förstatliga — de enskilda skogarna eller bolagsskogarna. Svaret på den sista frågan är av stor betydelse för mig personligen liksom för centerpartiet.

Detsamma gäller beträffande herr Högström, som väl också i sin framställning var på det klara med att motionärerna har menat ett ökat förstatligande. Jag tycker att det är rejält att

säga som det är. Det skall naturligtvis noteras på alla de punkter där det behövs noteras.

Herr Högström ansåg det vara mycket egendomligt att folkpartiets och centerpartiets representanter i bankoutsiktet hade kunnat sätta sina namn under reservationen. Jag är på intet sätt skyldig att tala för dem, men jag har läst reservationen och tycker att den innehåller många riktiga och bra påpekanden. Där sägs bl. a. att argumentationen i motionerna ter sig oklar och ofullständig. Motionärerna tycks på en gång stå kritiska inför den pågående strukturrationaliseringens konsekvenser och förorda en ökad strukturrationalisering.

Jag har funderat över två saker. Rationaliseringen i skogen har inneburit — det finns redovisat här — en minskning från 0,7—0,9 dagsverken per kubikmeter ner till 0,2. Samtliga ägarkategorier är delaktiga av den rationaliseringstakten, och konsekvensen av den måste ju vara ett minskat behov av manuell arbetskraft. Herrar motionärer, ni måste bestämma er på denna punkt! Vill ni ha en fortsatt rationalisering, som med naturnödvändighet innebär ett minskat behov av skogsarbetare i skogarna, eller vill ni eftersträva en full och oförändrad sysselsättning för skogsarbetskraften?

Vidare sägs i reservationen att motionärerna anger statens inlösen av aktierna i LKAB såsom ett föredöme i fråga om skogssektorn, utan att motionärerna beaktar den grundläggande skillnaden i ägandestrukturen mellan gruvindustrin och skogsbruket. På den punkten vill jag livligt understryka reservanternas synpunkter. Jag tror att jag vågar påstå att vi från centerpartiet har den meningen att förvärvet på sin tid av LKAB och den fortsatta driften i statlig regi var det bästa som kunde ske. Men det är väsentlig skillnad mellan att hitta en gruva i Norrland och exploatera den och att låta den nuvarande fördelningen i ägarka-



Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen  
tegorier bestå i fråga om skogen. Centern vill inte att enskilda skall köpa upp statens skogar eller bolagens skogar. Vi vill bara slå vakt om det vi har. Vi är besjälade av viljan att sätta in alla krafter på att öka rationaliseringen och hänga med på vår kant, som vi hittills har gjort, så att vi gör en gedigen insats till förmån för den fortfarande viktigaste exportindustrin i Sveriges land. Detta, herr talman, får gärna tas som en programförklaring från mig och centerpartiet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr NILSSON, NILS, (cp):

Herr talman! Den samlade skogsnäringen har under perioden 1950—1968 förmått att mer än tredubbla sitt bruttoproduktionsvärde. Med smärre fluktuationer har tillväxten under huvuddelen av 1950-talet kunnat hålla jämna steg med den snabba ökningen av vår nettonationalprodukt, medan takten under 1960-talet har mattats något. Sett mot bakgrunden av de svårigheter som skogsnäringen haft att kämpa med under senare år får nedgången dock anses såsom obetydlig. Ogynnsam prisutveckling och därmed skärpt konkurrensläge, avsättningssvårigheter och därmed nödtvungna produktionsbegränsningar har inte givit gynnsamma betingelser för skogsnäringen. Innevarande år har dock givit en återhämtning, och man kan nog räkna med något förbättrat världsmarknadspris för flertalet skogsindustriprodukter och därmed även en kvantitativ expansion.

Exportvärdet under de 19 åren 1950—1968 uppvisar en i det närmaste lika stark stegring som bruttoproduktionsvärdena och beräknas för år 1968 till cirka 6,5 miljarder. I relation till vår totalexport visar dessa värden en fallande trend, men orsaken härtill är främst verkstadsindustrins och i viss mån även den kemiska industrins starka frammarsch på exportmarknaden

under en tid då skogsnäringens internationella konkurrensvärde försämrats, samtidigt som dess möjlighet till kvantitativt ökande avsättning begränsats. En sådan situation kan inte tas till intäkt för att det skulle brista i effektivitet hos denna del av näringslivet.

Här har talats mycket i dag om strukturrationalisering inom skogsbruket, och motionärerna har också anvisat den som en av orsakerna till de förändringar som skett i fråga om arbetstillfällena. Jag har mer än en gång från denna plats ifrågasatt om inte strukturrationaliseringen kan ha gått för snabbt, så snabbt att man på de orter där skogsbruket varit basnäring inte hunnit med att skaffa de erforderliga ersättningsarbetena.

Granskar man skogsnäringen som en helhet, kan man finna att skogsindustrin visar en god ökning i takten, medan skogsbruket har fått sitta emellan på ett hårdare sätt. Här kommer då också strukturrationaliseringen in. Det är här det har skett en mycket stor mekanisering med åtföljande stora kostnader och påfrestningar för nettovärdet. Vad beträffar de ökningar som skett i fråga om rotnettet kan det konstateras en mycket stark höjning av de sociala omkostnaderna. En maskin kräver inga sociala omkostnader, men den är ändå en mycket stark påfrestning på den ekonomi vilken som slutresultat ger rotnettet.

Tar man då i beaktande de effekter som rationaliseringen har fört med sig, kan man ju finna att de besparingar som har gjorts på omkostnadssidan genom en hård mekanisering i stället medfört kostnader på andra områden. Förflyttningen av en så stor mängd människor som det här har varit fråga om till andra delar av vårt land har inte gått utan mycket stora kostnader.

Det har här i dag sagts att det skulle vara uttryck för en konservativ syn att centerpartiets representanter har sällat sig till reservanterna. Detta är emellertid inte så märkvärdigt, om vi se när-

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

mare på problemet. Det mindre skogsbruket har i många olika omgångar fått motta kritik för att det inte har varit tillräckligt effektivt. Det har sagts att det mindre skogsbrukets enheter är för små för att där skall kunna bedrivas ett effektivt skogsbruk. Småskogsbruket är alltså i detta sammanhang alltför litet, och storskogsbruket är alltför kapitalstarkt.

Motionärerna menar att landets realvärden inte får behärskas av ett fåtal enskilda kapitalägare. Detta uttalande återges i utskottets utlåtande. Det större skogsbruket skulle i så fall behärskas av ett fåtal enskilda skogsägare, medan de mindre skogsbruken är alltför många och alltför små.

Det har sagts flera gånger i dag att småskogsbruket inte är ett tillräckligt effektivt skogsbruk. Kan småskogsbruket emellertid leverera sina produkter till samma pris som de statliga företagen så är det väl ett bevis på tillräcklig effektivitet. Avgörande är dock att råvaran kan levereras till samma pris och kanske ibland på ett väl så effektivt sätt.

I mitt eget län förekommer såväl småskogsbruk och storskogsbruk som i statlig regi bedrivit jordbruk. Såvitt jag vet hävdar småskogsbruket sig mycket gott i den konkurrensen. Samverkanstanken blir mer och mer utbredd och kommer säkert att växa sig starkare i framtiden utan ingripanden från något annat håll.

Jag skulle till sist vilja understryka vad herr Svanström sade för en stund sedan, nämligen att ett småjordbruk kombinerat med ett skogsbruk säkerligen är det mest effektiva när det gäller att ta vara på arbetstillfällena på så sätt att outnyttjad tid kan tillgodogöras. Jag skulle tro att större delen av Norrlands jordbruk utgör en kombination av småskogsbruk och jordbruk.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, OVE, (s):

Herr talman! Låt mig som en från de djupa leden kommande och till fotfolket hörande man ofint nog hoppa in i den här debattens skälvande slutske- de. Jag är varken motionär eller medlem av utskottet, men jag har suttit och lyssnat på debatten. Trots att jag kanske inte i sak har något nytt att säga har jag ansett mig ha anledning att framlägga några synpunkter på förhållandena för en grupp människor som inte har berörts tidigare i denna debatt, nämligen de inom näringen anställda.

Få näringsgrenar, om ens någon, har genomgått en så snabb rationaliseringsprocess som skogsbruket, vilket också tydligt avspeglas i det antal dagsverken som åtgår för att producera en skogs-kubikmeter. I LO:s remissyttrande påpekas att det under en mycket kort period uppstått en minskning i arbetskraftsåtgången per producerad skogs-kubikmeter från 0,9 dagsverken ned mot nu 0,2 dagsverken. Denna rationalisering har varit nödvändig, och den har också accepterats av arbetstagarparten och dess fackliga organisation. För att det skulle bli möjligt att åstadkomma en fortsatt standardstegring för arbetstagarerna har dessa accepterat företagens krav på rationalisering och utnyttjande av moderna avverkningsmetoder. Förhoppningen och kravet har samtidigt varit att man skulle få trygghet i sysselsättningen — en trygghet som dock inte alltid varit den allra bästa. Många gånger har det endast varit de fackliga ingripandena som möjliggjort några lunda trygghet i sysselsättningen.

Äganderättsförhållandena har utan tvekan en väsentlig betydelse när det gäller skogsbruket och tryggheten i en rationell drift. Många enskilda skogsägare har alldeles för små enheter, och dessa enheter ingår också ofta i stora stärbhus. Dessa skogsägare har visat ett svagt intresse för omarronderingar och för att deras skogsinnehav skall bidra

**Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen**

till trygg sysselsättning och fasta leveranser till industrierna. På grund av gjorda investeringar kräver industrierna en trygg råvarutillgång. Utan tvivel kan det anföras att de skogskooperativa brukningsenheterna varit till nytta och gjort en värdefull insats, men inte i tillräckligt stor utsträckning.

I reservationen heter det: »Omarrondering av skogsmark, ökat samarbete mellan skogsägare och förbättrad planläggning av skogsbruket är åtgärder som kan leda till ett mera effektivt utnyttjande av skogsbeståndet.»

Detta konstaterande hade möjligen varit riktigt om man inte strax dessförinnan hade skrivit följande: »Av skogsarealen utgörs ungefär hälften av s. k. privatskogar, fördelade på ett par hundra tusen brukningsenheter, och en fjärdedel av allmänna skogar, till största delen i statens hand.»

Ungefär hälften av skogsinnehavet utgörs av s. k. privatskogar, vilkas ägare inte alltid har tillräckligt stort socialt ansvar, som jag redan påpekat. Även om det i ärlighetens namn skall sägas att skogsägarföreningarna och bondekooperationen gjort goda insatser, uppkommer problem för sysselsättningen, och industrileveranserna kan bli ojämna.

Jag baserar detta påstående på det faktum att det på vissa områden, t. o. m. geografiskt stora — det har också tidigare påpekats från denna talarstol i dag — förekommer en avverkning som är betydligt mindre än återväxten, trots att bolag och samhälleliga skogsägare har en avverkning som är större än tillväxten, med andra ord en överavverkning. Hos denna senare ägarkategori förekommer vid vissa tillfällen en överavverkning av rent sociala skäl. Det kan naturligtvis inte på sikt vara möjligt att den vägen i viss mån idka social- och lokaliseringspolitik. Här måste alla ägarkategorier medverka och skapa jämnhet i sysselsättningen. Den enda förutsättningen för god skogsvård är jämn avverkning i den storleksordning

som tillväxten möjliggör. I många av våra skogsbygder är arbete i skogen den enda sysselsättningen, och den måste då också skötas på ett sådant sätt att man skapar fast sysselsättning, vilket innebär trygghet i anställningen och möjlighet att leva kvar på orten. Det är även nödvändigt att den årliga tillväxten uttas kontinuerligt. Detta möjliggör en så hög fast sysselsättning som förhållandena medger. Den ryckighet som förekommit inom det svenska småskogsbruket måste motverkas. Vid höga priser har man gjort stora avverkningar, och vid låga priser små avverkningar. Det kan inte vara lyckligt för någon. Särskilt på längre sikt kan varken den enskilde, samhället eller skogsägaren vara betjänt av ett sådant förhållande.

Skall svensk skogsindustri kunna expandera under 1970-talet, fordras trygg sysselsättning för de anställda inom såväl skogen som skogsindustrin. Detta kräver kontinuerliga avverkningar och en fortsatt rationalisering, som också gör skogen lockande för ungdomen. Men också säkra leveranser för industrin är nödvändiga för att man skall kunna skapa säker sysselsättning för industrins anställda. Det måste innebära trygghet för företagen om råvarutillförseln är kontinuerlig och på så sätt möjliggör säkra driftsförhållanden. Härvid är ägande- och brukningsförhållandena väsentliga. Den enda förutsättningen för att man skall kunna förverkliga vad jag här talat om är ökat samhällsinflytande över den svenska skogsnäringen.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i denna debatt. Men åtskilliga talare har menat att motionärerna varit ute i onda avsikter när de väckt motionen, och jag råkar vara en av dessa motionärer. Det var närmast herrar Strand-

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

berg och Åkerlund som ville att vi skulle svara på en del frågor.

Det är inte alls fråga om något angrepp på det enskilda näringslivet, utan motionen är kritisk mot det tillstånd som har varit och delvis är rådande inom den stora näring som skogsbruk och skogshantering i vidaste mening innebär. Det har ju varit väldigt stora förändringar. Den som tidigare varit verksam inom det svenska skogsbruket vet ju att det till och med fanns en tid — år 1943 — då denna kammare och medkammaren fick anta en lag som innebar att man kommenderade ut en hel årsklass att göra arbetsplikt, som det hette, för att få fram virke i skogen. Vi upplevde också hur riksbetslagen rekryterades från tätorterna för att det inte skulle bli brist på bränsle. Sedan har vi upplevt att det blivit överskott på skogsarbetare. Det har varit stor arbetslöshet i skogslänen och är det alltså. Det visar hur denna näring haft problem att brottas med. Men den är av så vital betydelse för landets fortsatta välfärd att vi har all anledning att syssla med skogsproblemen.

Många tittar på hur det kommer att se ut framöver. Man har gjort olika inventeringar i länen. I Norrbotten har man gjort en sådan inventering, den bekanta BD 80. Denna ger klart vid handen att vi ännu inte har nått dithän att vi kan säga att rationaliseringen är över och att det kommer att bli ökad efterfrågan på arbetskraft. Utredningen BD 80 ger vid handen att 1965 fanns, om man slår ut det på helårsarbetare, möjligheter för 6 723 personer att vara sysselsatta i det norrbottniska skogsbruket. Då är även säsongarbetskraften inräknad. Utredningen räknar med att vi 1980, alltså om drygt tio år, skall komma ned till 4 231 anställda i skogsbruket, om de skall ha full sysselsättning. Det innebär att vi måste ytterligare rationalisera bort 2 492 anställda i skogsbruket. Tittar man sedan på jordbruket, som är en av de näringar

som har diskuterats här, finner man samma tendens. År 1965 var arbetskraftsbehovet i Norrbotten 4 235 dagsverken och 1980 blir det 2 453. Det är alltså bortåt 1 800 inom jordbruket som kommer att ha försvunnit år 1980.

Tittar man sedan på hur det kommer att se ut i de enskilda kommunerna, frågar man sig hur det skall gå med de ägor som dessa människor innehar, om arbetskraften inte kan få sysselsättning utan flyttar till andra delar av länet eller andra delar av landet. Låt oss ta en sådan kommun som Gällivare. Där fanns år 1965 186 jordbruk. Man räknar med att det inte finns något jordbruk i Gällivare år 1980. Likadant är det i Jokkmokk och i Arjeplog — man skulle inte ha något jordbruk där. Men det är ju ändå en hel del som äger dessa jordbruk i dag, och många är väl även så gamla att marken kommer i annans ägo. Det kanske blir en ägare som inte bor i Norrbotten, utan i Stockholm eller någon annanstans och som övertar dessa jordbruk eller kombinerade skogs- och jordbruk. Man frågar sig: Vem skall ta hand om dessa? Det måste väl vara ett intresse att diskutera vem som skall sköta dem.

Det måste vara ett intresse att marken kommer in i ett ordnat skogsbruk, vare sig det är den ena eller den andra ägarkategorin. Där har ju också lantbruksnämnderna verkat. De köper upp jordbruk som läggs ned och erbjuder dem till salu. Det samma gäller bolag, det gäller enskilda, och det gäller domänverket. Där måste man väl beakta vem som bäst kan tillgodogöra sig arealen. Det kanske är en avstyckning mitt uppe i en kronopark eller kronoskog. Då är det ganska naturligt att marken återförs till kronan. Om skogsarealen gränsar till en bolagsmark, då är det naturligt att bolaget får köpa skogsmarken när den förutvarande ägaren gett sig därifrån och marken övergått i andra eller tredje generationens ägo. Det är sådana praktiska ting som man måste diskutera. Detta är inte bara en

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

skoglig angelägenhet, utan också en angelägenhet för den industri som är baserad på skogsbruket. Industrin är angelägen att få råvara, och det kan endast ske på det sättet att man sköter de skogsarealer som finns. Det är alltså inte fråga om någon så märkvärdig metodik här.

Eftersom staten i Norrland råkar ha stora skogsägor och det finns enklaver insprängda i de statliga skogarna och den tidigare ägaren flyttat därifrån, vad är då naturligare än att de går tillbaka till det hemman som de tidigare hörde till? Detta är sådant som man bör observera.

Man bör också ta hänsyn till de industrier som ligger nära till. Jag är förvånad många gånger då man ser i Norrbotten, där vi har ASSI å ena sidan och SIA å den andra, hur man kan köra virke i två riktningar. Man kör virke från Kalix till Piteå och från Piteå till Kalix, därför att man har skogar på olika håll. På sistone har väl en del byten förekommit. Jag vill gå så långt som att säga att det vore ur ASSI:s och SIA:s synpunkt lämpligt att man tog upp en diskussion om att ha sina skogsinnehav så nära industrin som möjligt, så att man på den vägen skulle få ökad effektivitet. Det finns många sådana ting att diskutera.

Jag såg att i mitt gamla hemlän Värmland hade exempelvis domänverket och ett bolag i Småland bytt ägor, vilket båda parter tjänat på. Det finns säkert över hela detta väldiga land åtskilligt att göra för att åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd.

Til syvende og sidst är det väl ändå så, att skall man effektivt bedriva skogsbruk måste det vara i stora enheter. Man får sätta in moderna maskiner o. s. v. Om det då också skulle råka vara på det sättet att samhället skulle få ett ökat skogsinnehav, tror jag inte att detta i och för sig är någon olycka.

Jag har haft tillfälle, herr talman, att delvis med denna riksdags medverkan för några månader sedan besöka Cana-

da och studera dess skogsbruk. Där innehade delstatsregeringarna praktiskt taget all skogsmark. Jag hörde inte talas om någon debatt om att det skulle vara till stort förfång för näringen att staten hade sådana enorma skogstillgångar, utan det betraktades t. o. m. som en fördel. Där upplät man åt enskilda företag att få avverkningsrätter, på så sätt ålade man dem även skogsvård o. s. v.

Man skall inte försöka få i gång en debatt här om att det skulle vara en stor riksolycka om staten fick några hektar skogsmark till. Det är inte det frågan gäller, utan den gäller en effektiv förvaltning av skogarna och deras avkastning. Det är till sist detta som utgör grunden för den ökade levnadsstandard.

Herr Strandberg sade att en allmänning i Norrbotten kan uppvisa 10 miljoner kronor i vinst, medan domänverket kanske i närheten har en lika stor kronopark som kan representera 30 miljoner kronors förlust. Jag vet inte om dessa siffror är tagna ur någon statistik eller om det bara är ett exempel. Men så mycket vet man i alla fall om skogsbruk att det beror på i vilket produktionsstadium man gör redovisningen. Det är möjligt att allmänningen var i det tillståndet, att man vid en viss tidpunkt behövde avverka ett stort bestånd av timmer vilket var moget för avverkning. Men kanske motsvarande kronopark hade gjort avverkningen för några år sedan och hade skogsvårdsåtgärderna kvar att göra. Det finns över huvud taget ingen möjlighet att göra några jämförelser av detta slag. Allt beror på vilka uttag man gjort och vilka åtgärder man vidtagit för att få en bättre skogsvård på längre sikt. Driftresultatet vid en viss tidpunkt är mycket beroende på vad man har avverkat och vad man har för kostnader för skogsvård just vid det tillfället. Vi vet att det skett väsentliga uppräckningar just på skogsvårdens område också med samhällets medverkan. Jag tänker

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

närmast på de skogsröjningsåtgärder som bedrivits i AMS' regi; de är av stort värde.

Till sist, herr talman, vill jag säga några ord om herr Åkerlunds påståen-  
de att LKAB fört en sysselsättnings-  
ovänlig personalpolitik och gjort av-  
skedanden. Det är ingalunda på det sättet  
att LKAB har gjort några avskedanden,  
utan den minskning av arbetskraften  
vid LKAB som skett har berott på  
naturlig avgång på grund av pension  
och annat. Det har således inte före-  
kommit några avskedanden under den  
tid bolaget drivits i statlig regi. Varför  
vinsten hos LKAB minskat tycker jag  
att herr Åkerlund mycket väl borde ha  
reda på. Det har inte berott på att kost-  
naderna ökat, utan helt enkelt på att  
malmpriset har fallit med 50 procent  
under de senaste åren. Vi är tyvärr inte  
i den situationen att vi kan bestämma  
priset på malmen, men bolaget har i  
alla fall framför allt genom ökad kvan-  
titet brytningar lyckats öka produktionen  
med 10 miljoner ton på två år. Det  
är detta som har kunnat upprätthålla  
sysselsättningen och bidragit till att  
man undvikit en ännu mindre vinst.

Jag tror därför inte att LKAB är nå-  
got väl valt exempel på att ett bolag  
som drivs i statlig regi inte tänker på  
arbetskraften. Det är som alla andra  
företag underkastat marknadens alla  
fluktuationer och måste också vara med  
i rationaliseringsarbetet för att kunna  
stanna kvar på marknaden. Det måste  
varje företag vare sig det drivs i statlig  
eller enskild regi för att kunna klara  
sig på längre sikt.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! I den långa debatten i  
detta ärende, som har uppkallat ett fler-  
tal ledamöter, måste också jag ta tillfäl-  
let i akt i egenskap av näringsutövare  
i branschen att få säga några ord. Jag  
hade kunnat inskränka mig till att helt  
instämma i herr Svanströms synpunkter  
för centerpartiets räkning men vill dock

något kommentera situationen i södra  
Sverige.

I debatten här har påpekats att det  
skett en förskjutning av skogens bety-  
delse för samhället och för yrkesutövar-  
na i alla led från norra till södra Sve-  
rige. Detta har för vår del inneburit  
en stark expansion och en stor utbygg-  
nad. Det har fört med sig en ganska  
stor strukturrationalisering, framför allt  
inom den mindre och medelstora såg-  
verksindustrin. Inom skogsbruket har  
det tagit sig uttryck, som här tidigare  
påpekats, i bildandet av skogsägarorga-  
nisationerna och skogsbruksområdena.  
Det är väl endast kapitalbristen och det  
höga ränteläget som har omöjliggjort  
en vidare utbyggnad framför allt för  
den mindre och medelstora sågverks-  
industrin. Annars hade också den kun-  
nat expandera och ta till vara ännu  
större kvantiteter av skogens råvaror.

Att man ändå har lyckats bra bevisas  
väl av att södra Sverige, som har det  
största antalet enskilda skogsbruk så-  
väl som det största antalet enskilda såg-  
verksägare, likväl har det högsta rot-  
priset till skogsägarna i detta land. Det  
gäller såväl de enskilda skogsägarna  
som statens skogar och de som äges av  
andra samfälligheter.

Man kan således inte påstå att den  
strukturella situationen i södra Sverige  
skulle vara till förfång för någon. Det  
visar också den ökade exporten från  
dessa näringar. Särskilt när det gäller  
exporten till England har de hävdats sig  
på ett synnerligen fördelaktigt sätt. Det  
är givetvis av många orsaker, bl. a. den  
flexibilitet den mindre näringsutöv-  
ningen har att snabbt kunna sälja för  
köparen speciellt begärliga dimensio-  
ner. Det är också den utveckling som  
har skett på hamnområdet och på far-  
tygssidan som har gjort att vi kan till-  
godose köpareländerna med snabba le-  
veranser och för dem, som jag tidigare  
sade, begärliga varor.

Jag tror att man skall ha detta klart  
för sig i diskussionen om eventuella för-  
delar med stordrift eller om vi skall be-

## Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

hålla den nuvarande strukturen. Jag tror också att dessa industrier i södra Sverige i prishänseende väl hävdar sig i konkurrensen med motsvarande industrier i övriga delar av landet. Det har också haft den fördelen med sig, som vi från näringslivets sida hälsar med tillfredsställelse, att vi kunnat systerlägga våra anställda året runt. Det har inneburit att arbetarna bättre kunnat utbilda sig och därigenom bidragit till att åstadkomma en vara, som är begärlig och till fördel för vårt land. Jag har därför den uppfattningen att vi bör bygga vidare. Jag skulle vilja säga att det bör ställas mera medel till industrins förfogande för en ytterligare expansion som kunde bidra till ökade valutaintäkter för vårt land.

Herr Dahlberg nämnde att han tillsammans med några andra riksdagsledamöter varit i Canada, och jag hade förmånen att vara hans reskamrat. Han nämnde att i Canada äger provinsregeringarna i stort sett all skog. Där hade man således storskogsdrift så långt man kunde komma. Vi såg också ett flertal stora företag såväl på massasidan som på sågverkssidan, men åtminstone till min förvåning såg vi också ett flertal sågverk som inte hade den jättedimension man föreställt sig. Min reflexion var att trots denna storlek på den skogliga sidan och sågverkssidan, så fanns det inga grupper där ute som hade det bättre än vi har hemma i Sverige. Jag tror att vi lätt kan konkurrera med dem. Jag tror att svenska staten både i fråga om intäkter i egenskap av skogsägare och i fråga om skatteintäkter från det enskilda skogsbruket får in bättre valuta än staten där ute fick i det lilla rot-netto som kom staten-skogsägaren till del. Dessa förhållanden sade åtminstone mig att utvecklingen i Canada inte är någonting att sträva efter i Sverige.

Herr talman! Jag vill sluta med detta och ber att få yrka bifall till reservationen, som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr PETERSSON, KARL, (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort — jag vill bara säga några ord till herr Högström. Han redovisade siffror från mitt län beträffande skogstillgången och avverkningarna. Jag nämnde en av anledningarna i mitt tidigare anförande. Det är de utökade O-områdena som spelar en väsentlig roll.

Beträffande herr Högströms yttrande angående flottledsnedläggningarna vill jag påpeka att domänverket väl också har medverkat till nedläggningar som de enskilda skogsägarna inte hade stora möjligheter att påverka.

Herr Yngve Perssons påstående att det från Jämtlands län framställts särskilda yrkanden om att staten borde gripa in i skogsbruket kan jag tyvärr inte bemöta. Jag kan inte säga om det är felaktigt eller riktigt — jag känner inte till det. Jag vill bara deklarerera att skogsägarna där genom samverkan har försökt att lösa de mycket svåra problem som finns. Vad gäller O-områdena där vill jag också påpeka att man trots underskott på bedrivna avverkningar ändå har avverkat. Därför kan vi inte säga att skogsägarna inte har gjort några insatser.

Herr Dahlberg uttryckte önskemål om utbyte mellan olika ägarkategorier, och jag kan klart redovisa att i mitt län samarbetar skogsägarrörelsen och SCA genom utbyte för att utvinna bästa möjliga resultat med så korta transporter som möjligt.

Herr HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall inte besvära vare sig talmannen eller kammarledamöterna med något långt inlägg nu, men det är ett par saker som ger mig anledning säga några ord i egenskap av företrädare för motionärerna.

Herr Svanström sade att jag hade prisat det stora företaget som den enda driftsformen. Jag har inte i något av mina anföranden hävdad sådana synpunkter. Det är här fråga om en nä-

### Ang. ägandeförhållandena inom skogsnäringen

ringsgren där det vid sidan av de stora företagen finns gott utrymme för små enheter. Jag har i mina inlägg hävdat och understrukit — och det framgår också av motionen — att den kooperativa sektorn med fördel kan byggas ut.

Låt mig också i replik till herr Nilsson, som kände sig illa berörd av att jag betecknat mitten som konservativ i denna fråga, anföra ytterligare en synpunkt som avslutning. Det är i och för sig synd att inte den nye folkpartiledaren nu befinner sig i kammaren. Vad sade han i sitt trontal vid folkpartiets förbundsstämma i denna fråga? Jo, att Kooperationen skapat kapitalförutsättningar för jordbruket och att det finns förutsättningar att utveckla jord- och skogsbruket i den kooperativa formen. Jag är av samma mening, och den delas också av de andra motionärerna. Vi har inte i motionen riktat kritik mot det enskilda bondeskogsbruket. Var kan herr Swanström finna detta?

Jag delar den meningen att det finns mycket av värde i det kombinerade jord- och skogsbruket, inte minst för Norrlandslänen.

Herr Wallmark bad om en precisering av uttrycket ökat samhällsinflytande. Det är att samhället skall ha möjligheter att medverka i och ta del av åtgärder som avgörs av viktiga basnäringars företrädare. Jag har som exempel framhållit transportfrågor, flottleder o. s. v. Det finns en rad andra sådana exempel.

Jag vill också säga att jag är förvånad över mittenpartiernas ställningstagande i denna fråga. Vi kommer nämligen att inom kort få ta ställning till en proposition som rör ökat samhällsinflytande inom en annan sektor av samhället, och i den frågan har mittenpartierna sällat sig till socialdemokratin.

Låt mig som avslutning få läsa några rader ur motionen: »Det gäller därför nu att väl tillvarata de resurser som finns i våra skogstillgångar och i vår tekniskt högtstående förädlingsindu-

stri och dess skickliga arbetskraft i alla produktionsled.» Vi är ute efter ett effektivt näringsliv som gagnar alla.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag skall inte fresta herr talmannens och kammarens tålmod alls. Men jag vill svara på den fråga som herr Högström ställde och nämna, att jag ur motionerna inte kunnat utläsa något annat än att motionärerna förordar ett ökat statligt inflytande och att staten i detta sammanhang representerar det största företaget.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Åkerlund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Åkerlund begärde rösträkning, verkställdes nu vote-



ring medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 60.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 49, i anledning av framställning från riksdagens revisorer angående omorganisation av revisorernas kansli, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

#### Ang. förbud mot professionell boxning

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 51, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot professionell boxning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 23 maj 1969 dagtecknad proposition, nr 118, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll,

dels föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om förbud mot professionell boxning,

dels anhållit om riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 (nr 617).

I propositionen hade föreslagits en lag om förbud mot professionell boxning. Förbudet avsåge tävlings-, uppvisnings- och träningsmatcher här i landet. I propositionen hade övervägts frågan om förbud också mot amatörboxning. Förslag om sådant förbud framlades dock icke. Det hade härvid förutsetts, att skärpta säkerhetsföreskrifter skulle genomföras för denna boxning.

#### Ang. förbud mot professionell boxning

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 1063, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, och II: 1223, av herr *Sjöholm m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 1067, av herr *Hjorth m. fl.*, och II: 1233, av herr *Gustavsson* i Ängelholm *m. fl.*,

dels motionen II: 1226, av fru *Kristensson m. fl.*,

dels ock motionen II: 1232, av herr *Dockered m. fl.*

I motionerna I: 1063 och II: 1223 hade anhållits om förbud även mot amatörboxningen i enlighet med ett vid lagrådsremissen fogat förslag till lag om förbud mot boxning.

I motionerna I: 1067 och II: 1233, motionen II: 1226 samt motionen II: 1232 hade yrkats avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. beträffande frågan om boxningens tillåtlighet

att riksdagen med avslag på motionerna I: 1067 och II: 1233, II: 1226 och II: 1232, samtliga såvitt nu vore i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 1063 och II: 1223, såvitt nu vore i fråga, måtte besluta, att förbudslagstiftning mot boxning skulle införas;

B. beträffande frågan om utformningen av ett boxningsförbud  
att riksdagen

dels med avslag på motionerna I: 1063 och II: 1223, I: 1067 och II: 1233, II: 1226 och II: 1232, samtliga såvitt nu vore i fråga, måtte antaga det genom propositionen nr 118 framlagda förslaget till lag om förbud mot professionell boxning,

dels med avslag på motionerna I: 1067 och II: 1233, II: 1226 och II: 1232, samtliga såvitt nu vore i fråga, måtte lämna utan erinran förslaget till kun-

**Ang. förbud mot professionell boxning**

görelse om ändring i allmänna ordningsstadgan.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Erik Svedberg* (s), *Helge Karlsson* (s) och *Dockered* (cp), fru *Kristensson* (m) samt herrar *Jönsson* i Malmö (s) och *Rosqvist* (s), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, beträffande frågan om boxningens tillåtlighet, att riksdagen med bifall till motionerna I: 1067 och II: 1233, II: 1226 och II: 1232, samtliga såvitt nu vore i fråga, samt med avslag på motionerna I: 1063 och II: 1223, såvitt nu vore i fråga, måtte besluta, att förbudslagstiftning mot boxning icke skulle införas;

2) av herr *Sjöholm* (fp), som ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställa, beträffande frågan om utformningen av ett boxningsförbud, att riksdagen måtte — med förklaring att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga det genom propositionen nr 118 framlagda förslaget till lag om förbud mot professionell boxning — med avslag på motionerna I: 1067 och II: 1233, II: 1226 och II: 1232, samtliga såvitt nu vore i fråga, samt i anledning av motionerna I: 1063 och II: 1223, såvitt nu vore i fråga,

dels för sin del antaga förslag till lag om förbud mot boxning av i reservationen angiven lydelse, vilket förslag innebure, att boxningsförbudet skulle avse all boxning,

dels lämna utan erinran förslaget till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Föreliggande utlåtande från första lagutskottet har avgetts med anledning av proposition nr 118 i vilken föreslås förbud mot professionell boxning.

I jämförelse med flera av de ärenden som tidigare varit för behandling här i dag är denna fråga, kan man säga, liten och oväsentlig. Men den har ändå en viss principiell betydelse. När man säger att det är en liten fråga, menar man väl dock inte därmed förslaget till förbudslagstiftning, ty en dylik lagstiftning är ju någonting som tas till när inte några andra medel hjälper, något som är behövligt i krissituationer. Litenheten får väl anses gälla det objekt som den föreslagna förbudslagstiftningen riktar sig mot, nämligen yrkesboxningen.

Vid frågans behandling i Nordiska rådet fanns tillgänglig en statistik från 1965, som visar boxningssportens omfattning i Norden. Denna statistik, som även varit underlag för departementets bedömningar, finns återgiven i propositionen och visar att sex personer i vårt land har rätt att delta i professionell boxning. Tyvärr måste dock konstateras att inte ens statistiken över detta ytterst ringa antal boxare är hållbar i dagsläget. Sedan år 1965 har det tydligen rasat utför med yrkesboxningen i landet. I en av motionerna som väcktes med anledning av propositionen sägs att en eller högst två personer ägnar sig åt proffsboxning. Inte heller det tecknar dock dagsituationen. Vid den förfrågan som utskottet gjorde hos Boxningsförbundet och prokommissionen vid realbehandlingen av propositionen och motionerna fick vi besked om att ingen boxare i vårt land för närvarande innehar licens för yrkesboxning, och man hade inte heller erfart att någon dylik boxare skulle dyka upp inom den överblickbara framtiden. Det kan därför helt enkelt konstateras att den principiellt sett allvarliga lagstiftningsåtgärd som en förbudslagstiftning alltid innebär i det här fallet riktar sig mot vad man skulle kunna kalla en företeelse som i varje fall för närvarande inte är tillfinnandes i sinnevärlden.

Vad är då orsaken till detta minskade intresse för yrkesboxningen? För

min del tror jag att inte minst dagstidningarnas kritiska attityd gentemot s. k. oarter inom sporten har verkat dämpande på intresset för densamma. Och på så sätt är allt gott och väl.

Ett förbud skulle däremot lätt kunna få en verkan som man inte har räknat med. Det som är förbjudet brukar vara alldeles särskilt lockande och intressant, speciellt om förbudet riktar sig mot ting som enligt den allmänna folkmeningen inte är kriminella. Ett isolerat förbud här skulle mer än väl kunna tänkas provocera fram deltagare från vårt land till matcher i grannländerna. Träningen kan då bedrivas här, varvid polisen, som förvisso har nödvändigare saker att syssla med, finge vara med och kontrollera om träningen bedrivs professionellt eller amatörmässigt, ty även yrkesboxarnas träningsmatcher föreslås falla under förbudsklausulen.

Givetvis går det inte att bagatellisera de skador som en boxare kan ådra sig i ringen. Dylika risker följer dock med all hård tävlingsport. En läkare skrev häromdagen i en tidning att all idrott i det här hänseendet är farlig, därför att de tävlande pressas till att ta ut sina yttersta krafter. Han förordade därför i stället endast motionsidrott. Att tänka sig att unga människor för skaderiskernas skull skall avstå från tävlingsidrott i olika former torde dock vara verklighetsfrämmande. Faror möter överallt ute i livet. Idrotten är fördenskull en hård men fostrande skola som inte minst lär sina elever att med jämnmod möta såväl segrar som nederlag.

Beträffande riskerna för hjärnskador, som särskilt påtalas i samband med boxning, skrev en annan läkare för några dagar sedan att dylika skador på grund av alkoholmissbruk har blivit vanligare och påtagligare alltsedan motboken togs bort. Fastän skador av alkoholmissbruk drabbar människor till antal av helt andra proportioner än skador till följd av boxning har dock kra-

**Ang. förbud mot professionell boxning**  
vet på förbud som nykterhetspolitiskt medel numera lagts på hyllan.

Den nordiska läkarkommittén som på Nordiska rådets uppdrag undersökte boxningens skadeverkningar för sportens utövare är egentligen mycket försiktig när det gäller att bedöma dylika skador på grund av boxning. Det sägs sålunda — detta finns återgivet i propositionen — att de vetenskapliga metoderna att påvisa hjärnskador är osäkra och att närmare undersökningar härvidlag måste bli omfattande, besvärliga och dyrbara, samtidigt som utsikterna att nå fruktbara resultat är små. Läkarkommitténs rapport utmynnar inte heller i något yrkande på förbud utan i ett yrkande på förbättrat skydd för boxarna.

Reservanterna i utskottet tycker inte att det kan vara angeläget med en förbudslagstiftning. Det man vill vinna med ett förbud är redan förverkligat på så sätt att det för närvarande inte finns någon yrkesboxare inregistrerad i landet. Skulle det mot förmodan visa sig att den professionella boxningen om några år vaknar till liv och utvecklas till att bli något av en landsplåga i Norden, kan det vara motiverat att återkomma med förslag om förbud och då helst i samarbete med de övriga nordiska länderna. Ett bifall till utskottsmajoritetens förslag i dag synes därför inte vara motiverat, särskilt som stor risk föreligger för att ett förbud kan få negativa verkningar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 1, som är fogad till detta utlåtande.

I detta anförande instämde herrar *Dahlberg, Paul Jansson, Tage Johansson, Einar Eriksson, Hansson och Stalling* (samtliga s).

Herr **KARLSSON, HELGE**, (s):

Herr talman! Boxningens vara eller inte vara har diskuterats vid skilda tillfällen här i riksdagen. Jag tror att förs-

### Ang. förbud mot professionell boxning

ta gången var år 1924, då en motion väcktes. Därefter har tid efter annan dels motionsvägen, dels i form av interpellationer frågan väckts om boxningens avskaffande såsom sportgren och yrkesutövning här i landet.

År 1959 tillsatte regeringen en enmansutredning, som skulle undersöka boxningens skadeverkningar. Utredaren, doktor Naumann, lade fram sitt betänkande år 1961, vari han konstaterade, att de medicinska skadorna av boxningen här i landet inte var av sådan art att de kunde föranleda ett förbud avseende, varken mot den amatörmässiga eller mot den professionella boxningen.

Sedermera har frågan förts upp på det nordiska planet, och Nordiska rådet tillsatte år 1963 en läkarkommitté, som skulle undersöka de medicinska skadeverkningarna av boxningen. Denna kommitté har nästan uteslutande grundat sitt utlåtande på doktor Naumanns undersökningar därför att — som kommittén själv framhåller — efter år 1966 någonting nämnvärt på detta område inte har inträffat. Läkarkommittén förklarade enhälligt att det inte finns anledning att utfärda något boxningsförbud med hänsyn till de medicinska skadeverkningarna, även om dessa i de enskilda fallen kanske kan vara av betydelse.

Man frågar sig då vad som har hänt sedan år 1961 när doktor Naumann avlämnade sitt betänkande. Vad som har hänt beträffande både den professionella och den amatörmässiga boxningen är att de har omgärdats med säkerhetsbestämmelser, som medfört att skadeverkningarna har kunna nedbringas. Därtill kommer att sporten själv har sanerat sig i olika avseenden.

På sidan 15 i utlåtandet gör utskottet en del påståenden. Efter ett resonemang om de rent medicinska skadeverkningarna säger man: »De övriga ogynnsamma verkningar som tillskrivs boxningen — framför allt att den främjar osunda ekonomiska intressen och utövar en

förråande inverkan — gör sig också starkt gällande inom yrkesboxningen.» Detta är faktiskt ett påstående som inte kan ledas i bevis på något sätt, varken beträffande de osunda ekonomiska intressena eller när det gäller yrkesboxningens förråande inverkan på människorna.

Vidare säger utskottet längre ned i samna stycke: »I anslutning till de jämförelser som i motionerna görs med annan sportutövning eller verksamhet med avsevärda skaderisker vill utskottet påpeka att boxningssporten så till vida är unik att syftet för deltagarna är att i varje fall tillfälligt skada motståndaren.» Man vill här påskina att det endast är boxningen som kan åstadkomma skador.

Jag har gjort mig besväret att ta reda på litet grand från övriga sporter hur det ser ut med skadeverkningarna. Fotbollen är ju en mycket omhuldad sport här i landet med många deltagare. Var tionde fotbollsspelare gick under år 1968 sjukskriven fyra veckor för skador som han hade fått antingen i matcher eller under träning. Det betyder att 290 000 arbetsdagar har försvunnit på grund av denna sport. Ishockey är också en sport som kräver sin tribut i skador av ganska stor omfattning, framför allt tand- och huvudskador. Man räknar med att mellan fem och sex procent av de aktiva ishockeyspelarna blir utsatta för skador. Även en sådan relativt, kan man tycka, oskyldig sport som fäktningen har sina skador här i landet, både ansiktsskador och skador på bålen, trots att man har en fin skyddsutrustning. För att inte tala om motorsporten, som under år 1968 — det gäller inte bara motorsporten här i landet utan den motorsport som över huvud taget är registrerad — krävde inte mindre än 41 döda och över hundratalet invalider.

Vad jag nu anfört talar sitt tydliga språk när det gäller de risker som är förenade med dessa olika sporter. Men det är väl ingen som har kommit på

tanken att de därför bör kriminaliseras.

Vi reserverar inte kan inte finna anledning till att boxningen och den lilla yrkesgrupp som det här är fråga om bör kriminaliseras i förevarande avseende. Vi finner inte att den föreslagna lagstiftningen stämmer överens med svensk uppfattning.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation 1.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det föreligger här i dag en ganska ovanlig situation, då jag har att försvara regeringens proposition mot utskottets vice ordförande som förste reservant på avslagslinjen.

Den fråga som nu föreligger har debatterats i riksdagen så många gånger ur olika aspekter, att det inte är mycket mening att här gå in på några längre utläggningar rörande de skäl som anförts för och emot ett boxningsförbud. Jag skall därför bara slå fast vissa huvudpunkter i frågeställningarna.

Den centrala synpunkten är att boxningen i princip är en form av misshandel där de medverkande avsiktligt försöker tillfoga varandra skada. Frågan om det är straffbar misshandel eller ej är i någon mån omtvistad. Det hänger på i vilken mån ansvar för misshandel kan anses falla bort genom förhandssamtycke av den drabbade, och härutinnan finns inga uttryckliga rättsregler; det beror väl framför allt på graden av misshandel.

Genom de utredningar som verkstälts har det numera blivit fullt klarlagt att de skador, som tillfogats i boxningsmatcher, är mycket allvarliga. Jag skall inte trötta med att i detalj återge utredningarnas resultat, bara sammanfattningsvis nämna vad som framkommit.

Inte sällan har det förekommit att skador, åsamkade i boxningsmatch, omgående eller efter någon tid lett till döden, och i ett mycket stort antal fall

**Ang. förbud mot professionell boxning** har upprepade skador i olika matcher lett till svårartade kroniska skador. Man kan ifrågasätta om det inte snarare är regel än undantag att en boxare efter en längre karriär inom sporten uppvisar sådana skador.

Detta skäl är väl, med den dokumentation som nu föreligger, i och för sig tillräckligt för att inskrida med förbud åtminstone mot den professionella boxningen, där dessa missförhållanden framträder allra tydligast.

Som ytterligare skäl till förbudet anföres att de professionella boxningsmatcherna, med det stora publikintresse de tilldrar sig, verkar förråande och drar med sig osunda ekonomiska spekulationer. Dessa skäl utgör en komplettering och förstärkning av motiveringen till förbudet, även om de i och för sig inte är avgörande.

På motsidan har huvudsakligen anförts att ett förbud skulle vara ett opåkallat frihetsintrång och att farhågorna överdrivits. Det påstås också att boxningen, i varje fall i den icke professionella formen, skulle ha en viss positiv effekt ur uppfostringssynpunkt. Argumenten är enligt min mening alltför svaga för att tas på allvar gentemot den övervägande bevisningen om hälsoriskerna och de allvarliga skador som boxningen förorsakar.

Av mer formell natur är argumentet att man bör avvakta möjligheten till en samtidig nordisk lagstiftning på detta område. Här föreligger emellertid en i mars detta år antagen rekommendation av Nordiska rådet om lagstiftning med förbud mot professionell boxning. Något behov av gemensamt utredningsarbete föreligger inte och det är all anledning att varje land särskilt tar upp frågan. Skulle vi vänta på övriga länder kunde ett enda lands inställning bli avgörande för alla de övriga. Dessutom finns förbudet redan på Island och i Norge väntas det bli genomfört inom kort.

Att jämföra boxningen med alkoholmissbruk, som skett i reservationen,

**Ang. förbud mot professionell boxning**

kan visserligen vara bestickande om man vill illustrera allvaret av de skador som kan uppkomma, men om man jämför samhällets åtgärder till motverkande av skadorna på dessa båda områden ger detta tal närmast intrycket av argumentnöd.

Beträffande svårigheten att kontrollera förbudets efterlevnad är det uppenbart att ett förbud mot professionell boxning torde höra till de förbud som man lättast kan kontrollera. Jag är helt övertygad om att förbudet kommer att bli effektivt, särskilt om det, som nu föreslås, kommer att träda i kraft vid en tidpunkt då några professionella boxare inte finns i landet och matcher med utländska boxare inte är aktuella. Jag ser sålunda detta förhållande som ett tecken på ett gynnsamt tillfälle att genomföra förbudet.

Jag tycker det kan finnas anledning att här dra en parallell med lagstiftningens inställning till dueller. Det må väl medges att dödsrisken i detta fall är större än när det gäller boxningen, men principiellt och i viss mån praktiskt kan jämförelser göras. Ända till för några år sedan hade vi här i landet uttryckligt förbud mot dueller. Detta lagbud är visserligen nu upphävt genom den nya brottsbalken, men dueller skulle, om de kom i fråga, straffas enligt de allmänna bestämmelserna om straff för brott mot liv och hälsa. Jag tror inte att någon vill yrka på ett frisläppande av det gamla duellinstitutet, som lyckligtvis inte haft någon större utbredning här i landet. Duellen, d. v. s. den form som utkämpades med blanka vapen, har emellertid utvecklats till en sportgren — fäktningen — där långtgående säkerhetsåtgärder vidtagits och vederbörandes skicklighet noteras genom formella kriterier.

Det finns enligt min mening anledning att påpeka att en sådan ordning i viss mån motsvarar det synsätt som ligger till grund för propositionen. Det råa, skadesyftande våldet förbjuds och kriminaliseras, medan amatörboxning-

en tills vidare tolereras, i förhoppning att den skall kunna utvecklas i riktning mot rimlig riskfrihet. Den positiva effekt som boxningens vänner vill slå vakt om bör rimligen kunna uppnås inom andra sportgrenar, mot vilka inte sådana allvarliga anmärkningar kan riktas.

Genom vad jag har sagt har jag också i viss mån berört de reservationsyrkanden som syftar till att utvidga boxningsförbudet till att avse även amatörboxningen. Jag vill gärna medge att de skäl som här tidigare anförts även kan åberopas för ett fullständigt förbud. Vi har emellertid i utskottet ansett att det kan finans skäl att lämna vederbörande organisationer tillfälle att sanera sin sport så att hälsoriskerna hålls inom snäva gränser. Det måste också erkännas att argumenten för ett förbud har väsentligt större slagkraft när det gäller den professionella boxningen.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, som innebär bifall till propositionen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s) kort genmäle:

Herr talman! Första lagutskottets ärade ordförande tyckte att han befann sig i en egendomlig situation då han här hade att försvara en Kungl. Maj:ts proposition. Jag vill gärna ge herr Alexanderson den komplimangen att han skötte sig utmärkt även i den rollen.

När det gäller att förklara hur den situationen har uppkommit kan vi konstatera att vi är vana vid att justitiedepartementet håller en hög arbetstakt och även en hög reformtakt. Under senare år har vi därifrån fått många propositioner av väsentligt innehåll, som varit till gagn för land och folk. En annan ärad ledamot av denna kammare, som även tidigare tillhört regeringen, har nyligen givit ut en bok. Där i skildras i olika avsnitt arbetet inom regeringen och någon har sagt att detta är

ett av de få litterära verk som ger någon dylik insyn. I en passus i boken sägs att i departement som verkligen lägger an på att göra någonting och som har högt varv på sitt arbete riske- rar man att det ibland kommer fram saker som kan bli föremål för kritik. Jag skulle nog vilja säga att det i detta fall har kommit en proposition som det kan råda delade meningar om. Det är kanske i viss mån en förklaring till att herr Alexanderson har kommit i denna position.

Herr Alexanderson menade att det var ett gynnsamt tillfälle att genomföra förbud nu när vi inte har någon boxningsidol i landet. I annat fall skulle det inte ha varit lika lätt att få opinionen med sig. Men samtidigt kan man säga att vi i den situationen bör vänta och se hur utvecklingen går. Det kan mycket väl hända att ett förbud skulle få motsatt verkan mot vad som avses, vilket jag även nämnde i mitt tidigare inlägg.

Sedan ansåg herr Alexanderson att reservanterna hade argumentnöd. Jag skulle gärna vilja kvittera den artigheten. När herr Alexanderson drar in duellerna i detta sammanhang måste det vara brist på argument på utskottets sida.

Detta allmänna talesätt att boxningen är en sportgren där allt går ut på att skada motståndaren är väl en s. k. sanning med modifikation. En boxare vill liksom alla andra som deltar i en idrottstävling vinna. Det kan hända att två pojkar som är de allra bästa kamrater går en match, men ingen vill väl påstå att de syftar till att skada varandra. Man brukar säga att om ett tvevelaktigt påstående upprepas tillräckligt ofta av tillräckligt många, kan det bli något av en sanning, och det är väl tillämpligt i detta fall. Även i ett fält med 1 500-meterslöpare försöker deltagarna »rycka» och pumpa luften ur varandra, men ingen vill väl förden- skull påstå att de försöker skada varandra.

### Ang. förbud mot professionell boxning

De synpunkter herr Alexanderson har anfört påverkar inte mitt ställnings- tagande, och jag ber alltså att ännu en gång få yrka bifall till reservation 1.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Då jag deltagit i lagutskottets behandling av detta ärende skall jag också be att få säga några ord. Jag kommer därvid att nästan helt uppehålla mig vid den professionella boxningen.

Som här tidigare frambållits har frågan om förbud mot denna form av boxning varit uppe i riksdagen upprepade gånger, senast i fjol. Motioner i ärendet har emellertid avvisats med den motiveringen att vi borde avvakta boxningsfrågans behandling i Nordiska rådet. Nu har Nordiska rådet, som vi hört, vid sin session i mars i år antagit en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige om införande av förbud mot professionell boxning. Island berörs ej, då där alltsedan år 1956 råder förbud mot all boxning.

Situationen här i riksdagen är alltså nu en annan än tidigare år, och detta främst därigenom att vi nu för första gången har att behandla en proposition, ett regeringsförslag om införande av förbud mot professionell boxning.

Låt mig omedelbart säga att jag anser regeringsförslaget väl underbyggt. Det utredningsmaterial som här presenteras visar med full klarhet att främst de medicinska skadeverkningarna av proffsboxningen är så allvarliga att de väl motiverar ett förbud. Från flera håll understrykes dess förråande inverkan, dess andel i den skrämmande våldsmentalitet som vi ofta påträffar i vårt samhälle.

Av propositionen framgår i fråga om departementspromemorians förslag om förbud mot professionell boxning att samtliga remissinstanser utom en tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Den enda avvikande remissin-

**Ang. förbud mot professionell boxning**

stansen är Svenska boxningsförbundet som — vilket bör observeras — avstått från att yttra sig på denna punkt. Såvitt jag kan finna har alltså ingen remissinstans, inte ens Svenska boxningsförbundet, uttalat sig mot det föreslagna förbudet. Vad Riksidrottsförbundet beträffar har det för sin del meddelat att ett förbud mot proffsboxning inte strider mot de intressen som förbundet har att företräda. Vi känner alla dessa intressen: idrott åt alla, till gagn för folkhälsan.

Bland remissinstanserna i övrigt må här endast nämnas rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen och länsstyrelserna i Stockholms län och Göteborgs och Bohus län, vilka alltså i likhet med samtliga övriga remissinstanser tillstyrkt förslaget om förbud mot proffsboxning.

Det vore lyckligt om vi här i kammaren vår vana trogna kunde diskutera även denna fråga lugnt och avdramatiserat och utan för mycket känslösvall i någondera riktningen.

Själv avstår jag från alla bloddrypande skildringar från boxningsringarna. Jag vill bara nämna några kalla siffror. Före 1966 hade cirka 300 hjärnskador i anslutning till boxningsmatcher lett till döden. Dessutom är det enligt utredningen en klinisk erfarenhet att det efter allvarliga akuta hjärnskador kan uppstå psykiska defekter som är svåra att påvisa med allmänna testmetoder, men som framför allt visar sig genom individens bristande sociala anpassning. De kan förekomma i olika sporter, men aldrig tillnärmelsevis i samma utsträckning som i boxning. Till skillnad från andra idrotter går man i boxning in för att skada sin motståndare och man anses ha den största framgången om man lyckas slå ned honom och göra honom stridsoduglig.

Jag konstaterar att numera föreligger sådant utredningsmaterial att jag omöjligt kan motsätta mig ett av många efterlyst, av nästan samtliga remissinstanser tillstyrkt regeringsförslag om förbud mot proffsboxningen i

vårt land. Vidare vill jag understryka att utskottets förslag är helt i linje med riksdagens beslut 1967. Kamrarna godkände då första lagutskottets utlåtande nr 23, vari uttalades att det var ägnat att inge starka betänkligheter att tillåta sådana integritetskränkningar som kan leda till allvarliga, kanske livshotande skador. Om det kunde konstateras att risk för skada av sådant slag normalt föreligger i samband med boxning eller vissa former därav syntes ett ingripande från samhällets sida ej kunna underlåtas.

Utredningen har nu i fråga om proffsboxningen utvisat att sådan risk föreligger, och riksdagen bör därför i konsekvens med sitt tidigare ställningstagande förbjuda denna form av boxning.

Herr talman! I princip är jag inte vän av förbud utan av största möjliga frihet i olika sammanhang. Här föreligger emellertid utomordentligt starka skäl för ett förbud, varför jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde fröken *Stenberg* (m).

Herr **KLING** (s):

Herr talman! Eftersom jag har skrivit under det regeringsförslag som kammaren nu behandlar är det kanske på sin plats att jag tar till orda i debatten. Det är, herr talman, på sätt och vis ett jungfrutal, eftersom jag efter nästan åtta år som ledamot av riksdagen nu för första gången har startat från min egen bänk och inte från statsrådsbänken. Trots detta skall jag försöka att inte bli alltför långrandig och inte gå alltför många ronder i denna match.

Skulle jag själv ha fått välja, skulle jag för övrigt ha valt ett trevligare ämne att jungfrutala om än denna sorglustiga fråga, där sakskalet tycks ha så svårt att tränga igenom.

Som jag har framhållit i propositionen är det numera helt klarlagt att boxningen — och i all synnerhet proffsboxningen — medför allvarliga hälsorisker för utövarna av denna hittills



legaliserade misshandel och att dessa skadeverkningar är allvarligare än man tidigare hade anledning att räkna med.

Huvudreservanterna har försökt anlägga principiella synpunkter på frågan om förbud i en eller annan form mot boxningen. Man har sagt att skaderiskerna begränsar sig till utövarna själva och att skadeverkningarna inom boxningen »bevisligen» skulle vara mindre än inom åtskilliga andra sportgrenar. Vi har hört det upprepas i dag från denna talarstol.

Men här har reservanterna, herr talman, förbisett ett mycket tungt vägande faktum av principiell art. Utövandets av boxningen går ju ut på att tillfoga motståndaren allvarliga skador och helst att slå honom medvetlös för kortare eller längre tid. Vi vet numera att varje slag mot ansiktet kan medföra hjärnskador. Något sådant förekommer inte avsiktligt inom annan sport. Även om vissa sportgrenar ibland utsätter utövare och åskådare för risker, så är det dock inte syftet med sporten, i motsats till vad fallet är när det gäller boxningen. Ett konsekvent fullföljande av de försök till principiellt resonemang som reservanterna framlagt skulle, herr talman, som herr Alexanderson redan framhållit leda till att dueller åter skulle bli tillåtna i detta land. Det skulle verkligen vara intressant att få uppleva om reservanterna och de som instämmer med dem vill ta konsekvenserna av sitt s. k. principresonemang och vid nästa års riksdag motionera om att dueller skall tillåtas.

Jag anser också att reservanterna har försökt förringa boxningens skadeverkningar. Om de inte har känt sig övertygade av den bevisning i det hänseendet som har lagts fram i propositionen och dess bakgrundsmaterial, skulle jag vilja rekommendera dem att göra ett försök att få se det reportage som TV för några år sedan visade om det tillstånd vari flertalet av våra gamla s. k. ringrävar nu befinner sig. Det var, herr talman, ett skakande och samti-

Ang. förbud mot professionell boxning digt gripande program, som fullständigt övertygade mig om att åtminstone de värsta formerna av detta slag av misshandel måste förbjudas.

Samtidigt som jag tackar min bankamrat Erik Svedberg för vänligheten att ge justitiedepartementet en komplimang för att det under årens lopp har kunnat lägga fram allvarligt och långt syftande förslag för riksdagen, vill jag opponera mig mot hans yttrande att vi inte hade funderat så mycket på det föreliggande förslaget. Jo, herr talman, ända sedan jag såg det TV-program som jag nyss nämnde har jag varit fullständigt övertygad om att det var min plikt att göra vad jag kunde för att förbjuda professionell boxning. Den som har sett detta program kan inte rösta med reservanterna.

Den anmälan till JO som har gjorts mot mig bär vittnesbörd om att också de som till synes har utövat professionell boxning utan att ha fått skador dock har drabbats av denna utövning på ett sådant sätt som endast kan tillskrivas deras tidigare yrkesverksamhet.

Herr talman! Jag är därmed inne på reservanternas andra huvudskäl mot ett förbud mot professionell boxning, nämligen att den för närvarande är av »ytterst ringa omfattning», och att det för närvarande icke skulle finnas någon aktiv professionell boxare i vårt land. Efter den JO-anmälan jag nyss berörde behöver jag inte orda mycket om detta argument. Anmälan grundas ju på att jag skulle ha försummat att remittera lagförslaget till utövarna av professionell boxning i vårt land. I en intervju med anledning av denna anmälan har en professionell boxare uttalat att han, om lagförslaget, som han förmodar, går igenom, måste välja nytt yrke.

Reservanterna har också talat om att kontrollen av efterlevnaden av ett förbud skulle erbjuda särskilda svårigheter. De har därvid uppenbarligen tänkt på vad som hände här i landet under 1920-talet. Men, herr talman, de har

**Ang. förbud mot professionell boxning**

helt förbisett att det förslag till lagstiftning som propositionen innehåller och som också har tillstyrkts av utskottsmajoriteten är av en helt annan konstruktion än de bestämmelser man då försökte använda mot denna hantering.

Visserligen är det beklagligt att inte alla de övriga nordiska länderna är beredda att omedelbart följa det isländska exemplet och nu genomföra en förbudslagstiftning på detta område, men det bör som tidigare talare har framhållit inte hindra oss från att handla. Det har visat sig att det även utan inhemska s. k. förmågor går att göra sig stora pengar på denna hantering, som enbart går ut på rå misshandel.

Herr talman! Jag slutar mitt anförande med att för första gången i denna kammare framställa ett yrkande. Jag anhåller om bifall till första lagutskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Per Jacobsson* (fp), fru *Wallentheim* (s) samt herrar *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Axelsson* (fp) och *Skärman* (fp).

Herr **KARLSSON, HELGE**, (s) kort genmäle:

Herr talman! I sitt anförande åberopade herr Schött remissinstanser som yttrat sig över denna proposition.

Det är riktigt som herr Schött säger att de flesta av remissinstanserna tillstyrkt förbudet mot professionell boxning eller amatörboxning. Han glömde dock att nämna vilka remissinstanserna var och vilken betydelse man kan tillmäta desamma. Låt mig bara nämna att Cykel- och sporthandlarförbundet också har avstyrkt den professionella boxningen, vad nu det förbundet har för kompetens att yttra sig i denna fråga. Jag vill dock understryka att vissa remissinstanser har betydelse. Men, herr Schött, det var ändå den nordiska läkarkommittén, på vars utlåtande man grundat propositionen, som sade att den inte funnit någon anledning till att

för närvarande införa förbud. Den nordiska läkarkommittén var medveten om att skadorna kan vara allvarliga. Man håller emellertid på att sanera inom denna sport.

Herr Schött åberopade också, vilket även sägs i propositionen, att det inträffat 300 dödsfall under den tid man gjort registreringar. Av dessa har två inträffat här i landet. Det är beklagligt, men sådant händer, och det händer även inom andra sportgrenar.

Jag vill också beröra ett annat förhållande: Det rör sig om statistik för 1968, där ett schweiziskt försäkringsbolag gjort en utredning om skadebeplopp som man utbetalat under 1968. Där sägs att försäkringsbolaget utbetalat 20 miljoner i skadestånd för 1 500 skador, varav över 100 med invaliditet och tio med dödsfall som följd. Det gällde emellertid inte boxning, herr Schött, utan det gällde skidåkning. Så kan det tyvärr gå, det är inte riskfritt att utöva någon sport.

Herr Kling rekommenderar riksdagens ledamöter att titta på det TV-program som visade skadeverkningar av boxning. Jag tror att de flesta har sett detta program. Vi bör emellertid vara medvetna om att vad läkarkommittén och remissinstanserna yttrat sig om är de skadeverkningar som inträffade innan säkerhetsbestämmelserna skärptes för både amatörboxningen och den professionella boxningen.

Jag förstår inte hur herr Kling eller någon annan kan dra paralleller mellan dueller och boxning. Det är markanta skillnader mellan dessa båda. Boxning försöker man omgärda med vissa säkerhetsbestämmelser för att inte skadorna skall bli alltför allvarliga, men när det gäller dueller gör man tvärtom. Då förser man sig antingen med skjutvapen eller med stickvapen för att skadorna skall bli så grava som möjligt. Här föreligger alltså en väsentlig skillnad.

Vad sedan gäller kontrollen av efterlevnaden av ett eventuellt förbud kritiserade herr Kling reservanternas ställ-

ningstagande. Vi läser bara vad som sagts i utskottsutlåtandet i detta avseende. Man beklagar att det tyvärr är så att det föreligger vissa svårigheter att utöva kontroll. Med den skrivning som finns i lagtexten måste det vara svårt att utöva kontroll. Det sägs i lagtexten att en professionell boxare inte får träna med sparringpartner, ty i så fall är han kriminell och skall bestraffas. Där emot får en amatörboxare göra detta. Nu är det väl känt att både amatörboxare och professionella boxare under träningspassen har underlivsskydd, tandskydd och huvudskydd. Förhållandena är alltså helt likartade. Hur man i detta avseende skall kunna skilja på om det är en amatörboxare eller en prisboxare kan jag inte förstå.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservation 1.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Karlsson förbrådde mig att jag inte nämnde vilka som fått yttra sig över departementspromemorian. Yttranden har avgivits av riksåklagaren, hovrätten över Skåne och Blekinge, rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms län och i Göteborgs och Bohus län, idrottsutredningen, Sveriges riksidrottsförbund, Svenska boxningsförbundet samt Cykel- och sporthandlarnas riksförbund. Socialstyrelsen har vid sitt yttrande fogat ett utlåtande av professorerna Eric Kugelberg och Gösta Rylander samt docenten Boris Silfver skiöld. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från länsläkarna i vederbörande län. Jag kan endast än en gång upprepa att ingen av remissinstanserna har motsatt sig ett förbud.

När det gäller den medicinska sidan av saken vet jag att det på talarlistan finns de som närmare kommer att utveckla den. För mig är det alldeles obegripligt att herr Helge Karlsson alltjämt kan göra jämförelser med andra idrotter. Jag vill understryka vad herr

**Ang. förbud mot professionell boxning**  
Kling tidigare framhöll. Inom andra idrotter är syftet absolut icke att skada motståndaren, men i boxning skall man om möjligt göra honom alldeles försvarslös.

Vad hade Cykel- och sporthandlarnas riksförbund att säga i saken? Ja, de har kontakt med boxningsklubbarna och utövarna av boxningssporten. För mig förefaller det inte onaturligt att förbundet har fått avge ett yttrande.

Jag ber att än en gång få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s) kort genmäle:

Herr talman! Reservanterna menar nog inte att man inom departementet inte skulle ha funderat på den här saken. Vad vi menar och vad som kommer fram i reservationen är att man inte riktigt har följt utvecklingen på detta område. I propositionen visas en statistik från år 1965, som har varit underlag för Nordiska rådets behandling av detta ärende. Statistiken visar att det finns sex aktiva yrkesboxare i landet.

Jag nämnde förut att utskottet vid realbehandlingen av propositionen och motionerna gjort en förfrågan hos Svenska boxningsförbundet och prokommissionen och fått till svar att det för närvarande inte finns någon yrkesboxare med licens i landet. Man räknade inte heller med att någon inom den framtid man kunde överblicka skulle försöka få en sådan licens.

Kanske är det så att intresset för yrkesboxningen håller på att avta. Varför då inte dröja ett slag och se hur det utvecklas. Ett förbud skulle kunna få den verkan att många unga pojkar började intressera sig för proffsboxning. Förbudslagstiftning brukar i vissa fall få en sådan verkan. Det skulle kunna leda till att träningen bedrevs här, varvid polisen finge ha uppsikt över hur det går till, och att matcherna sedan skulle gå i grannländerna.

### Ang. förbud mot professionell boxning

Det hade varit en styrka för propositionen om det hade gått att genomföra ett samarbete med de övriga nordiska länderna. Syftet med Nordiska rådets arbete är väl att besluten skall fattas i samarbete. Annars kan det som i detta fall — leda till att en förbudslagstiftning inte har något värde utan tvärtom kan bli till skada.

Herr KLING (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Helge Karlsson försöker fortfarande att få kammarens ledamöter att förbise att själva syftet med boxningssporten är att tillfoga en medmänniska skador. Det är alltså ett avsiktligt skadande av andra människor som försiggår i ringen. Vi vet numera att varje slag mot huvudet medför en svårare eller lättare hjärnskakning. Vi vet också att upprepade sådana hjärnskakningar kan leda till bestående men och många gånger till döden. Herr Karlsson säger att man genom särskilda säkerhetsföreskrifter försöker se till att skadorna blir så lindriga som möjligt. Men skall det, herr talman, vara tillåtet att mot betalning tillfoga medmänniskor skador, även om de som har ekonomiska intressen i denna hantering försöker att göra skadorna så lindriga som möjligt, som det heter?

Till herr Svedberg skulle jag vilja säga att skadorna minsann inte blivit mindre under de år som har gått sedan statistiken publicerades. Snart nog varje månad ser man en tidningsnotis att en proffsboxare någonstans i världen har dött i ringen eller i omklädningsrummet. Att vi för närvarande inte har några lysande s.k. stjärnor på detta område spelar inte någon roll enligt min mening. Det har ju visat sig att även utan svenska stjärnor kan de som vill tjäna pengar på denna hantering locka hit utlänningar som här i Sverige skall utsättas för legaliserad misshandel för att dessa s.k. promotors skall tjäna pengar. Skall vi verkligen tillåta det?

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Talesmännen för reservation 1 har genomgående talat om boxning och inte om professionell boxning. Även om det är oklart hur pass representativt första lagutskottet är i denna fråga, torde det dock vara helt klart att striden kommer att stå mellan bifall till och avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Frågan gäller alltså i realiteten den professionella boxningen — det kan vara skäl att poängtera den saken.

Jag har vid läsningen av reservanternas yttrande tyckt mig kunna urskilja sju olika argument till försvar för deras ställningstagande.

Det första, och uppenbarligen enligt deras mening det starkaste, utgör påståendet att skaderiskerna är större i andra sportgrenar. Det har här i debatten av flera talare påvisats hur orimlig den jämförelsen är. Jag skall därför inte närmare utveckla den saken.

Reservanterna tillbakavisar påståendet att osunda ekonomiska intressen skulle göra sig gällande inom yrkesboxningen mer än inom andra sportgrenar. Frågan huruvida de ekonomiska intressena skall betraktas som sunda eller inte, är självfallet en fråga om värderingar. Ingen lär dock kunna förneka att stora ekonomiska intressen är involverade i proffsboxningen — det är ju de ekonomiska intressena som framför allt skiljer professionell idrott från amatörmässig idrott. Personligen kan jag inte tycka annat än att den kommersialism som går ut på att tjäna grova pengar på att anordna och att delta i proffsgalor i sig själv är osund.

Det argument mot boxningen som för många är det starkaste, nämligen att den verkar förråande, avfärdas av reservanterna högst lättvindigt. Man förnekar visserligen inte att det kan finnas en sådan inverkan, men man anser den vara begränsad, »i vart fall i jämförelse med påverkan genom olika massmedia». Denna argumentation är egentligen ganska fantastisk. Det förhållandet att

vi anser yttrande- och tryckfriheten så väsentlig att vi vill hävda den även till priset av allsköns dålig litteratur och den förråande inverkan den kan ha i olika avseenden, skulle alltså medföra att vi inte kan förbjuda professionell boxning. Man skall uppenbarligen inte kunna avskaffa något ont, om man inte samtidigt kan avskaffa allt ont. Det är ju den tanke som ligger bakom reservanternas resonemang.

Reservanterna ifrågasätter om det över huvud är möjligt att påvisa att boxningen har en förråande inverkan. Jag delar den uppfattningen. Det lär vara praktiskt taget omöjligt att ge vetenskapligt hållbara bevis. Den forskning som har gällt påverkan av film har visat hur svårt det är att verkligen påvisa direkta effekter, i varje fall långtidseffekter. Men det förhållandet att man inte kan framlägga klara bevis för att boxningen har en förråande inverkan berättigar verkligen inte till den slutsatsen att ingen sådan föreligger. Det lär räcka med att leva sig in i vad det hela faktiskt går ut på och vad kombattanterna faktiskt har för sig i boxningsringen för att inse, att den glorifiering av aggressivitet, styrka och våld — låt vara kanaliserad i reglerade former — som hör samman med boxningen rimligtvis måste ha negativa effekter, nota bene om man vill att samlevnaden människor emellan skall vara fri från våld och att barn och ungdom skall lära sig att omfatta den värderingen.

Reservanternas fjärde bastion i argumentationen mot en lagstiftning mot proffsboxning förefaller mer än lovligt svag. Eftersom det för närvarande inte finns någon aktiv professionell boxare i vårt land, skulle ett förbud framstå som en »omotiverad speciallagstiftning riktad mot en företeelse som inte existerar i dagens samhälle». Skulle en sådan princip tillämpas i lagstiftningen, skulle de mest befängda följderna kunna uppstå. Man torde tvärtom kunna påstå, att det nu är ett ovanligt lämpligt tillfälle att införa ett förbud, då ingen

Ang. förbud mot professionell boxning  
enskild person kan bli ekonomiskt lidande.

Ett förbud skulle därjämte kunna leda till en »icke önskad nimbus» och ett ökat intresse för proffsboxningen, heter det vidare i reservanternas yttrande. Det påståendet torde utan vidare kunna avfärdas såsom rent nonsens. Samma omdöme förefaller mig nästa argument vara värt. Ett förbud skulle leda till ökat intresse och ge upphov till en smygverksamhet utanför myndigheternas kontroll. Hur skall man kunna anordna proffsgalor i smyg? Tanken faller på sin egen orimlighet.

Såsom ännu ett skäl mot införande av förbud anför reservanterna det förhållandet att en svensk proffsboxare kan deltaga i matcher i något av våra grannländer. Effekten av ett förbud skulle därmed bli synnerligen begränsad, menar man. Den invändningen har knappast något värde. Det väsentliga är ju att proffsboxningen upphör inom vårt eget lands gränser. Situationen är ju densamma på många andra områden inom rättsväsendet. Det förhållandet att en svensk medborgare kan fara utomlands och där köra bil utan att iakttä alla de trafikbestämmelser som gäller i Sverige utgör inte något skäl till att vi inte skall reglera trafiken på våra egna vägar. Detta resonemang visar dessutom att reservanterna inte har förstått eller velat förstå vad som är det väsentliga, nämligen att ett förbud speglar en förändrad syn på våldsinlagen i vårt samhälle och en mera humaniserad syn på relationerna människorna emellan.

Reservanterna har intagit en klart defensiv hållning i sin argumentation. De har haft det utgångsläget att de bara har kunnat försvara något bestående, och de har helt och hållet avstått från att prestera något skäl för den professionella boxningen. Man får väl tolka detta på så sätt, att de inte har kunnat finna något positivt skäl värt att nämnas. Men låt oss göra det tankeexperimentet att frågan inte hade gällt avskaffandet av proffsboxningen utan i stället införande

**Ang. förbud mot professionell boxning**

det av den. Vilka skäl skulle då ha kunnat anföras?

Såvitt jag kan förstå finns inga andra skäl än följande två: dels är det möjligheten för vissa enskilda personer att tjäna pengar genom att delta i och anordna boxningsmatcher, dels är det möjligheten för allmänheten att såsom åskådare få uppleva spänning och raffel. Ingetdera av dessa skäl har enligt min mening någon tyngd. Vi har nu helt andra möjligheter att uppleva spännande arenaidrotter än på Harry Perssons, Olle Tandbergs och Ingemar Johanssons tid. Utbudet av idrottsevenemang har ökat betydligt genom tillkomsten av idrottshallar och isbanor. Möjligheterna att som åskådare uppleva idrott har dessutom ökat mycket kraftigt genom utbyggnaden av verksamheten i radio och TV, som ju därjämte bjuder mycket av underhållning och förströelse med spännande inslag. Vi klarar oss gott utan den pugilistiska profffs-cirkusen.

Skulle det verkligen finnas ytterligare faktiska skäl för den professionella boxningen, bör de presenteras här. I reservationen finns inget att hämta, och ännu har inget framkommit i denna debatt.

Genomgången av reservanternas försvaret för den professionella boxningen visar att argumenten är av negativ art och därtill svaga och i vissa fall helt utan värde. Vilka positiva skäl finns då för att införa ett förbud? Dessa finns utförligt redovisade såväl i propositionen som i utskottets utlåtande med de hänvisningar som där finns till den Naumannska utredningen »Boxnings-sportens skadeverkningar» från år 1961 och Nordiska rådets läkarrapport från 1967. Jag kan därför fatta mig kort.

Ingen kan förneka att boxningen medför medicinska skadeverkningar. Även reservanterna erkänner detta och förklarar till yttermera visso att skadeverkningarna »sannolikt är större än vad man tidigare i allmänhet föreställt sig». Det är visserligen naturligt att man

ser dödsfallen och de mer eller mindre invalidiserande skadorna ur den enskilde boxarens och hans familjs synvinkel, men det finns också en annan aspekt som förtjänar uppmärksamhet, nämligen frågan om hur de knappa medicinska resurserna skall utnyttjas på bästa sätt i ett samhälle. Både den svenska utredningen och den nordiska läkarkommitténs rapport ger en antydning om vilket slöseri som förekommit med såväl vård och undersökningar som forskning. I den nordiska läkarkommitténs medverkade elva medicinska experter, och tittar man dessutom i litteraturförteckningarna, får man en god uppfattning om vilken omfattande forskning som bedrivits på detta område. Det finns verkligen angelägnare ting för våra läkare och forskare att syssla med.

Det för mig viktigaste skälet till att yrka bifall till utskottets hemställan är dock att ett förbud mot professionell boxning innebär ett fördömande av våldet i en av de mest anstötliga formerna. Det skulle utgöra ett betydelsefullt steg i en utveckling i humaniserande och kultiverande riktning i vårt samhälle. Ett förbud mot professionell boxning skulle få en opinionsbildande effekt av stor betydelse.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till första lagutskottets hemställan.

Herr KARLSSON, HELGE, (s) kort genmäle:

Herr talman, kammarledamöter! Ett mycket kort inlägg.

Jag kan inte underlåta att bemöta en del av de påståenden som herr Richardson gjorde.

Han tog återigen upp de osunda ekonomiska intressen som skulle finnas i den professionella boxningen. Visst finns det ekonomiska intressen i denna, och det har vi reservanter inte förnekat. Men, herr Richardson, dra en gräns mellan amatörismen och profes-

sionalismen i detta avseende! Vi kan dagligen läsa i tidningarna om transsummor för exempelvis fotbollsspelare, när den ena klubben bjuder över den andra. Är detta sunda eller osunda ekonomiska intressen i samband med sport?

Dessutom talade herr Richardson om proffsboxningens förråande inverkan. Hur är det i verkligheten med den vid en närmare granskning? Kan det vara förråande om 15 000 eller 20 000 människor en gång om året eller en gång vartannat år har möjlighet att se en professionell boxningsmatch här? Ställ detta i jämförelse med all den smörja som visas i TV, på våra biodukar och annorstädes. Jag tror inte att boxningen har någon som helst förråande inverkan på människorna.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Den här matchen har väl snart pågått i 15 ronder, och de agerande börjar bli litet trötta. Någon utslagning har inte skett ännu, vilket tyder på att de förberett sig noga och befinner sig i god kondition.

Vad herr Richardson sade har ju bemötts av tidigare talare, senast av herr Helge Karlsson. Med anledning av vad herr Richardson sade om att det inte finns några skäl för att gå in för proffsboxning vill jag endast säga att det inte heller finns några skäl för förbud, då faktiskt ingen för närvarande utövar professionell boxning i Sverige.

För min del vill jag deklarerat att jag, trots att jag motionerat om avslag på propositionen om förbud mot professionell boxning, inte är någon älskare av boxningen som sådan, och detta gäller såväl proffsboxning som amatörboxning. Jag tycker inte heller om proffsbrottning, hästkapplöpningar — speciellt då fälttävlan — ja, inte heller om hundkapplöpningar, rugby, judo eller motortävlingar. Förråande inslag kan förekomma inom olika sporter, och regelrätta slagsmål är inte ovanliga i vare

Ang. förbud mot professionell boxning sig ishockey eller fotboll. Ojustheter förekommer tyvärr också i andra idrottsgrenar där man försöker skada sin motståndare. Det är klart att man reagerar mot sådana osunda tendenser just inom idrotten, som skall vara förbrödrande mellan ungdom, oavsett ras och nationalitet. Men därifrån och till ett förbud är steget långt.

Jag undrar var man skulle hamna, om man skulle förbjuda allt som man tycker illa om. I stället bör man där så erfordras skärpa regler och säkerhetsbestämmelser samt genom uppfostran få bukt med sportens avarter. De få i vårt land som ägnar sig åt professionell boxning vet vad det är fråga om, vilka risker som är förknippade därmed, och det är hela tiden fråga om ett frivilligt åtagande.

Den nordiska kommitté, som tidigare har relaterats här, bestående av medicinskt sakkunniga, och som noga undersökt boxningens skadeverkningar, ansåg inte hälsoriskerna så stora att man ville yrka på ett förbud. Kommittén föreslog i stället nya säkerhetsföreskrifter varigenom boxningsskadorna skulle minskas.

Det bör, som vi framhåller i vår motion, vara rimligt att innan man tillgriper förbudslagstiftning först pröva möjligheten att på nordisk basis göra en översyn av ifrågavarande bestämmelser och därmed få en önskvärd effekt i hela Norden och beträffande all boxning.

Vi tror inte heller att boxningen skulle försvinna i och med ett förbud. Utsikterna för en gemensam nordisk förbudslagstiftning anses tämligen små. Under sådana förhållanden kan ju våra svenska boxare fortsätta träningen här hemma — hoppa rep får man visst göra även i fortsättningen — och sedan tävla i de andra länderna. Då är det bättre att de får boxas inom landet under kontroll av prokommissionen och under läkaruppsikt och gärna under skärpta säkerhetsbestämmelser. Om de tvingas att söka sig till andra länder,

**Ang. förbud mot professionell boxning**

går de kanske miste om detta skydd och utsätts för större risker.

I ett par andra motioner i denna fråga nämns alkoholskadorna, som är av en helt annan storleksordning än boxningens skadeverkningar.

Jag tror att det är bättre att slagsmål får ske inom rep och under uppsikt än på gator och i trappuppgångar, där oskyldiga oftast drabbas. Man skall inte fränkänna boxningen dess uppfostrande och fysiskt stärkande värde, vilket professor Rylander har framhållit. Många får genom denna sport sitt aktivitetsbehov uppfyllt och utlopp för en inneboende aggression.

Till sist vill jag bara säga att det förefaller onödigt att kriminalisera proffsboxningen, som utövas av så få, i en tid då man strävar efter att förenkla brottslagstiftningen och avkriminalisera de mera bagatellartade förseelserna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 1 av herr Erik Svedberg m. fl.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag känner mig naturligtvis här som sparv i tranedans, och även om det mesta är sagt av vad jag tänkt säga vill jag i alla fall anföra ett par synpunkter av den anledningen att jag står som motionär i anslutning till den proposition som är framlagd.

Jag må säga att jag har svårt att föreställa mig att inte första kammarens ledamöter har tagit intryck av de argument som har framförts av dem som vill införa förbud mot proffsboxning under alla de år då denna fråga har diskuterats i ett annat sammanhang, nämligen då vi diskuterat fördelningen av idrottspengarna. Det är dock alldeles tydligt att det undgått en del av kammarens ledamöter. Jag medger att jag kommer att upprepa en hel del av vad andra sagt, men jag ämnar göra det i alla fall, för att rädda mitt samvete.

Dessa s. k. idrottsmän — man kan inte säga idrottsmän utan får säga s. k.

idrottsmän — som ägnar sig åt boxning riskerar att åsamka sig själva och dem de boxas med hjärnskador av kronisk natur. Jag tror heller inte att någon kan betvivla att hanteringen har en förråande inverkan på både utövare och åskådare.

Ett slagsmål i en ring, begapat av tusentals betalande åskådare, bör lagenligt ställas i paritet med ett slagsmål utom en ring. Så blir inte fallet med nu föreslagen lagstiftning. För det ena får den som utövar det legaliserade slagsmålet uppbära stora pengar. För det andra får han större eller mindre straff, antingen böter eller fängelse. Detta kan inte vara rimligt. Bara för att ett slagsmål kallas idrott tillåts det.

Det minst sagt osunda ekonomiska intresse som omger boxningen är ytterligare ett argument för att förbjuda den. Jag skulle vilja ifrågasätta om någon verkligen i god tro kan dra en parallell mellan vad en modern boxare förtjänar och vad våra övriga idrottsmän kan få i ekonomisk ersättning vid utövandet av sin idrott. Det kan inte göras någon jämförelse mellan dessa båda företeelser. Jag tycker att man skall dra en tystnadens barmhärtiga slöja över dem som nu eller nyligen varit aktuella i boxningssammanhang.

Reservation 2, som jag alltså vill avsluta mig till, innehåller samma yrkanden som den motion jag skrivit under. Vi vill gå ett steg längre än propositionen och förbjuda både professionell boxning och amatörboxning. De närmast liggande argumenten är att den medicinska sakkunskapen förklarat, att skadeverkningarna är betydande även vid amatörboxning, eftersom matcher-na där är fler och riskerna därför väl så stora.

Någon jämförelse med andra idrotts- eller sportgrenar kan inte göras i god tro, enligt min uppfattning. I ingen annan idrottsgren är avsikten att skada andra, men det är den när det gäller boxning. Herr Helge Karlssons parallell med skidåkning är fullständigt bi-



sarr. Kan man jämföra att en skidåkare genom en olyckshändelse bryter benen med att en boxare gör allt han kan för att så fort som möjligt tillfoga den han boxas med största möjliga skada? Det går absolut inte att dra de parallellerna.

Jag går nu över till att något beröra reservation 1.

I första stycket erkänner reservanterna att de utredningar som gjorts visar att skadeverkningarna sannolikt är större än vad man tidigare trott. Det är ett positivt erkännande, som borde leda till yrkande om förbud mot boxning, men något sådant yrkande har inte fränställt i detta fall.

I andra stycket gör reservanterna en fullständigt godtycklig definition av vad den principiella utgångspunkten vid all förbuds­lagstiftning bör vara. De kommer — alltså fullständigt godtyckligt — fram till att inget förbud här är påkallat.

I det tredje stycket anför reservanterna — och det har också redan sagts från andra håll — att det finns mycket annat elände i samhället och att vi tyvärr måste tolerera det. Reservanterna frågar sig varför man skall ingripa på ett område när vi inte kan göra det på *alla andra*. Det gäller t. ex. alkoholmissbruket, som tyvärr får florera tämligen ohämmat. Jag kan inte se att det finns någon anledning, när man inte kan bota allt ont, som herr Richardson sade, att inte bota något.

På nästa sida i reservationen för man resonemanget att när inte alla de nordiska länderna kan besluta om förbud mot proffsboxning så skall inte heller Sverige göra det. Island har redan gjort det, och Norge kommer sannolikt ganska snart efter oss. Det återstår alltså Finland och Danmark, som man hoppas gör detsamma inom en inte alltför avlägsen framtid. Reservanterna säger att följderna av att inte alla de nordiska länderna har enat sig om förbud mot proffsboxning måste bli att boxarna far till Danmark och att åskådarna förmod-

**Ang. förbud mot professionell boxning**  
ligen följer med, och där slår man varandra sönder och samman. Jag tycker att det är en besynnerlig reflexion. Ömsinetheten för att de blir nervvrak i Danmark och inte på Johanneshovs isstadion är ytterst märklig.

Till sist återkommer reservanterna till det välkända argumentet — och jag tycker nästan att det är det mest besinningslösa av alla — att boxning har en fostrande inverkan på ungdomen genom att »på ett sunt och riktigt sätt kanalisera en aggressivitet, som kan få ödesdigra följder om den får utlopp i icke organiserade former». Jag må säga att detta blottar en avsaknad av fantasi och vilja när det gäller att aktivera modern ungdom. Härigenom ges samhället ett underbetyg som det borde försöka att höja.

Herr Svedbergs blåögda skildring av två goda vänner som boxas är ett uttryck för den Svedbergska snällheten, som jag väl kan intyga. Men herr Svedberg har väl klart för sig att det kan förekomma situationer, där en underlägsen stackare blir totalt sönderslagen genom knockout. Det är möjligt att det är en vän till honom som slår honom knockout och förorsakar hjärnskador för den återstående delen av hans liv, men det gör väl inte saken ett enda dugg bättre, snarare värre.

Det finns, som jag nämnde, en andra reservation till utskottets utlåtande. I den påpekas i korthet att hälsoriskerna väsentligen också gäller amatörboxningen. Därför bör lika beteende vare sig det gäller proffs- eller amatörboxning bedömas och behandlas fullständigt lika. Syftet med och effektiviteten av de skadebringande slag som utväxlas i regelrätt utövad boxning är lika, vare sig boxningen är proffs- eller amatörmässig. Idolerna för de amatörboxande ungdomarna, som de vill likna och nå upp till, är milt uttryckt inte värda någon beundran.

Förbudsreglerna, herr talman, bör alltså dels tas in i en särskild lag, dels omfatta såväl amatörboxning som

**Ang. förbud mot professionell boxning**

proffsboxning. Därför ber jag att få yrka bifall till reservation 2.

Herr **WERNER** (vpk):

Herr talman! Här föreligger alltså ett förslag till lag om förbud mot professionell boxning. Jag vill gärna till frågan om förbud, frågan om lagstiftning eller icke lagstiftning, erinra om att många inför denna frågeställning uttalar sig mot lagstiftning i andra sammanhang. Det har gällt motioner om lagfäst skydd för den äldre arbetskraftens rätt till arbete, på sin tid karensdagarna inom sjukförsäkringen och flera andra frågor. Då har man avvisat förslagen om lagstiftning genom att hänvisa till att det ankommer på parterna att lösa frågorna.

Här gäller det frågeställningar på en annorlunda nivå, även om det ibland också talas om den enskildes rätt att utöva en idrottsgren som han själv önskar utöva. Nej, här är det riskerna för skador och framtida men, som kan drabba inte blott den som utövar sporten utan också anhöriga, för att inte tala om följderna för samhället.

Det är klart att en sådan frågeställning inte kan förbigås i detta sammanhang.

Men medan lagfästa rättigheter av det slag jag nämnde inledningsvis ter sig mera självklara är nog frågan om att så att säga tvångsvis skydda dem som vill utöva en sport något annorlunda. Jag tänker då på amatörboxningen, speciellt därför att den alltmer omgärdas av bestämmelser till skydd för dem som utövar boxningssport. Jag hänvisar i det sammanhanget till redovisningen i första lagutskottets utlåtande. Enligt min mening kan man avvakta utvecklingen och se hur verkningarna blir av de alltmer rigorösa reglerna för boxningens utövande, praxis beträffande domarnas fungerande etc., innan man ingriper genom ett lagfäst förbud. Det är dock ett faktum att man också inom boxningssportens utövare.

domar och uppnår ungefär motsvarande positiva resultat som inom andra idrottsgrenar. Risken för skador hos dem som utövar idrott av något slag gäller uppenbarligen inom alla idrottsgrenar.

Inom proffsboxningen däremot är gränserna för det tillåtna, ramen för utövandet, betydligt mer vidsträckta. Avskräckande exempel på utövande av proffsboxning och vissa proffsboxares förr eller senare uppnådda situation behöver jag inte gå in på i dag. Det har diskuterats tillräckligt ofta både i riksdagen och i den offentliga debatten. Därtill har kommersiella faktorer kommit in i bilden, som verkligen inte ställer frågan i en fördelaktigare dager.

Herr talman! Låt mig till sist erkänna att jag tillhör dem, som på grund av de erfarenheter som har redovisats framför allt från proffsboxningen under senare år, vilka har ändrat uppfattning i denna fråga. Därför har jag och för övrigt den partigrupp jag representerar inga sympatier för någondera av reservationerna. Däremot kan ett bifall till utskottets hemställan, tror vi, bidra till att öka ambitionerna inom amatörboxningen i fråga om att iaktta största mått av uppmärksamhet till skydd för boxningssportens utövare.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken **MATTSON** (s):

Herr talman! Jag var beredd att instämma i allt vad herrar Alexanderson, Schött och Kling yttrade från talarstolen, men jag avstod därför att mitt namn finns under första lagutskottets utlåtande med tillstyrkande av ett förbud mot professionell boxning. Vad jag speciellt vill instämma i är herr Klings konstaterande av att just denna fråga — det har ju gång efter annan bevisats i riksdagsdebatterna — behandlas med en känslighet och en brist på sans som i vanliga fall inte brukar prägla kammardebatterna. Jag måste, herr talman,

tillstå att herr Erik Svedberg, som tillsammans med mig brukar skriva på utlåtandena eller ibland reservationerna i första lagutskottet, har gripits av samma känslomhet. Jag känner honom som en i vanliga fall försiktig och samvetsgrann man. Jag trodde aldrig att jag i en riksdagsdebatt skulle behöva höra honom så felaktigt citera en memoarbok, nämligen så att hela regeringen — speciellt justitiedepartementet — anklagades för att då och då slarva ifrån sig propositioner och att man av den anledningen bör kritisera dem. Det är, herr talman, ett exempelöst uttalande, och jag kräver att herr Svedberg tar det tillbaka.

För säkerhets skull medför jag dokumenten i fallet. Slår man upp Ulla Lindströms memoarbok, första delen — det kommer förmodligen flera — s. 78 och 79, herr Svedberg, så finner man att detta omdöme gällde en man som var diskuterad som en eventuell regeringsledamot. Det gällde ingalunda regeringens arbete.

Jag tycker också, herr talman, att något av denna anda även har präglat de inlägg man har hört från herr Helge Karlsson. Varken herr Helge Karlsson eller herr Erik Svedberg har tydligen ordentligt studerat handlingarna i målet. Herr Svedberg citerar utan vidare en memoarbok med de insinuationer som följer, men det är helt felaktigt. Herr Helge Karlsson har sagt att ärendet borde utredas mera av Nordiska rådet innan vi kan ta ställning.

Vad alla som står för reservationen mest har koncentrerat sig på är att tala om de mer eller mindre »obefintliga» skadeverkningarna. Vad man helt och hållet förbiser är att denna fråga diskuterats många gånger både i svenska riksdagen och i Nordiska rådet. Den svenska riksdagen uttalade sig 1967 på ett sådant sätt att man helt enkelt beställde en proposition sedan frågan hade behandlats i Nordiska rådet, och nu finns det en rekommendation från Nordiska rådet. Sådana rekommenda-

**Ang. förbud mot professionell boxning**  
tioner brukar vi i vanliga fall inte vika ifrån. Det händer mångfaldiga gånger att dessa rekommendationer antas först i ett land och senare i ett annat. Det skulle verkligen inte alls bryta vår fina nordiska samarbetspraxis, om vi följde Islands exempel och om Norge sedan skulle komma efter. Jag tycker att detta verkligen bör understrykas i denna debatt.

Om de medicinska skadeverkningarna som är så ytterligt väl dokumenterade skall jag inte yttra mig, men jag vill citera vad som sägs på s. 18 i första lagutskottets utlåtande. Jag tror att vi skall vara ytterligt precisa med våra uppgifter i denna diskussion. I tredje stycket i reservationen heter det: »Den principiella utgångspunkten vid all förbudslagstiftning bör enligt utskottets mening vara att viss verksamhet får förbjudas endast om den medför skadeverkningar eller annan ogynnsam effekt som är klart allvarligare än annan likartad verksamhet, som är tillåten, samt att det finns påtagliga skäl av allmän natur som påkallar samhällets ingripande.»

Reservanterna kräver alltså att vi skall se på frågan rent principiellt. Enligt min och utskottsmajoritetens åsikt har man inte gjort det, men just med utgångspunkt från dessa principiella prövningar finns det verkligen en aspekt på frågan som enligt min uppfattning borde ha kommit fram i reservationen och som i varje fall är värd att påtalas här i kammaren, nämligen frågan om huruvida det svenska samhället inte i vissa fall måste ta till förbud.

Vi har gjort det i vissa fall. Vi har en filmcensur. Den kommer kanske att slopas, men därmed är ingalunda sagt att vi släpper fältet fritt för vilka filmer som helst. Vi har en barnfilmcensur. Den kommer att bestå. Vi har en tryckfrihetslagstiftning som ändå gör det möjligt för oss att inskrida i efterhand. Samhället kan med andra ord inte släppa fältet fritt. Samhället måste i sitt lagstiftningsarbete se i vilken riktning man

### Ang. förbud mot professionell boxning

bör låta utvecklingen gå. I det ganska uppmärksammade betänkande om yttrandefrihetens gränser som lades fram för ett par månader sedan diskuterades inte bara hithörande ting. Man diskuterade också det s. k. underhållningsvåldet, som enligt utredarnas mening är väsentligt allvarligare än de pornografiska framställningar som så ofta förekommer numera.

Filmcensurutredningen har icke, herr Richardson, tagit upp alla de amerikanska utredningarna om våldsfilmers skadeverkningar. De har kommit med i remissvaren och blir säkerligen beaktade. I dessa utredningar har det mycket tydligt klargjorts vad våldsinslag i film och TV kan få för menlig inverkan. I utredningen om yttrandefrihetens gränser sägs det klart ifrån att man får skilja mellan det dokumentära våldet, det som vi möter på TV-skärmen och i journalfilmerna — från Biafra, Vietnam och från andra våldsinslag i världen som är autentiska och som vi måste få ett begrepp om — och underhållningsvåldet. Samhället kan icke tillåta att våld förhärligas, att man ser det så ofta, att det blir så omskrivet och glorifierat att det så småningom genom upprepningen blir något helt naturligt för de svenska medborgarna. Här framhåller utredningen, liksom den svenska riksdagen gjort i andra sammanhang, att man måste sätta stopp.

Enligt utskottets mening är just den professionella boxningen ingenting annat än underhållningsvåld, ingenting annat än ett förhärligande av våldet, en felaktig form av idolskapande som ett samhälle som vårt icke bör och icke får tolerera. Allt annat som följer i dess släptåg, de ganska säregna ekonomiska vinningarna bakom det hela, tänker jag förbigå. Jag vill bara också understryka vad som tidigare har anförts, att vi när vi i andra sammanhang fattar beslut i riksdagen ingalunda brukar ta hänsyn till om det gäller en liten eller stor grupp. Vi fattar ett principbeslut. Argumenterar man, att det just nu inte

finns några professionella boxare i Sverige, glömmer man bort att sådana finns runt om i världen och att ingenting skulle hindra promotors från att ta hit dessa. Ingenting skulle heller hindra massmedia med deras mer eller mindre legitima anledning från att behandla de idoler som allmänheten av någon anledning anser sig vilja få veta om och på det sättet åter skapa en idolaura på detta område. Det är inget argument. Vi godtar det icke i andra sammanhang och bör inte göra det nu.

Vi bör också erinra oss att Nordiska rådet har rekommenderat de nordiska parlamenten att genomföra ett förbud mot professionell boxning. Den svenska riksdagen har begärt den proposition som förutvarande statsrådet Kling har lagt fram. Ur ansvarssynpunkt mot idol- och idealbildningen i det svenska samhället är det vår oavvisliga skyldighet att votera för bifall till utskottets hemställan.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Carlsson, Eric*, (cp).

Herr SVEDBERG, ERIK, (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller boxningen får man inte glömma bort att det ändå är deltagarna själva som bestämmer om de vill vara med eller inte. Som framgår av utskottsutlåtandet finns det andra sportgrenar som tolereras i samhället men som kan vara väl så tvivelaktiga som proffsboxningen. Beaktas bör även att proffsboxning förekommer i försvinnande liten omfattning, om ens i någon omfattning alls för närvarande.

Ingen människa i det här landet reagerar mot t. ex. hästtävlingar, där man driver hästar till det yttersta runt tävlingsbanorna. Men där är det ju bara fråga om oskäligen djur, så det är kanske inte så noga. En och annan häst kollapsar, men det betyder kanske inte så mycket. Ingen reagerar heller mot

motortävlingar, där fordonen drivs fram med hastigheter som är verklighetsfrämmande i den vanliga trafiken och där såväl tävlande som publik svävar i fara. Ingen kan förneka att mycket pengar och stora ekonomiska intressen är med inom just dessa sportgrenar.

Herr Richardson sade tidigare att läkarna väl hade mer angelägna ting att syssla med än att forska beträffande boxningsskador. Jag skulle vilja tillägga att även polisen i det här landet väl har angelägnare ting att syssla med än att vara ute och titta om boxare tränar, professionellt eller amatörmässigt.

Fröken Lisa Mattson sade att jag i ett tidigare inlägg kritiserat justitiedepartementet. Det vill jag inte gå med på. Jag sade att man inom departementet hade gett prov på en hög arbetstakt och att man under senare år hade fått många fina reformer därifrån, som vi uppskattat både i första lagutskottet och i denna kammare. Jag tror vi har anledning förvänta att departementet även under sin nye chef i det hänseendet kommer att fortsätta i samma fotspar. Vad jag sade var att i regeringsarbetet liksom eljest i livet är det väl så, att de som verkligen utträttar någonting också riskerar att någon enstaka gång komma med förslag som möts av kritik. Jag menade att detta var för handen här, och man kan inte förneka att i och med att det finns en reservation mot propositionen så har det förekommit en viss kritik och delade meningar. Vad jag sade var inte alls något förklenande om justitiedepartementet och övriga departement.

Det har talats om råhet i det här sammanhanget, men jag tror att vi skall försöka hålla oss till verkligheten i det hänseendet. Vi kan bara erinra oss att vi här i kammaren varje år är med om att fatta beslut, som innebär att vi ger inemot sex miljarder kronor till försvaret, vilket ju syftar till att våra unga män får utbildning i färdigheten att likvidera medmänniskor. Det är realiteter som vi bör ha med i sammanhanget,

**Ang. förbud mot professionell boxning**  
även om det gäller medmänniskor som i egenskap av fiender kunde tänkas bli kommenderade att söka invadera vårt land. Detta är helt enkelt nödvändigt ty världen är sådan. Vid den jämförelsen blir en boxningsmatch något av lek-skola, söndagsskola eller vilken uddlös och oskyldig benämning man vill ha. Jag tycker inte alls att det är långsökt att föra över det hela på realiteter. Det är ändå här i riksdagen som vi debatterar den här saken.

En hel del andra saker har anförts här, men jag vill bara till sist erinra om att när det gäller boxning finns skyddsföreskrifter, som inte är för handen i någon annan sport eller idrott. Läkare finns med, och de som utövar sporten står under ständig kontroll. Det bör också beaktas i sammanhanget.

Herr talman! Jag ber än en gång att få yrka bifall till reservation nr 1.

Fröken **MATTSON** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att herr Erik Svedberg är så utan argument att jag avstår från replik.

Herr **SVEDBERG, ERIK**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Då konstaterar jag att fröken Lisa Mattson är i samma predikament när hon inte har något att erinra i sak.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Man skulle kanske till de båda senaste replikerna kunna säga att det väl inte är argumenten som felar, men de har nyttjats väl under många och långa år.

Det är ett par argument, som alltid går igen och som är ganska intressanta att följa. Ett av argumenten är att vi inte kan förbjuda boxning här i Sverige, därför att då reser alla boxare över till grannländerna. Detta argument har man använt länge. Vi som inte

### Ang. förbud mot professionell boxning

är så förtjusta i boxning sade oss då, att vi tar upp frågan i Nordiska rådet. Där klagade då de som ville försvara boxningen över att man tog upp frågan i Nordiska rådet där den inte hade att skaffa.

Nu har Nordiska rådet tagit ställning och rekommenderat att boxningen skall förbjudas. I det sammanhanget vill jag gärna passa på att tacka herr Kling för det arbete han har utträttat. Det råder inget tvivel om att hans ställningstagande i Oslo för två år sedan hade en avgörande betydelse för den rekommendation, som sedan har gjorts.

När nu rekommendationen har utfärdats, säger man att vi inte kan börja förbjuda boxningen här, eftersom man inte förbjudit den i grannländerna. Hela detta resonemang beror såvitt jag kan förstå på okunnighet. Fröken Mattson har skildrat tillvägagångssättet och jag skall inte dröja länge vid det. Men det är mycket enkelt; Nordiska rådet ser till att regeringarna tillämpar dess rekommendation. Om inte regeringarna följer rekommendationerna, begär man förklaring och pressar på. De som tror att vi inte kan förbjuda boxning med hänsyn till det nordiska samarbetet talar sålunda mot bättre vetande eller av okunnighet.

Man säger också att proffsen är få just nu, det hör till. Detta resonemang för man när proffsen är få. När proffsen är många säger man: Varför förbjuda endast professionell boxning, varför inte också amatörboxningen? Jag har skrivit på en motion, där det begärs att man skall förbjuda såväl professionell boxning som amatörboxning, detta för att många annars frågar varför vi vill förbjuda endast den professionella boxningen. Det viktigaste är dock att den professionella boxningen förbjudes; det är den som är idolskapande och förråande.

Syftet är att skada, det vet vi alla. Det har sagts att vi skall vänta och se hur säkerhetsarrangemangen verkar, det ingår också alltid i resonemanget.

Det har sagts varje år, och varje gång har man flyttat positionerna något litet. Man vet nu att skadorna är mycket värre än man tidigare trott. Säkerhetsföreskrifterna räcker inte. Kravet varje år att man skall avvakta utvecklingen är bara ett försök att uppskjuta ett ställningstagande, och under tiden händer nya olyckor, nya skador uppstår.

Det har här sagts att vi bör komma ihåg de speciella säkerhetsföreskrifter, som gäller vid boxning, och att läkarna i detta sammanhang spelar en stor roll. Javisst, men hur kommer det sig att en idrottsläkare som Gösta Karlsson så tar ställning *mot* boxningen efter att tidigare ha följt en av de få proffsboxare här i landet, efter att tidigare ha hjälpt boxaren och efter att ha sett de skador som uppstått på grund av boxning?

Det sägs också att det är fel påstå att speciellt ekonomiska intressen påverkar proffsboxningen. Jag ber att få hänvisa till den unge boxaren, vilkens hustru var emot att han boxades. Men hans promotor ville att han skulle boxas. Den unge boxaren gav efter, för till England och återkom svårt skadad.

Jag har speciellt velat nämna England, ty det har framhållits att den nordiska undersökningen inte visar att det förekommit så många skador att boxningen bör förbjudas. Undersökningen omfattar ett litet material, och det är väl ett av skälen till att den inte ledde till att man begärde att boxningen skulle förbjudas. Just i England har i dagarna publicerats en ny undersökning om boxningens skador. Undersökningen omfattar större material än den nordiska och har tillgått så att det i den ingått en kontrollgrupp av poliser. Undersökningen visar klart att boxningsskadorna är mycket, mycket allvarliga. Den visar samma resultat som den mindre nordiska undersökningen, nämligen att boxarna talar sluddrigt, att de är svåra att förstå, att de förlorar minnet, att de tänker långsamt, att de får orörliga ansikten och styva kroppar och ofta går med skakningar.

Många har också drabbats av psykologiska skador och andra personlighetsförändringar.

Undersökningen visar också att de skadade boxarna gärna dricker. Jag vill säga till dem som här talat om att vanliga alkoholskador är mycket större: Glöm inte att det är mycket vanligt att skadade boxare också får alkoholskador — det ingår i bilden!

Jag vill, herr talman, instämma med fröken Mattson, när hon säger att boxningen är ett förhärlikande av våldet — ett förhärlikande som inte passar vår tid. Jag beklagar samtidigt att herr Svedberg inte deltog i förra veckans debatt om vapenvägrarna. Jag tror inte att någon skulle vilja gå med på den jämförelse som han här gjort, men jag tror kanske att han påminde oss om hur ohyggligt våldet är i världen. Att då tillåta våld mot betalning och som underhållning är icke värdigt kultursamhället.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag skulle kanske kunna nöja mig med att instämma i något av de många trivsamma och väl formulerade anföranden som hållits till förmån för utskottets utlåtande, men jag känner ett behov att med några ord nämna min personliga ståndpunkt i utskottet.

Av någon anledning har jag inte tidigare deltagit i de upprepade boxningsdebatterna och inte heller i utskottets behandling av förbudsfrågan, men jag har vid voteringarna alltid stött dem som har blivit betraktade som medlöpare till boxningens intressen. Debatten har här förts av två skilda orsaker. I det ena fallet har det gällt anslag till Sveriges Riksidrottsförbund och motioner har då väckts om att ingen del av pengarna skulle få gå vidare till Svenska boxningsförbundet. Det har jag för min del inte velat gå med på. Jag har ansett det vara rimligt att idrottsmännens organisationer själva avgör för-

Ang. förbud mot professionell boxning delningen av statsanslaget. Det andra fallet har gällt förbud mot boxning. Ett förbud mot boxningen har hittills avvisats därför att man ville ha en samtidig behandling i de nordiska länderna. Jag har delat den uppfattningen.

I utskottet har vi haft att handlägga en proposition, som redovisar resultatet av överläggningar i Nordiska rådet och som dessutom utgör en kompromiss i förhållande till det tidigare förslaget om totalförbud mot boxning. Jag har funnit att propositionens förslag är välbetänkta och bör av olika anledningar kunna godtas av riksdagen. För egen del bedömer jag det så, att det förbud, som blir en följd av ett bifall till propositionens och utskottets förslag, i amatörläget kommer att uppfattas på det sättet att man där måste skärpa sig och göra säkerhetsföreskrifterna bättre, anordna trivsammare arrangemang och kanske rent av förändra reglerna. Kan vi uppnå ett sådant resultat, tror jag att vi har kommit ett gott stycke på väg.

Med dessa få ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Jag är medveten om att det är ganska djärvt att ta till orda vid denna tid i debatten, men jag lovar att försöka vara mycket koncis även med risk för att tillbörlig nyansering inte kan komma fram.

Vår nuvarande statsminister har blivit ryktbar — skall vi säga herostratiskt ryktbar? — då han i en mycket känd TV-intervju förklarade att vi visst har filmcensur i vårt land, men vi ägnar oss inte så mycket åt censurering av sedlighetssårande filmer utan mera åt censur av våldsfilmerna. Framför allt är vi rädda för det s. k. salongsvåldet. Jag tror att han har sagt något mycket väsentligt.

Om man nu anser att amatörboxning och professionell boxning är våld, som är att jämföra med salongsvåld — det

**Ang. förbud mot professionell boxning**

är inte något farligt, utan är en elegant hantering och någonting som kan stimulera oss — delar jag helt och hållet den grundsyn som vår nuvarande statsminister har. Det bör censureras kraftigt. Om man å andra sidan liksom många här anser att uppenbara risker är förbundna med denna hantering, ja, då får vi ju all anledning att visa den nivå vi har i vår kulturutveckling genom att säga: Vi vill inte vara med om att öppet våld övas på det sätt som sker.

Jag har också lyssnat till vår nuvarande finansminister några gånger i höst, då han har talat om verkligt stora frågor, nämligen fördelningen av ekonomiska tillgångar. Han har gjort fullständigt klart att fördelningsfrågan inte har att göra med att vi kapar vissa toppar. Men han har tillagt, att det mycket väl kan hända att det är en renlighetsfråga att kapa vissa toppar. Jag tillåter mig att använda just denna tankegång. Det är mycket möjligt att vi rör oss med ett diminutivt problem i detta sammanhang, men det kan vara en kulturell renlighetsfråga av mycket stor omfattning att säga att vi inte vill vara med om detta. Vi är ju ändå med om en kulturutveckling, där mänskliga värderingar spelar en mycket stor och betydande roll. Då hamnar vi i en situation, där vi säger oss: Denna typ av sport stämmer inte med den kulturutveckling som vi har varit med om. Alltså kapar vi den toppen. Jag känner en stark förbundenhet med den tanken.

Jag förstår inte alls det resonemanget att det, eftersom det är så få som för närvarande ägnar sig åt professionell boxning, kanske inga alls i vårt land, inte finns någon anledning att ägna uppmärksamhet åt frågan. Tänk om vi hade gått över till högertrafik, när kriget var slut och det knappast fanns några bilar i vårt land att tala om. Hur enkelt det hade varit och vad billigt det hade varit. Om vi nu har hamnat i en situation, där få människor ägnar sig åt professionell boxning, anser jag tiden vara precis inne att säga: En utveckling

mot en effektivare verksamhet på detta område vill vi inte vara med om. Jag tycker att just det minimala intresset för proffsboxning talar för att vi i detta läge skall säga: Nej, detta vill vi inte vara med om!

Vidare måste jag till herr Svedberg få säga: Jo, vi reagerar verkligen, när man på skilda sätt söker att göra det levande betryckt och göra det svårt för det. Jag har ett minne av att vi här i riksdagen för något år sedan kände oss djupt upprörda över utvecklingen av de s. k. djurfabrikerna, och vi talade med ganska klar och tydlig tunga, men vi kan ju inte hålla på och tjata om den saken jämt. Vi sade vad vi tyckte.

Många av oss upplever att det är något fel i den utveckling av idrotten som gör att man plågar hästar, som gör att ishockeyn förråas och som gör att fotbollen medför flera skador, men vi tror att de som har ansvar i sammanhanget medverkar till ett sundare och riktigare sätt att umgås på sportarenorna. Visst reagerar vi, och jag vill säga till herr Svedberg att någon eller några av oss t. o. m. har sagt, när vi diskuterat de gigantiska anslagen till de militära utgifterna i vårt land, att vi tror att det måhända är taktiskt nödvändigt att göra dessa utgifter, men i grunden är det något vanvettigt som vi håller på med.

Visst reagerar vi, herr Svedberg, och det är den reaktionen som vi nu låter komma till uttryck på ett litet område. Vi har nått den situationen i vårt kultursamhälle när vi icke längre bör säga att detta kan av oss accepteras.

Till slut vill jag bara säga att amatörboxningen väl ändå är plantskolan för den professionella boxningen. Blir en boxare, därför att han skriver under ett kontrakt, plötsligt så mycket farligare än han var som amatörboxare? Jag har svårt att förstå den tankegången och anser att den enkla konsekvensen gör att man säger: Boxningen kan ha positiva sidor, ty det har nästan allt här i världen, men som helhet är denna hantering av den arten att den representerar



rar något ont, och i vårt kultursamhälle vill vi inte se den.

Jag anser därför att reservation 2, som skrivits och undertecknats av herr Sjöholm, är i princip riktig, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservationen.

Herr statsrådet **GEIJER**:

Herr talman! Jag vill lugna kammarens ledamöter med att säga att jag inte tänker hålla något längre anförande. Emellertid har jag känt det vara på sin plats att jag säger följande.

Det kan måhända vara så ibland att en ny departementschef, som får vara med om fullföljandet av en proposition som hans företrädare lagt fram, inte så helhjärtat som företrädaren har gått in för förslaget i fråga, men jag vill gärna här ha sagt att i det här fallet ställer jag mig helhjärtat bakom den proposition som min företrädare har avlämnat till riksdagen. Till det vill jag bara foga att min uppfattning givetvis helt och hållet bygger på det huvudsakliga som har anförts i propositionen. Där har ju anförts tre skäl, men det allt överskuggande skälet är givetvis hälsoriskerna som läkarkommittén har konstaterat och det redan flera gånger omvittnade förhållandet att de medicinska skadeverkningsarna har visat sig allvarligare än man tidigare har trott. Jag syftar då på hjärnskadorna av kronisk karaktär. Sådana skadeverkningsarna måste givetvis förebyggas i så stor utsträckning som möjligt. Här har tidigare erinrats om riksdagens uttalande 1967, att samhället måste ingripa om det kan konstateras att boxningen kan leda till allvarliga, kanske livshotande skador. Det är just sådana skadeverkningsarna som läkarkommittén har konstaterat.

Med dessa få ord, herr talman, vill jag endast instämma i utskottsmajoritetens uttalande, att den professionella boxningens skadeverkningsarna är sådana att samhället inte kan underlåta att ingripa.

**Ang. förbud mot professionell boxning**

Herr **SVEDBERG, ERIK**, (s):

Herr talman! Till justitieministern vill jag bara säga att i propositionen anföres att det i varje fall finns några yrkesboxare i landet. Som tidigare nämnts har utskottet konstaterat att det för närvarande inte finns någon som har licens.

Herr Sörenson menade att man kunde reagera mot både hästtävlingar och motortävlingar och, som jag fattade honom, eventuellt tänka sig lagstiftningsåtgärder även därvidlag. I så fall får jag gratulera herr Sörenson; då lär han få vänta till dess det inte finns några utövare av dessa sportgrenar här i landet.

Herr **KLING** (s):

Herr talman! Herr Svedberg tycks helt och hållet förbise vad jag sade i mitt första inlägg, nämligen att det finns professionella boxare här i landet som har sagt att om propositionen, såsom de förmodar, går igenom får de lov att välja annat yrke. Det visar väl mer än något att det finns professionella boxare här i landet. Det avgörande är inte frågan om förefintligheten av boxare utan frågan om möjligheterna att här i landet bibehålla en legaliserad form av misshandel.

Herr **KARLSSON, HELGE**, (s):

Herr talman! Fru Ruth Hamrin-Thorell undrade om jag kunde skilja på skadorna vid boxning och vid annan idrott. Hon menade att skadorna vid boxning är tillkomna med hänsyn till reglernas utformning. Jag hävdar att skadorna av annan sport är lika allvarliga, även om inte reglerna föreskriver att man skall skada. För mig är det väsentliga om skadan uppstår eller inte. Där tycker jag att man kan göra en parallell. Åtgärder skall sättas in för att förebygga skador — det gäller såväl boxning som andra idrotter. Någon åtskillnad härvidlag tycker jag inte man kan göra. Skador är skador, hur de än uppstår.

**Ang. förbud mot professionell boxning**

Fröken Lisa Mattson påstår att jag har använt Nordiska rådet i min argumentering. Det har jag inte gjort. Jag har använt Nordiska läkarkommittén i argumenteringen. Den har sagt att de medicinska skadeverkningarna vid boxning inte är av sådan art att de föranleder något förbud.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att den av herr Erik Svedberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen skulle godkännas.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Erik*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 51 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Erik Svedberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarrens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svedberg, Erik*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 41.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sjöholm vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sörenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 51 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sjöholm vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden å föredragningslistan skulle uppskjutas till kammarrens sammanträde den 3 december.

**Interpellation ang. utformningen av det svenska biståndet till Vietnam**

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 340, i anledning av motioner om fria resor för yrkesfiskare; och

nr 341, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av systemet med växtförädlingsavgifter.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 345, till Konungen angående ägandeförhållandena inom skogsnäringen;

nr 346, till riksdagens revisorer angående omorganisation av revisorernas kansli;

nr 347, till styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående omorganisation av riksdagens revisorers kansli;

nr 348, till fullmäktige i riksbanken angående nybyggnad för riksbankens huvudkontor;

nr 349, till fullmäktige i riksbanken angående ombildande av vissa ordinarie tjänster i riksbanken; och

nr 350, till styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående ombildande av vissa ordinarie tjänster i riksbanken.

**Interpellation ang. utformningen av det svenska biståndet till Vietnam**

Herr **HERNELIUS** (m) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Vid de förklarande och förtydligande samtal, som ledamoten av denna kammare herr Arne Geijer förde med vissa fackföreningsledare och en politisk kommentator i New York i mitten av oktober i år, begärdes av dessa ytterligare dokumentation från svensk sida. Sådan lämnades från utrikesförvaltningen genom ett brev den 17/10 till nämnde kommentator undertecknat av pressattachén vid svenska FN-delegationen. I brevet sades i denna del följande:

»1. Of the 40 million dollars envisaged for assistance to North Vietnam, one third is planned to be granted as gifts, two thirds as loans. This division between gifts and loans is customarily applied in Swedish assistance programs.

2. The appropriation of this money is dependent on decision of the Swedish Parliament next spring. In any case, these funds will not become available until July 1st next year.

3. Humanitarian aid can as hitherto be given irrespective of whether the war has ceased or not. Humanitarian aid will not be too narrowly defined. It will include medicine and hospital equipment but might also cover paper for school books and supplies considered vital to stave off starvation, such as for instance certain fertilisers.

4. Assistance for reconstruction is intended solely for the postwar era.

5. When circumstances permit, we intend to give substantial aid also to South Vietnam.»

För någon tid sedan medverkade utrikesministern vid ett arbetarkommunens möte i Uppsala. Härvid uppgav han — i en replik — att siffran för hjälpen till Nordvietnam var 225 miljoner kronor. Tidsgränsen den 1 juli nämndes, och det har framgått att en och annan därvid fått uppfattningen att hjälpen skulle kunna börja utbetalas omedelbart därefter.

Enligt uppgifter i pressen har fackförbundsledaren Gleason i telegram till herr Arne Geijer frågat om »något hade ändrats». Herr Geijer har svarat att intet har ändrats.

Vid ett möte i Malmö yttrade utrikesminister Nilsson enligt referat i Arbetet den 23 november: »Om riksdagen går på regeringens linje kan Sverige den 1 juli nästa år inleda både kreditgivningen och den humanitära hjälpen som går till krigshärjade områden i Nord- och Sydvietnam.

— Det är ju ingenting som hindrar att krediterna används till sjukhusbyggnader.»

**Interpellation ang. utformningen av det svenska biståndet till Vietnam**

Under de senaste dagarna synes stämningen gentemot Sverige i vissa fackföreningskretsar i USA ånyo ha hårdnat och uppgifter om blockadåtgärder mot svenska fartyg har på nytt förekommit. Mot denna bakgrund vore det värdefullt om utrikesministern klaggjorde sin och regeringens inställning i denna fråga inför riksdagen. Härigenom skulle fortsatta missförstånd inom och utom landet möjligen kunna undvikas.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr utrikesministern få ställa följande fråga:

Anser Eders Excellens att de fem punkterna i ovannämnda brev av den 17 oktober till alla delar fortfarande äger giltighet?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

---

Anmäldes och bordlades en av herrar *Eskilsson* och *Svenungsson* under-tecknad motion, nr 1125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 165, med förslag till förordning om ändring i traktorskatteförordningen (1969:297).

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 18.11.

In fidem

*K.-G. Lindelöw*

*/Solveig Gemert*

---

**Torsdagen den 27 november**

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 342, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för omorganisation av den centrala skatteförvaltningen jämte motioner.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 344, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot professionell boxning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 351, i anledning av motioner om dels en statlig transportorganisation för inrikesflyget, m. m., dels en översiktlig plan för inrikesflygets utbyggnad; samt

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om sjömansförmedlingen och sjömanshusen.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 353, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om kommunalt partistöd.

**Om femdagarsvecka för värnpliktiga**

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Svanströms* (cp) fråga om femdagarsvecka för värnpliktiga, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 18 november, och anförde:

Herr talman! Herr Svanström har frågat mig om jag ämnar vidta snara åtgärder för införande av **femdagarsvecka** för värnpliktiga under grundutbildning.

1966 års värnpliktskommitté utreder för närvarande frågan om 5-dagarsvecka för värnpliktiga under grundutbildning, och ett förslag kan väntas under första halvåret 1970.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Enligt de tilläggsdirektiv som 1966 års värnpliktskommitté erhöll den 28 juni 1968 bör försvaret utformas med utgångspunkt från att huvuddelen av de värnpliktiga skall ha sex utbildningsdagar per vecka. Innehållet i tilläggsdirektiven känner ju herr statsrådet så väl. Det heter på denna punkt: »Förslagen bör utformas med den utgångspunkten att för huvuddelen av de värnpliktiga antalet utbildningsdagar per vecka skall vara sex. Utredningen bör emellertid även så långt möjligt ge en översiktlig belysning av hur de framlagda förslagen skulle påverkas av ett allmänt införande av femdagarsvecka för värnpliktiga under grundutbildning.»

Frågan är då hur man skall uppfatta svaret. Såvitt jag förstår måste svaret uppfattas på det sättet, att herr statsrådet avser att allvarligt pröva införandet av femdagarsvecka för de värnplik-

### Om åtgärder mot olycksfall i stormfälld skog

tiga i grundutbildningen. Jag är naturligtvis beredd att med lugn och tillförsikt invänta de förslag som värnpliktskommittén kommer att avge under första halvåret 1970. Men jag skulle gärna vilja hoppas att kommitténs förslag och statsrådets senare åtgärder blir positiva i den riktning som jag önskar, nämligen att det skall bli femdagarsvecka året runt i de militära sammanhang som har med de värnpliktigas utbildning att göra.

Jag är medveten om att man kan ha olika synpunkter på denna fråga. De värnpliktiga som har nära till hemorten är naturligtvis mera betjänta av femdagarsvecka än de som är förlagda långt ifrån hemorten och som måhända hellre skulle tänka sig en längre sammanhängande ledighet, varigenom mindre tid skulle gå åt till resor och de skulle få mera effektiv fritid.

Emellertid har jag förstått att hela utbildningstiden räknas från inryckningsdagen och till utryckningsdagen, och då måste man självklart utgå från att utbildningstidens längd inte påverkas av om man inför femdagarsvecka eller om det fortfarande skall vara sexdagarsvecka.

Jag vill till sist uttala förhoppningen att femdagarsvecka skall kunna genomföras året runt för den berörda personalen så snart som möjligt, även om det mot all annan praxis skulle bli nödvändigt att även i fortsättningen vinna denna ledighetsdag genom intjänad tid på övriga dagar.

Med det anförda, herr talman, ber jag att än en gång få tacka för svaret.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

---

### Om åtgärder mot olycksfall i stormfälld skog

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Dahlbergs* (s) frå-

ga om åtgärder mot olycksfall i stormfälld skog, vilken fråga intagits i kammararens protokoll för den 21 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Dahlberg har frågat vilka åtgärder arbetarskyddsstyrelsen ämnar vidta för att nedbringa dödsolyckorna inom skogsbruket med speciell hänsyn till olycksfallsrisken i stormfälld skog.

Arbetarskyddsstyrelsen och skogsyrkesinspektionen har tillsammans med berörda myndigheter och organisationer vidtagit olika åtgärder för att minska olycksfallsriskerna i samband med det nu aktuella arbetet med stormfälld skog. Dagarna efter den första svåra stormen i september i år utfärdade skogsyrkesinspektionen en cirkulärskrivelse till arbetsgivarna inom skogsbruket i de stormdrabbade områdena. I denna skrivelse gavs anvisningar om vissa skyddsåtgärder vid arbetet med vindfälld skog. Tjänstemän från skogsyrkesinspektionen har därefter besökt de aktuella arbetsplatserna och lämnat information och anvisningar om skyddsåtgärder. Inspektionen har även medverkat i kurser och skydds dagar som hållits för skogsarbetarna. Åtgärder har också vidtagits för att aktivera den lokala skyddsverksamheten.

Erfarenheterna visar att risken för olycksfall vid arbete med stormfälld skog är mest framträdande för den icke yrkeskunniga arbetskraften. De nämnda arbetarskyddsåtgärderna har därför till betydande del varit inriktade på att arbetarna skall få erforderlig yrkeskunskap och information om de särskilda riskmomenten i arbetet. Även arbetsmarknadsmyndigheterna är uppmärksamma på detta samband mellan olycksfallsrisker och bristande yrkeskunskap. Arbetsmarknadsstyrelsen har i ett cirkulär till arbetsförmedlingarna meddelat att endast van arbetskraft bör rekryteras för arbete med stormfälld skog. Arbetsmarknadsstyrelsen understryker vikten av en osorgsfull prövning, så att de som erbjuds arbete i den

**Om åtgärder mot olycksfall i stormfällad skog**

stormfällda skogen verkligen har yrkesmässiga, fysiska och övriga förutsättningar att klara uppgiften.

Arbeterskyddsverket följer sålunda aktivt arbetet inom de stormdrabbade skogsområdena, och frågan om ytterligare åtgärder diskuteras med representanter för arbetsmarknadsparterna. En redan beslutad åtgärd av stor generell betydelse för arbetarskyddet inom skogsbruket är bestämmelser om att alla nya motorsågar fr. o. m. den 1 januari 1970 skall vara försedda med kastskydd. Samtidigt startar en kampanj för att få kastskydd monterade även på de äldre motorsågar som är i bruk.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min enkla fråga.

Skogsarbete är ju ett hårt och ansträngande arbete och vållar årligen 20—30 dödsfall under normala förhållanden. Stormfällningen i Syd- och Mellansverige har nu medfört att riskerna för skogsarbetarna ökat i betydande omfattning. 18—20 miljoner kubikmeter skog beräknas ha stormfällts. Det innebär att man under hela den innevarande säsongen har full sysselsättning med att röja upp inom skogsbruket.

Det har i vanliga fall rätt brist på arbetskraft inom skogsbruket i Mellansverige. Denna stormfällning har medfört att ytterligare arbetskraft fått rekryteras. Det har nämnts att cirka 900 finländare kommit hit för att hjälpa till med röjningsarbetet och att arbetslag med arbetsledare och maskiner från Norr- och Västerbotten har satts in, framför allt på domänverkets marker, för att hjälpa till.

Såsom framgår av svaret gäller svårigheterna framför allt den ovana arbetskraften. Framst måste man se till att finländarna får den information som är nödvändig. Ytterst få behärskar svenska språket, och då kommer med en gång språksvårigheterna in i bilden. Jag tror att alldeles för få människor

har satts in för att informera den finska arbetskraften om våra skyddsbestämmelser o. s. v. Det behöver nog göras åtskilligt mera, med tanke på den omfattning stormfällningen har fått.

Därtill kommer att många som inte är skogsarbetare går ut i markerna. Jag hörde i dag från skogsyrkesinspektionen att den inte har några möjligheter att vidta åtgärder. Den kan skicka ut cirkulär, men den kan inte förhindra att markägare går ut och försöker avverka. Även markägare har ju drabbats av olyckor. Det vore ytterst värdefullt om man kunde ytterligare aktivera skogsvårdsstyrelsen, ty det är genom den man närmast kan nå de enskilda skogsägarna.

Det finns också en annan sida av saken, nämligen försäkringsfrågan. Åtskilliga av dem som arbetar i skogen på fritid har inte ordnat den s.k. AFA-försäkringen. I alla fall borde det vara möjligt för arbetsmarknadsverket att se till att den arbetskraft som verket anvisar tecknar AFA-försäkring, som ju är en billig försäkring. I olyckornas spår följer behov av ersättningar till efterlevande, och det är olyckligt om inte försäkringen är ordnad så att dessa får ett ekonomiskt skydd.

Jag har skaffat in uppgift om hur många som hittills drabbats av olyckor i skogen efter de senaste stormarna. Det aktuella antalet dödsfall är 13. Fortsätter dödsolyckorna i samma takt fram till våren, får vi räkna med ett 60-tal dödsfall inom skogsbruket, och det är en alltför hård tribut.

Man måste alltså vara beredd att sätta in ytterligare åtgärder. Jag vill fråga socialministern, om man inte rentav skulle kunna stoppa avverkningsarna i vissa fall, låta yrkesinspektionen snitsla in farliga områden och föreskriva att där inte får sättas in annat än van arbetskraft och därtill de maskiner som erfordras för att minska olycksriskerna. Skogsyrkesinspektionen torde behöva öka de resurser, om den skall klara en sådan uppgift.

### Om åtgärder mot olycksfall i stormfälld skog

Det blev väldigt stora rubriker i spalterna med anledning av att själva stormarna krävde fem eller sex människoliv. Nu har dubbelt så många drabbats av stormens följder. Detta kan inte få fortsätta opåttalt. Här måste alla krafter medverka till att nedbringa olycksfallsriskerna.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag vill understryka att arbetet med stormfälld skog innebär betydligt större yrkesskaderisker än normalt skogsarbete. Enligt arbetarskyddsstyrelsens bedömning är skaderisken inte så framträdande i fråga om vana skogarbetare, men läget är mera allvarligt när det gäller personer som inte har vana vid skogsarbete, t. ex. fritidshuggare och vissa skogsägare som själva tar itu med uppröjning efter vindfällningen. Som jag framhöll i mitt svar, har detta varit anledningen till att arbetsmarknadsstyrelsen i ett cirkulär till länsarbetsnämnderna så starkt understrukit angelägenheten av att yrkesvant folk rekryteras så långt som möjligt. Uppmärksamheten är alltså i hög grad riktad just på det problem som herr Dahlberg berörde.

Så till frågan om informationen. Den är naturligtvis viktig, och man har snabbt sökt få fram upplysning i olika avseenden, bl. a. mot bakgrunden av vad som hänt i stormarnas släptåg. Jag kan nämna att en skrift har färdigställts, vilken utan tvivel är av stort värde i det här sammanhanget. Den är också översatt till finska för att informationen skall kunna direkt nå den finska arbetskraften.

Under november månad har fyra tjänstemän hos skogsyrkesinspektionen varit verksamma inom stormfällningsområdena i södra Sverige.

Herr Dahlberg tog slutligen upp frågan om de olycksfall som lett till döden. Jag vill då nämna att enligt uppgifter från arbetarskyddsstyrelsen har sammanlagt sex personer omkommit i

höst. Av dessa har fyra förolyckats i samband med arbete i egen skog, d. v. s. utanför arbetarskyddsverkets tillsynsområde; de övriga två har varit anställda arbetstagare, av vilka den ene var förtidspensionär och den andra bilförare som arbetade med vindfällshuggning på fritid. Trots att arbete i egen skog faller utanför arbetarskyddsverkets tillsynsområde, görs betydande insatser från skogsyrkesinspektionens sida för att informera dessa personer om alla speciella risker som de kan komma att utsättas för. Med andra ord, herr talman, har dessa frågor från myndigheternas sida varit i hög grad uppmärksammade under hösten och föremål för en rad olika åtgärder.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Statsrådet svarade inte på frågan om skogsyrkesinspektionen kan ges befogenheter att helt enkelt avstänga de värst drabbade områdena, i avvaktan på att man får maskiner och van arbetskraft. Det är mycket varierande hur stormfällningen gått fram. På vissa håll har bara enstaka träd fallit, medan i andra områden nästan all skog fallit omkull. Det borde vara möjligt att bedöma vilka områden som är svårast drabbade och där begränsa vindfällshuggningen så att under inga förhållanden ovana arbetare sätts in. I sådana områden är det också nödvändigt med maskinkraft.

Jag vill framhålla ytterligare en sak. Berörda parter har på allt sätt försökt skaffa arbetskraft, och jag vill nämna ett litet exempel. Den 5 november hölls på skogsvårdsstyrelsen i Örebro en konferens om stormskadorna. Då ifrågasatte en direktör om inte Kumlaanstaltens interner skulle kunna användas i detta arbete. En byrådirektör från länsarbetsnämnden svarade att Kumla-klientelet visserligen krävde rigorös bevakning, men han lovade att ta upp frågan med anstaltens ledning. Detta visar vilka vägar man är inne på. Om



**Ang. indelningen i valkretsar vid 1970 års val**

man skulle använda interner från Kumlaanstalten till sådant arbete, måste man betänka att det ju inte är säkert att så många av dem är vana vid skogsarbete. Länsarbetsnämnden tog dock detta på fullt allvar och menade att det kanske kunde vara en lösning.

Man måste vara mycket försiktig från berörda myndigheters sida och inte ge avkall på kravet att det skall vara vana arbetare. Man måste också ha de maskiner som är nödvändiga. Jag tror inte att man i annat fall kan nedbringa antalet olycksfall.

Herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! På herr Dahlbergs direkta fråga om det inte skulle vara möjligt att direkt stoppa avverkningarna inom vissa bestämda områden, därest man inte har fullgoda garantier för att yrkesvant folk står till förfogande, vill jag svara att yrkesinspektionen inte har den befogenheten. Det är närmast arbetsmarknadsmyndigheternas sak.

Jag vill stryka under vad jag sagt tidigare, att just arbetsmarknadsmyndigheterna har en helt klar ståndpunkt i denna fråga och mycket tidigt betonat angelägenheten och vikten av att just i dessa områden rekrytera yrkesvant folk. Det är i hög grad understruket i den skrivelse som gått ut till länsarbetsnämnderna. Jag skall be att få lämna denna skrivelse till herr Dahlberg, om han icke redan tagit del av den.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

---

**Ang. indelningen i valkretsar vid 1970 års val**

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **GELJER** erhöll ordet för att besvara herr *Ferdinand Nilssons* (cp) fråga angående indelningen i valkretsar vid 1970 års val, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 18 november, och anförde:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson i Kungsängen har frågat mig om jag uppmärksammat komplikationerna vid sammanförande av valen 1970 till gemensam valdag av att exempelvis röstberättigade i Knivsta och Fjärdhundra kommuner såsom av informationer från civildepartementet framgår avses skola rösta vid primärkommunala val i Uppsala respektive Enköpings stad, vid landstingsval i blivande landstingskretsar inom Uppsala län men vid riksdagsmannaval i Stockholms respektive Västmanlands län och om jag avser att snarast rätta till detta genom erforderlig reglering av riksdagsvalkretsarna.

Det av frågeställaren uppmärksammade förhållandet uppkommer vid ändring i länsindelningen, som genomförs samtidigt med att en ny valperiod till riksdagen och de kommunala församlingarna börjar. För att undgå de olägenheter som herr Ferdinand Nilsson påtalat måste de hittills gällande reglerna i lagen om val till riksdagen ändras. Detta har också föreslagits i motioner som har väckts i denna kammare, varav en med frågeställaren själv som första namn. Frågan om en sådan lagändring är alltså redan under riksdagens prövning. Något initiativ från min sida behövs därför inte.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för ett svar som enligt min uppfattning är mycket positivt till sin andemening.

Jag slår fast att han konstaterar — liksom jag och mina medmotionärer; vi är ju närvarande alla tre här i kammaren för ögonblicket — att saken påtalats i sammanhang med proposition nr 148. Han tycker att vi övertagit svaret genom vår motion, så att han inte behöver syssla mera med saken.

Jag vill då konstatera att frågan hade kommit ganska långt när den observerades från min sida. Civildeparte-

### Interpellation om ett regionalpolitiskt handlingsprogram

mentet har meddelat partiorganisationerna att så och så kommer det att bli, att om kommun eller kommundel överföres till annat län den 1 januari 1971, skall den landstingskommunala valkretsindelningen ändras, så att kommunen eller kommundelen kommer att ingå i valkrets i »den nya» landstingskommunen för 1970 års landstingsman-  
naval. Kommundelen och, i förekommande fall, kommunen inlemmas också i kommun i »det nya» länet för 1970 års kommunalval. För riksdagsvalet, som i allmänhet sker i länen som valkretsar, gäller emellertid »den gamla» länsindelningen. Det innebär att man i den kommun eller kommundel, som övergår till annat län den 1 januari 1971, vid 1970 års riksdagsval fortfarande väljer i »den gamla» valkretsen i »det gamla» länet.

Det är med andra ord inte bara så att proposition nr 148 från justitiedepartementet avgetts. Civildepartementet har accepterat denna proposition med dess påtalade, skall vi säga, olägenheter.

Jag menar att det var bra att vi påtalade saken, att frågan blev ställd och även att initiativ togs från vår sida. Vi var inte säkra på vad justitieministern själv ville göra. Vi visste inte om han var beredd att medge några ändringar i sin proposition. Därför övertog vi denna uppgift. Vi motionerade, och sedermera har det också kommit några motioner från andra åsiktsriktningar. Jag skall inte närmare beröra den lilla detaljen utan konstaterar bara att justitieministern såvitt jag förstår har klart för sig att det var något galet med propositionen och att han är glad över att vi gjort ett försök att rätta till saken.

Varför är det så betydelsefullt att detta rättas till? Jo, det är ju så att vi för första gången skall pröva den gemensamma valdagen, alltså sambandet mellan de kommunala valen i kommuner och landsting och riksdagsvalen. Denna i och för sig komplicerade situation blev ännu mera komplicerad

genom att man låter riksdagsvalet ske i en valkrets och de andra valen i en annan — det nya län dit kommunen eller kommundelen överförs. Jag menar att en redan krånglig och besvärlig sak härigenom blev ytterligare komplicerad.

Inom vårt parti är vi kritiskt inställda mot den gemensamma valdagen. Vårt parti har en gång i tiden enhälligt givit sin ordförande i uppdrag att söka få en rättelse på detta genom en framställning till dåvarande statsministern. Det blev ingenting av med det. Vi var nu bekymrade för att man ytterligare komplicerade saken. Jag är glad över att justitieministern delar våra bekymmer. Jag hoppas att detta innebär att det stora parti som beslöt den gemensamma valdagen och var den drivande kraften vid reformens genomförande inte skall lägga hinder i vägen för att vi i detta fall får en förnuftig rättelse av det missöde som här har skett.

Herr talman! Jag ber att ytterligare en gång få tacka justitieministern.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet motionen nr 1125.

### Interpellation om ett regionalpolitiskt handlingsprogram

Ordet lämnades härefter till herr OLSSON, JOHAN, (cp), som yttrade:

Herr talman! Debatten om den regionala obalansen har ökat i styrka under senare tid. Anledningen är främst att effekterna av den pågående folkflyttningen blivit alltmer kännbara. Den regionala obalansen har blivit alltmer markerad. Det har under konjunkturuppgången blivit gott om arbetstillfällen i expansionsregionerna medan antalet arbetslösa per ledig plats fortfarande är stort i skogslänen. Under perioden 1960—1965 har antalet anställda

**Interpellation om ett regionalpolitiskt handlingsprogram**

minskats i Norrland med drygt tre procent men ökats i hela landet med drygt fyra procent. Denna utveckling kommer enligt prognoserna att fortsätta om inte effektiva motåtgärder vidtages. Det kan bli aktuellt att tala om landsdelskatastrofer såsom redan görs beträffande Norrland. Det kan också komma att bli aktuellt för andra delar av landet. De lokaliseringpolitiska insatser som hittills gjorts har varit otillräckliga. Det visar sig nu att de förslag om förstärkningar i denna politik som framförts men som inte vunnit majoritetens stöd varit berättigade.

Genom den ökade befolkningsomflyttning som kunde konstateras vid senaste årsskiftet fick debatten ytterligare stimulans. Regeringen har gjort en överenskommelse med Sveriges Industriförbund om samverkan för lokaliseringpolitiska insatser. I sammanhanget finns det anledning beklaga att inte samverkan sker på samma sätt med företrädare för den mindre industrin. Det har presenterats ett Norrlandspaket som emellertid inte ger varaktig sysselsättning för något större antal. Såsom positivt mottogs från vårt håll det uttalande som inrikesminister Rune Johansson gjorde i årets statsverksproposition då han sade, att man måste inrikta sig på att »dämpa den starka tillväxten i de nuvarande tre storstadsregionerna något och fördela en del av expansionen på växtkraftiga stadsregioner på skilda håll i landet».

Det finns emellertid trots dessa positiva inslag anledning att ifrågasätta om det från regeringens sida finns en regionalpolitisk målsättning. I såväl statsverkspropositionen i januari som i kompletteringspropositionen i maj månad uttalades att en ökad geografisk flyttning är angelägen. Det innebär att flyttningpolitiken blir föremål för en kraftig satsning. För Stockholmsregionen utarbetas en regionplan inriktad på 2,5 miljoner invånare i Storstockholm år 2000. Det innebär att drygt hälften av folkökningen i landet skall

tillkomma detta område. Denna målsättning är helt oförenlig med en rimlig befolkningsbalans i landet som helhet.

Vägnslagen avses under den kommande femårsperioden skäras ner avsevärt för stora delar av landet utanför storstadsregionerna. Kommunikations servicen försämras i glesbygdsregionerna. Samtidigt sker en kraftig åtstramning inom jord- och skogsbruk utan att man i tillräcklig omfattning kan erbjuda alternativa sysselsättningar inom rimliga reseavstånd.

Dessa negativa utvecklingstendenser gör att mycket av de positiva åtgärder, som det talas om och som i en del fall också förverkligas, motverkas. Som belysande exempel kan nämnas Ljusdalsregionen. Den har omnämnts bland de orter som avsetts bli föremål för extra insatser för att upprätthålla en önskvärd befolkningsnivå i ett område av för ett stort inland väsentlig betydelse. Denna region har på kort tid förlorat eller riskerar att förlora domsaga, lantmäterikontor och domänverkets revirförvaltning. Yrkesskolan nedbantats till ungefär hälften och lasarettet omvandlas till hälsocentral. Det är institutioner som har väsentlig betydelse för att ett samhälle skall fungera, och de har direkt betydelse för möjligheterna att upprätthålla ett livskraftigt näringsliv och för människornas tro på en framtid inom området.

Den hittills förda politiken har alltför mycket gynnat en koncentration till ett fåtal orter på landsortsregionernas bekostnad. Det är en utveckling som också är till nackdel för dem som redan bor i storstadsregionerna. Om det har skett en attitydförändring på denna punkt hos regeringen så har den hittills inte avsatt resultat i någon regionalpolitisk målsättning. Det är nödvändigt att statsmakterna presenterar ett regionalpolitiskt handlingsprogram. Det är inte meningsfullt att satsa på ett område med *en* sorts åtgärder om *andra* samhällseliga åtgärder samtidigt försäm-

**Meddelande ang. enkla frågor**

rar situationen för området. Ett regionalpolitiskt handlingsprogram borde ligga till grund för en riksplanering som drar upp ramar för den regionala planeringen.

I den regionalpolitiska målsättning som skall ställas upp måste ingå att de olika regionerna skall ha ett visst befolkningstal. Detta skall inte vara exakt fixerat utan måste givetvis röra sig inom vissa ramar. I den målsättningen måste därvid ingå att de regioner som nu hotas av utglesningen inte får ha ett lägre befolkningstal än de nu har. En del av dem måste antagligen få en högre nivå. Vad gäller de stora tillväxtcentra blir det aktuellt att i målsättningen uppställa ett hejdande av den nuvarande befolkningsexpansionen.

När denna befolkningspolitiska regionalpolitiska målsättning lagts fast måste samhällets åtgärder utformas så att målsättningen kan uppnås. Det gäller då lokaliseringpolitiska åtgärder, kommunikationspolitik, bostadsbyggande, allmän service o. s. v.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet ställa följande frågor:

Vill statsrådet medverka till utarbetande av ett regionalpolitiskt handlingsprogram vari ingår målsättningen om viss befolkningsnivå i olika områden?

Vill statsrådet i så fall medverka till att nu pågående negativa utveckling hejdas och en samordning av de samhälleliga åtgärderna kommer till stånd för att denna befolkningspolitiska målsättning skall kunna uppfyllas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

**Meddelande ang. enkla frågor**

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr *Schött* (m) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Vill Statsrådet medverka till ett snart införande i vårt land av enhetliga sjövägsmärken?»;

av herr *Tistad* (fp) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »När ämnar Statsrådet förelägga riksdagen förslag om ändring av tobaksbeskattningen?»; samt

av herr *Strandberg* (m) till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet: »Har Statsrådet uppmärksammat, att många värnpliktiga i samband med inskrivningsförrättningarna mister ett par dagars inkomst, vilket för många kan vara kännbart, och vad avser Statsrådet vidtaga för åtgärder med hänsyn härtill?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.28.

In fidem

*K.-G. Lindelöw*

*/Solveig Gemert*

**Fredagen den 28 november**

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 128, med förslag till fastighetsbildningslag.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av motion om ett svenskt initiativ till en återuppbyggnadsplan för Vietnam på internationell bas;

nr 15, i anledning av motioner om vidgade förbindelser med Vietnam;

nr 16, i anledning av motioner om upprättande av officiella förbindelser med Sydvietnams nationella befrielsefront (FNL);

nr 17, i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea (Nordkorea);

nr 18, i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Tyska Demokratiska Republiken;

nr 19, i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten; samt

nr 20, i anledning dels av Kungl. Maj:ts skrivelse med redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1968, dels av skrivelse från den svenska parlamentariska delegationen hos Europarådets rådgivande församling med redogörelse för församlingsessionerna under år 1968;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av motion om tillämpning på kommunala bolag av interpellationsinstitutet och reglerna om proportionellt val;

nr 41, i anledning av motioner om åtgärder för att fördjupa och stärka det svenska folkstyret; samt

nr 42, i anledning av proposition om sekretess vid familjerådgivning m. m. jämte följdmotion;

statsutskottets utlåtanden:

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner;

nr 163, i anledning av motioner om ersättning till upphovsman vid utlåning av musikalier;

nr 164, i anledning av motioner om ekonomiskt stöd till de ideella rörelsernas tidningsutgivning;

nr 165, i anledning av motioner om det statliga stödet till eldistributionen på landsbygden;

nr 166, i anledning av motioner om rätt för elev att utföra arbete för elevorganisation under skoltid; samt

nr 167, i anledning av motioner rörande den statliga trafikpolitiken m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 67, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen (1960:258) om utjämningskatt å vissa varor;

bankoutskottets utlåtande nr 50, i anledning av motioner om förstatligad produktion och distribution av elkraft; ävensom

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-

ring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 81, i anledning av motioner angående bestämmelserna om kommunala soptippar, m. m.;

nr 82, i anledning av motion om åtgärder mot ambulerande försäljning av varm korv;

nr 83, i anledning av motioner angående berikning av livsmedel med järn; samt

nr 84, i anledning av motioner angående beräkningen av semester och arbetslöshetsersättning för deltidsarbetande.

---

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.05.

In fidem

*Torgny Asplund*

*/Solveig Gemert*